

DUILIU ZAMFIRESCU

FARA TITLU

POEME ȘI NUVELE

BUCURESCI

14, TIPOGRAFIA ST. MIHALESCU, STRADA COVACI, 14

1883.

FARA TITLU

DUILIU ZAMFIRESCU

FARA TITLU

POEME ȘI NUVELE

BUCURESCI

14, TIPOGRAFIA ST. MIHALESCU, STRADA COVACI, 14

1 8 8 3.

M A M E I

Cum cad'e'n primăvară, din mcrii înfloriți
Olinsoare de flori albe pe crini imbobociți,
Așa din pomul grijei, pe fruntea'ți gânditoare,
De ondulată buclă căzută o ninsoare.
O... mamă, știu că'n lume și oii am fost un măr
Ce-am nins pe a ta frunte, de timpuriu, alb păr...
Dar de-ași putea vre-o dată, sub ramurele mele,
Să te umbresc în tihnă, păzită de-or ce rle,
Am face-atunci pe lume, eu, cel măi măndru pom,
Tu, cea măi sfântă floare ce-a cunoscut vre-un om;
Am împleti cununa a două lungi vieți
Alitând de restul lumii, uitați de bătănește,
Și fericiți am trece de oameni depărtați,
Căci fericiți sunt astăzi acei ce sunt uitați.

P O E M E

LEVANTE ȘI CALAVRYTA

LA MISSOLONGHI

oî, ce'n fața mea, tacute, marî ruini de amin-
tîre,

Inălțați ziduri știrbite, triste resturi de mărire,

Vorbiți, spuneți, ce e timpul, voi care-ați pur-
tat pe umeri

Veacuri mari ca vecînicia, anî ce nu mai poți să'î numeri!

Spune Zante, unde'î timpul când Byron, în liniștire,

Pe-ale mării tale valuri dorul său și'l legana...,

Ș'ale vîntului suspine când nebura sa iubire

Cu suspine le'ngâna?

Missolonghi, unde'î vremea când pe zidurile tale,

Surizînd mureaû toți Grecii ca eroii din povești?

Unde 's sîntele morminte după adormita vale

Ce opreau cu-ale lor umbre pe drumeț în a sa cale?

Unde 'î Botzaris eroul?... — Missolonghi, unde ești?

Vîntul singur îmi răspunde: „tot pe lume'î trecător“

Iar pe mare echo strigă, prins de-un val spumegător:

„E trecător..., e trecător...“

I

Do la Zante care 'și scalda portocalii săi în mare
 Imprejur, cât vede ochiul în nemarginita zare,
 N'a purtat vre-o dată valul, pe-al său braț legănator,
 Lopătar mai fără grije, mai frumos de cât Levante

De la Zante.

Catre seară când el cântă, glasul lui tremurător
 Mână somnul înspre crângul de tufani de iasomie,
 Unde miile de păsarele stau s'adoarmă printre flori;
 Iar pe Grecele frumoase când rîzînd el le imbie
 Se privească cum în unde moare-o rază aurie
 Ce voios se furișează printre lungi gene de nori;
 Ele vin la țermul mării, cum albinele ușoare
 Vin din stupi să se îmbete pe un sin deschis de floare,
 Vin să vadă jocul apei, să asculte plînsul mării,
 Să aspire adierea răcoroasă, dulce-a sărei.

„Zantiote cu lungi gene, spuneți, unde'î Kalavryta?
 „Unde e stăpâna voastră? Caci, pe Venus Pandemos,
 „Am trecut o noapte 'ntreagă întrebând cerul frumos
 „De nu are printre stele vre o stea rătăcitoare
 „Ce-a venit din altă lume, luminând ca și un soare
 Stelele din jurul ei;
 „Am cătat'o pe la vînturi;— am oprit noaptea din cale
 „Intrebând'o de nu are printre spiritele sale
 „Sufletul unei femei;
 „Cercetat'am marea lină, vrînd să știu dacă în unde,
 „Printre albe Nereide, marea ênsă-și n'o ascunde...
 „Dar nimic — Cer, noapte, mare, lung la mine au privit
 „Ș'au zîmbit,“
 Zantiotele rid toate, iar Thaisa le oprește :

— „O., Levante Hyacinthus, eu ți-o spui într'un cuvânt:
 „Ești frumos, dar n'ai viața ce'n or care Grec traiește..
 „Tu o cauți printre stele, ea te 'nșală pe pământ.“

II

Subt o boltă 'ncondeiata cu lungi litere arabe,
 Unde aurul se leaga cu granitul African,
 Unde stau, eșiți din ziduri, sfincșii dormitând pe labe,
 Ce port vase de-alabastru, stâlpi cu capiteluri albe,
 E întinsă-o masa mare de porfir Egiptian.
 Pe sub negrele arcade, mii de candelușoare
 Imitând floarea de nufar, dau lumini scântectoare,
 Ale caror slabe raze lin se pierd în neagra noapte,
 Cum se pierd în depărtare, năbușite, tainici șoapte.
 Prinsa 'n două mari inele de argint, o fină plasă,
 Peste care stau întinse draperii lungi de matasă,
 Poartă, legănând pe brațu'i, ca pe-un val tremurător,
 Corp de tânăra femeie, plin de grații, alb, ușor.

Seara, de-ar trăi pe lume într'o gingașe făptură,
 N'ar avea un ochiu mai lânged, o mai rumenită gură,
 N'ar avea mai negru părul, fruntea mai cugetatoare
 Zîmbetul mai mort pe buze, buza mai tănuitoare...
 Tânjitoarea ei privire, printre umbre rătăcită,
 Pare-a urmări în zboru'i o vedenie iubită,
 Ce, pe căi nestrabătute, din nainte'i vecinic fuge,
 Iar cât doru'i, nici chiar doru'i călător, n'o mai ajunge.
 Năpădită-atunci de lacrimi ânsă-și sinul și-l coprinde
 Vrînd în el să stăpânească un necunoscut fior...
 Sinul ânsă n'o asculta, alba-i față i s'aprinde
 Și oftând, mai fără voce, zice : „Ah, mi-e-dor!.. mi-e-dor!..“

III

După capul Kalogria, pe o coastă, 'ntre lagune,
Doarme dusă Missolonghi la al mării glas ușor,
Iar legenda ei măreață veacul veacului o spune,
Unda, vântului ce trece, seara, orelor ce sbor.

Sta! luntrași! Nu vezi cum superi prin a véslelor lovire
Majestoasa ei odihnă, visul ei de fericire....

Nu vezi fruntea ei cernită ce măreț i-o incunună
Cu-ale sale roze albe vecinic călătoarea lună?

Nu vezi tu cu ce sfială lunga-i haină i-o sărută

Marea mută?

Sta! Oprește-te!..., Ascultă!

— Nu... Și barca cea ușoară,

De lungi aripi legănată, ca un gând pe valuri sboară..

Iat'o... Vine.... Se 'ndreptează spre castelul cel Arab

Unde Sir Hoowards Englesul, mai bogat ca un Nabab,

Și-a adus smintitu'i spleen și răceala'i englezească,

Ca la lungi raze de soare calde să și le 'ncălzească.

— O., Archipelagul mândru, câți Engleji n'a 'nveselit,
Câte suflete rēcite soarele-i n'a încălzit!...

Iată barca... Iat'o, vine. Lnțul ei lin se anină

Dupe gâtul unui tigru: marmură sculptată, fină;

Iar din luntrea cea grăbită sprinten sare chiar Levante

De la Zante.

El tăcut se furișează printre sălile pierdute

Intrebând lampele stinse, vorbind zidurilor mute,

Cercetând ușe cu ușe și la orî și ce mișcare

Simțind inima-i cum bate, sufletul cum îi tresare;

Iar în fund, pierdut de lume, el aude 'ncestișor

Un glas tainic ce-i șoptește: „Vino... ah, mi-e dor, mi-e dor..

Un pas, ânc'un pas.... și iată'l! Iată Cleftul la Intrare..
 Pironit de gelozie, rămas mut de întristare....
 El privește la Englezul ce sărută în uimire
 Mâna ei, alba ei mână, căreia nebunii să 'ntrec
 Zantioții toți să 'nchine neschimbata lor iubire,
 Luntrea, armele și capul, tot ce poate da un Grec!

Cum îl vede, ea spre dânsul tremurând mâna 'și întinde :
 „Vin, îi zice cu privirea, Kāvryta e a ta.
 „Vino vis trimes de noapte și de buza-mi ce s'aprinde,
 „Dor cu ochii ca seninul, vin, lipește-ți buza ta“.
 Însă el, smintit de ură, vechiū pistol din brău apucă
 Și ochiește... — Un foc roșu trece viū ca o nălucă...
 Un corp cade... — O, pistolul era vechiu, dar era bun!-
 Kalavryta plânge 'n umbră... Grecul ride: e nebun.

1879, Iunie.

Din ochii ei, mari lacrimi, din suflet, trist suspin
 Spun notelor murinde omoritoru' chin.
 Ş'atuncea... tot mai tare la sin harpa şi-o strânge
 Şi plâng coardele mute şi însu'şi glasul'i plânge :
 „Spre tine, ah! spre tine, term vecinic înverzit,
 „E dusă-a mea gândire de-un dor nemărginit...
 „La tine, golf poetic, cu apele senine,
 „Speranţa mea viséză.., la tine, tot la tine!
 „Adio cer albastru, ca sufletul, senin,
 „Adio vânt de mare, ca cugetul de lin,
 „Alerg mereu prin lume, dar gându'mî-e 'napoi...
 „Cu voi e fericirea, cu voi..., numai cu voi...“
 Şi glasul ei se stinge încet... încetinel.

Rembrandt, dacă vre-o data celebrul teu penel
 Ar fi voit se pue, în umbră delicata,
 Doi ochi plutind albaştri în lacrima 'nfocata;
 Orpheu, déca pe tine, smintitul tîu amor,
 Te-ar fi facut sî cauţi un lung cântec de dor...;
 Orpheu, iţi gaseai dorul cântat într'o tavernă
 Şi tu, Rembrandt, modelul plîngînd pe-o neagra pernă.

Cînta... — De la o masa, o calfă de cismar
 Sculându-se, la dînsa veni cu un pabar:
 „Destul! De două ceasuri ne duci într'un suspin.
 „Mai bine bea... Ineacă'ti suspinul teu în vin.
 „In vin! Ce fericire!... Bea Paola şi cînta!
 „Ce stai cu ochi-n lacrimi spîsita ca o sfînta?
 „Sîrutî-mî mai bine, 'iţi dau doi gologani...
 — Doi bani'pe-o sarutare!. Doi bani! Pentru doi bani?
 Şi'n faţa mamei sale va mai veni ea mâine?
 Doi bani!... — O şoptă'i spune: doi bani azi sunt o pâine,

II

Cu ochii stinși de vițiu, cu sufletul de rele,
 Cu gându 'n cercetare cătând cum se se 'nșele,
 Iși dau sudoarea frunței pe cărțile murdare
 Și apoi câștigătorul o dă pe-o sarutare.

Călin, iubit de soartă și iubitor de vin,
 Venise lângă dânsa să vada-un alt Călin
 Ce 'n ochii ei cu lacrimi, ușor se oglindea...;
 Și-atuncea îi vrea ochii; el ochii ei îi vrea! —
 „Asculta-mă, fetițo, — stai, cânta 'ncetinel:
 „Ai ochi limpezi ca vinul și 'mbatător ca el.
 „Vin vechiu, asta să știe... — Da-mi ochii să'i sarut;
 „Iți dau trei bani.. Sau cere cât vrei. — Cât ai cerut?
 Ea tace. Gându-o duce, în repedele'i zbor,
 Spre casa mamei sale în care vede-un nor.
 Din norul de lumină o mână stă întinsă
 Poruncitoare, crudă, spre candela cea stinsă.
 „Primesc — ea zice iute — primesc trei gologani...
 „De ce nu pot a'ți vinde și zilele'mi pe bani?
 . . . . .

III

Și când se duce-acasă, cu zioa dimpreună,
 De candela madonei atârnă o cunună,
 Apoi ușor se pleacă pe-a mamei față mută
 Și bucelele ei albe cu drag i le sărută.
 Bêtrâna, cum o simte, de sîmul ei o strânge
 Și plânge, și-o sărută și-o 'ntreabă și iar plânge:

„Cum, Paolă, s'ermano, vii tu din Miramare

„Unde-ai cântat în duo cu intristata mare

„Suspinul unui val,

„Vii astă-zî să'ți duci harpa prin orî și ce taverna,

„Îți pleci frumoașa'ți frunte pe orî și care pernă,

„La orî și care bal?

Iar ea, abia'i răspunde, cu vocea ei cea stinsă :

„Dormi, mamă, dormi în pace, ai candela aprinsa!“

DESGUST

---

unt sătul de tot pe lume. Sunt satul de suferința,
De iluzii, de placere, de suspine, de credința.
Le-am gustat pe fie-care și desgustul m'a
coprins!

Tot ce-a fost mai sfânt, mai nobil, ele 'n sufletu'mi au stins,
M'au desmoștenit de mine, mi-au ucis gândul de viu;
Nu mai știu nici să mă bucur, nici sa sufer nu mai știu.
Trec cum trece or ce apă curgătoare pe pământ:
M'am nascut și decî voiu curge pîn' la mare—la mormânt.
Ce 'mi vorbiți de nemurire, de credința cea străbună?
Nemurirea, ca credință, nici de biblie nu'i buna,
Iar străbunii, strat de oameni, au lăsat ca orî ce strat
Geologilor de dănșii un desgust nemăsurat.

Suferința e ca valul marilor spumegatoare,
Ce isbind aceia'și stincă, alba și strălucitoare,
O 'negrește. Corpu 'n care inima s'a negrit
E un chin însuflețit!

Stol de albe păsărele, ce cu tinerețea vin,
Zbor *iluziile* toate de la cel d'întăiu suspin,

Iar în urma lor rămâne, repetând sinistre șoapte,
Dorul, pasăre de noapte.

De *plăcere* sunt departe cât e inima de cuget,
Cât e-o dulce respirație de al mării groaznic muget,
Cât e slaba noastră minte de al cerului myster,
Cât sunt oamenii de cer.

De suspine?... Dar suspine sunt pe lume-așea de multe,
În cât omul nu mai poate pe-ale altuia s'asculte.
Deci, să tac.—Dar câte-o dată sunt copriți de-așea durere
În cât singur socoteală mă 'ncerc cerului a cere:
Cum se poate 'ntr'o ființă, într'un hârb taiat din lut,
Dumnezeu să verse 'n pace atât foc necunoscut?
De s'ar strânge ași suspinul de la fie care chin,
S'ar vedea că omenirea e întreagă un suspin.
Deci, să tac.

Frumoase vremuri, când *credința*, un cuvânt,
Îmi da stelele din ceruri ca legate de pământ;
Când icoana, o icoană, cu bătrâna sa privire
Îmi vedea faptele toate, îmi citea or ce gândire;
Când aveam de moarte frică, când aveam respect de vii,
Când citeam pe aripioara fluturașilor zglobii
Notele ce le-a scris vântul în legănătoru'i zbor...
— Aă trecut acele vremuri...

Timpul, vecinic călător,
Le-a luat, luând cu dânsul și credința cea străbună...
O repet: asta-zî, credința nici de biblie nu'î buna!
Iară noi..., stratul de astă-zî, vom lăsa ca or ce strat
Geologilor de dînsu'i, un desgust nemăsurat.

August 1880.

JUAN

(Luī Duiliu I....)

---

oī, cei ce bateți astă-zī la ușa bătrâneței,
Adolescenți ce-acuma pășiți pragul vieței,
Femei cu pacea 'n cuget, cu cugetul pe buze,
Poeți iubiți de lume și iubitori de muze,
Bogați uitați de soartă, regi, cerșetori, tirani.

Câți ați trecut prin vârsta de opt-spre-zece ani,
Avut-ați voi lungi ceasuri de dulce reverie,
In care nici gândirea, nici inima să știe
La ce cugeta una, la ce alta mai bate,
Ci strânse la o 'altă, să cate, tot să cate
Fantazma mult iubita ce 'n zorile vieței
Venea să vă șoptească legenda tinereței
Cu scurtele ei ceasuri de dulce fericire,
Cu dor de vitejie, cu visuri de marire...?
— Ați cunoscut vre unul o palida femeie
Cu ochii mari, sêlbatici, cu corpul ca de fee,
Un vis uitat de noapte, o umbra de ființă:
Spăimântatoarea umbră numită *indoința*...?

I

Juan era pe lume cum sunt ades pe cer
Micī nou-rași albaștri ce în albastru pier

Și care sbor prin spațiu ori unde'i duce vântul,
 Necunoscuți de ceruri, necunoscând pământul,
 Și veseli când o rază din soare se coboară
 Se le sarute fața chiar dacă îi omoară...
 -- Mai bine o minută cu raze dulci la sin
 De cât eternitatea cu vântul cel betrân!
 El are ochi albaștri, curați ca și azurul,
 Dar incadrați de-un cearcan, ce, desinând conturul
 Orbitelor, arata că-ades la luminare
 Juan își trece vremea 'n adâncă cugetare.
 Privirea'i lina doarme la umbră de lungi gene,
 Iar corpul său molatic se odihnește-alene,
 Purtând pe brațe capul în semn de oboseală
 Și 'n inima speranța, ce vecinic îl înșala.
 Juan nu scrie versuri. De și ades privește
 Spre ceruri, are-un cuget ce nu'l mai parăsește:
 De-ar vrea Dumnezeirea s'arunce, c'un cuvânt,
 În spațiu încă'n soare și încă un pământ,
 Ar dovedi mulțimei, fricoasa, speriața,
 Ce nici acun n'ar crede, cum n'a crezut odata,
 Ca-aci, soarele umbla cu carul său de foc,
 Iar locul cel de jale, pământul, stă pe loc;
 Cum Galileu murise strigând „e pur si muove“
 Să strige și el astăzi murind „e non si muove“
 Da, suflet are mare. Dar iarași... — tristă soartă! —
 Din neagra 'ntunecime se 'ntinde-o mână moartă
 Și umăru'i atinge. Un glas spăimântător,
 Strident, s'aude 'n noapte: „Ești prea cutezător!“
 Știți cine e? E umbra cu ochii speriați,
 E trista indoință. — Răspunde'mi ce mai cați
 Tu, soră bună-a morții, tu, iasmă feroasă,
 Stupit schelet ce tarii în urmă'ți lunga coasă,

Să tai firul speranței deja prea mult scurtat?
 Ce vrei? Juan e ténér. Au iar te-ai supărat
 Marețele lui visuri, gândirile ce-ascunde?
 Ce ceri? Ce vrei? Răspunde. „O, nu — umbr'amî răspunde
 Gândeștete tu singur: de s'ar putea a nume,
 Să știe-așa de ténér un om, ce-ar fi pe lume
 De-ar fi în spațiu încă un soare și-un pământ,
 Atunci, la bătrânețe, aproape de mormânt,
 Ar fi mai mare omul ca ânsu'și Dumnezeu;
 „Și-aceasta nu se poate!“

— A zis... și 'n întuneric

Sa dus.. —

II

O.. Gōthe, umbră mareașă de ateu!
 Gândirele țîșnite din craniul tēu sferic
 Aū zăpăcit pe lume mulți creeri, mulți copii.
 Ce? n'ajungeau acele colori atât de vii
 Cu care spuneaî lumēi, în limba ta Germană,
 Cum Rinu'ți cântă ție legenda sa renana?
 Cum singur dintre oameni, știi seara unde pier
 Steluțele aprinse ce se cobor din cer?
 Cum numai tu ai darul de-a auzi în noapte
 Spunindu'și Zina dorul în năbușite șoapte,
 Iar codrul ascultând'o cum prins de lungi flori,
 Iși scutură sârmanul frumoasele lui flori..?
 Ce, n'ai ucis cu Werther destui naivi pe lume?
 De ce-ai mai scris pe Faust? *Ca la*

— O... Gōthe! E renume

Inscris în cartea vieței cu picăturî de sânge
 Acela ce se smulge din sufletul ce plânge,
 Acel ce se adună din strigătul perdut
 Al victimei. Tu însu'ți prin tine-ai cunoscut

Aceasta...

— Supt a lămpel lungi raze visatoare,
 Juan gândea la lumea cea vecinică muritoare,
 La trista destinată a unei frunze'n vânt
 Ce-o are încă omul pe searbădul pamânt:
 Pribeag de când se naște, aleargă lumea 'ntreaga,
 Catând, făr'de odihnă, o pasere pribeaga
 Pe care-a botezat'o el însuși fericire . . ;
 Și-o cată, o tot cata sermanul în neștire.
 Iar dacă rar se 'ntimplă în cale'i s'o 'ntelneasca
 Indată vine moartea, și huma omenească,
 Curând uitându'si forma, în pulbere se schimba,
 Iar paserea pribeaga prin lume se tot plimba... —

„ — De ce dacă natura, ne-darnica de bine,
 „Ne-a împletit viața cu 'n lung șir de suspine,
 „Noi oamenii, noi regii, sa nu întoarcem firea
 „Gasind mijlocul himic de-a scoate nemurirea ?
 „Ajunge o licoare, un elixir, o apa . . .
 „Sorbind'o omul tînăr viața își adapa
 „Și-apoi etern pe lume rămâno fericit.
 „De ce nu? — E un secol de când Götthe a ghicit
 „Gândirea mea: Un geniu să scapere-o scântee
 „Și veți vedea pe-a vieței poetica alee
 „Perechi înamorate umblând de sute de ani...
 „De ce nu? — Alchimia mi-e încă cunoscuta . . . ;
 „Și dacă din Metale licoarea prefacuta
 „Nu poate omenirii da zile mai senine,
 „Voiu pune sânge, suflet, viața mea din mine!
 „ — Dar oare... am eu geniu? — Da, am, il simt, traeste...“
 El bine nu sfârșise, când se-auzi un glas:
 „Te 'nșeală egoismul, copile, te orbește . . .“
 — Ear vii schiloadă umbra cu desmațatu'ti pas ?

Din negurile nopții acum iar te-ai întors
 Să-ți tai firul speranței din dulcii iluzii tors ?
 Ear vii să 'ți superi pacea, să 'ți turburi fericirea ?
 El va muri sormanul cătându-și nemurirea...
 O știu!—Dar tu, ce cauți, ce vrei, ce 'ți pasă ție
 In ce chip își aruncă intinsa-i bogăție ?
 Pe visurile sale stăpân e fie-care
 Și cel sărac e încă mai mult ca or și care !
 „— Eu știu prea bine, 'mă dăce tăcuta *îndoință*,
 „De visurile voastre voi n'aveți conștiință,
 „Dar dă omului aripi sau șoimului gândire
 „Și ei îți vor aduce sublima nemurire!
 „— O..., nu. E bine 'n lume ca or și care om
 „Să treacă precum trece un singuratic pom :
 „Să crească... ; Să se 'mbrace cu-o haină majestoasă...
 „In jurul lui să facă o umbră racoroasă... ;
 „Să dea lăstari puternici, să ție piept la vânt
 „Și-apoi să se prefacă tot ce-a mai fost, pământ.“

III.

Când lina aiurare a apei din fintină
 Al vântului glas dulce poetic il îngână ;
 Când luna visatoare, eșind din câte-un nor,
 Iși pierde-a sa privire în tainicul isvor ;
 Când trista suferința, uitând a sa menire,
 Lipită de o stâncă rămâne 'n asupire :
 Când dorul, însuși dorul, eternul călător,
 Ar vrea să se oprească din sventuratu'i sbor...
 Atunci e ora scumpă a celor ce viseaza
 A celor ce pe lume pot încă să mai crează
 In sfânta poezie.

— Juan privea, pe gânduri.

Cum nori prin fața lunii treceau în rânduri, rânduri
 Sau cum aprinse stele se coborău din cer
 Pierind în nesfârșirea eternului eter...
 Și—ades, uitând și lume și cer și nemurire,
 El remânea lungi ceasuri cu gându-în negândire,
 Simțind cum vine somnul, cu degetele'i fine,
 Vrënd capul său pe brațe ușor sâr-l incline.
 Era tacere.

— Noaptea cu portul său cernit

Trecënd, privea fanare cu flacara galbie,
 Ea, cea care nu vede lumina în vecie.
 — Fereastra lângă care Juan sta adormit
 Se deschidea în strada.

Maî albe de cât crinul,

Rotunde, două brațe spre dânsul se 'ntindeau
 Și două buze triste, mai triste ca suspinul,
 De dor înfiorate, pe frunte'l sarutaü.
 „Juan...“ șoptea o șoapta încet ca o gândire
 „Juan, vrei tu...?“—El ênsë știind ca 'i este scris
 Ca pênë și iubirea s'o treacă tot în vis,
 Tăcea, fiindu'i frica ca blînda nalucire
 Së nu dispară 'n noapte.

„Vrei tu...? Eü sunt a ta.“

Și buza 'n foc muiată cu foc îl saruta.
 El, tremurând, spre dânsa o mâna își întinde
 Ear mâna lui fricoasă de talie 'i se prinde...
 Cum, nu era o umbra? Nu. El se-încredințeaza;
 Atunci deschide ochii: Să crează!... Să nu crează!...
 „Eü...! tu minune alba!... Cin' te-a trimes pe tine?
 „Ce pot să'ți daü eu ție? Ce-a'i vrea tu de la mine?
 „Cunună împletită din raze de credință...
 „Colan lung de suspine lucrat de suferința...“

„Sunt triste pentru tine. Vrei tu un suflet mare
 „Să te urmeze 'n lume pe-a traiului cărare...?
 „Său inima'mi nebună vrei ție să ți-o 'nchin
 „A nopții visatoare însuflețit suspin...?
 „Ce pot să'ți dau eu ție destul de demn, de mare...?
 „— Tu poți să 'mă dai iubire, eu vreaș o sărutare.“

IV

. . . . .
 De câte ori de-atuncea, prinși braț de braț, ei sbor
 Spre noaptea cea trecută, cu cugetele lor!...
 De câte ori gasindu'și chiar rumenele zori
 Nu i-a udat cu roua ca și pe două flori!..
 Și câte, câte planuri, pe cosmosul mareț,
 Juan n'a scris de-atuncea cu gândul său isteț...
 Dar trista îndoința în veci n'a mai venit...
 Juan e astăzi mare căci astăzi e iubit!

D J A L I

---

colo unde riul plângend murea în mare,
Djali 'și găsisse luntrea.

O dulce legănare

De vânt, încet o duse pe tainicul canal.

Treceau întinse umbre de nori din val în val,

Furând razele lunei, și 'n sborul lor cel mare

Scriind pe fața apei poveste marinare.

Văzduhul amuțise. Se 'ntuneca. Furtuna

Se 'mladia pe mare. Tuna. Pierise luna.

Din când în când un sgomot străin, din altă lume.

Țipa; geniul marii striga *totul* pe nume:

Norî, vânt, curențe, glasuri se deșteptau.

Djali

Desprinse de la barca lopata și-o svârli.

Apoi vorbi:

„Ce'mi pasa de tinerețea mea

„Când port fără de voe în pieptu'mi o ruina

„De dor, de suferința, de-amarăciune plina?

„Când nu pot nici să sufer așa precum aș vrea?

„Ce'mi trebuie lopata când vîd ca fie-care

„Născându-se 'și începe un cântec de 'ngropare,

„Când știi că'î dat să fie viața pe pamînt,

„Al fericirii noastre cel mai adânc mormânt,
 „Când și pe poarta vieții ca și pe-a morții poartă
 „S'a scris cu slove negre aceia'și vorba moartă :
 „*Durerea ?*

„ — Decî furtuna și vînturile sale
 „Sa'mî duca suferința pe a valurilor cale,
 „Și piara tinerețea'mî într'un ocean spumos
 „Cum pierе 'n dimineața un vis, cel mai frumos!“
 O . . . , Dante ! de pe ușa infernului s'a șters
 Și-acum pe ușa vieții s'a scris celebru'ti vers !
 Ea se 'necă.

— Se spune c'adesea ori, când tună,
 Pe mare se ivește, ca geniu de furtună,
 O tînară femeie.

Și iarăși câte-odată
 Când marea vrea s'o duca spre marginea'î uscată
 O vîd luntrașii veseli pierind ca 'ntr'un mormânt
 In valuri.

Fuge vecinic departe de pămînt.

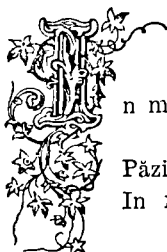
August 1880.

CAINELE NIZAMULUI

I

In munți sunt stânci pleșuve ce staū de sen-
tinele
Păzind vėzduhul liber de vėnturile rele;
In munți sunt mari prapăstii, sunt văile
adânci,

Morminte ce's sapate de timp acestor stânci :
In munți e poezia cea leneșă, tăcută,
Cu umbra'i gânditoare, cu dulcele'i mister ;
In munți e libertatea de șes necunoscuta
Căci muntele e singur apropiat de cer.

La Șipka, pe un dinte, din cremene turnat,
Feisulah Nizamul s'a pus la pânditoare ;
In Anadol ucis'aū destule căprioare
Ca sa se 'ncerce astă-zī la omenesc vėnat.
El sta trântit pe burta, iar ochiul lui, faclie,
E ațintit pe-o vale de brazi și de zăpadă
Tot așteptând d'acolo vre o Ruseasca prada
Ca glonțul să i'l puie în piept, în carne vie.
Alaturi sta un căine roșcat ca o vulpoaică
Cu ochiul viu și ager ca ochiul de șerpoaică

El stă ca și Nizamul pe vârful neguros,
 Mușcând ades din piatră c'un racnet fioros,
 Privindu'si când stăpinul, când stâncă, când vîzduhul,
 Stînd gata să dea moarte sau el sa 'și dea duhul,
 Să 'și dea duhul vesel, el, căine de Nizam,
 De cât să se înhame la al robiei ham.

II

De-o data se ivește prin negura de munte
 Un Rus, un om cu șeapcă, un ofițer de frunte.
 Urcînd greaua cărare el se pareă că 'și duce
 Și armele și trupu ca Hrist greoaia'î cruce.
 Părea satul de zile, de grijă și de nevoi;
 Cu cât mergea 'nainte, cu-atât trăia 'napoi.
 Luî nu îi era corpu cât gîndul ostenit,
 Privindu'î vedeau bine că e nenorocit.
 În el căta Nizamul cu țelul armei sale...
 Iar căinele sta gata să se repeadă 'n vale,
 Ca cel puțin să musce dîn hoitul unui Rus
 De nu putea să 'l latre prizonier supus.
 Atunci pe Turc să vede, Alah l'a luminat
 Căci el își strinse pușca, graind într'a sa minte:
 „Aici nu'î luptă dreaptă... e tînăr... și 'î păcat...“
 Și astfel Rusul șubred se duse înainte.

III

Era o iarna surdă c'un ger omorător.
 Mureau și cai și oameni înormîntați de vînturi,
 Și'î însoțeau la groapă, cu tristele lor cânturî,
 Un stol de corbi sîlbateci, tovarași de omor.
 Pe stîncă uriașe sta trista sentinelă

Lăsând pribeaga'î minte, o barcă fără velă,
 Să zboare pe oceanul speranțelor lumesteți,
 Pe care zbori de ténar și pênă 'nbătrânești.
 El întâlnea în drumu'î mult dulcea'î țară caldă,
 În care tinerețea în desfătări se scaldă,
 În care raza blândă a soarelui de sus
 N'apune de cât numai când soarele-e'n apus.
 O . . . , sfântă 'ndueșare a dorului de țară
 Tu îmblinzești pe lume chiar ne-îmblânzita fiară,
 Tu legi pentru vecie pe cei c'un singur dor
 Și ei traesc tovarăși și tot tovarăși mor.
 Tu faci ...

—Un foc din vale îi curmă cugetarea.

Trei Ruși, cu ofițerul, ce 'și urmareau cărarea,
 Vězându'l pe la spate, îl omorără.

Iute

Toți Rușii dau năvală ca pentru trei redute.
 Ei să reped cu toții, la sin, la buzunare,
 Voind să'i fure astfel ce are și ce n'are;
 Dar de o data-un câine, cu ochii plini de sânge,
 Le sare 'n piept, și'î mușcă, și 'î urlă și îi strânge . . .
 Atuncea și murindul spre Rus zise: *Mișel!*
 Iar Rusul cel cu șeapcă, cel ofiter de frunte,
 Către soldații crucii, și pe acel sfânt munte,
 Întors spre câine zise: „un glonț și pentru el!“

ALINA-LINDA

(Domnișoarei Florica Sion)

I.

lina-Linda asta-zi abia'și aduce-aminte
De tatal său ; în Lübeck un fabricant de
droșci.

Ea multa vreme'n urmă, când vrea sa se alinte
Din coșuri de trasura facea cuiabar de cloșci,
Și pentru pui d'aur ce resareau din oua,
Dintr'o careta vechiă făcea o cușcă nouă,
Iar când își vēră capul pe geamul de trasură
Ei dau cu toți năvala sa'i ia pâinea din gură,
S'au de'i prindea în palma, din patul lor de fin,
Coțopeniți pe labe i se urcău în sîn.

O... doamne, că la sînuri e bine .. o știu toți :
Și Regii cei puternici și puii cei netoți.

E drept însă că firea, adesea necioplita,
Cioplise rar faptura mai plin desavarșita.
E drept că rar pe lume supt gene castanii,
Se odihnise 'n umbră cautaturi mai vii.

Pe-o frunte luminată de raza cugetării
 Poema 'ntreaga-a vieții sta scrisă 'ntr'un cuvânt,
 Cuvânt pe care 'n lume nici pulbera uitării
 Nici mușchiul viu ce crește pe stânca nepăsării
 Nimic nu'l omorise în sufletul ei sfânt.
Iubire, picătură din roua dimineții,
 În tine se închee legenda tinereții,
 Prin tine omul naște, prin tine-adesea moare,
 Prin tine înflorește tot ce pe lume-î floare.
Iubire, taină surdă, pacat sau fericire
 Eu te-am găsit or unde, *iubire*, *O... iubire!*

Ea sta pe-o banca veche, la umbra unor tei
 A căror flori trecute cadeau pe părul ei
 Părând că vor s'ascundă, chiar razele din soare,
 Acel cap mic de fee, sub flori mirositoare.
 Iar vântul nebunatic, pe umerii ei goi
 Ii anina mantile de vestejite foi.—
 Ea legăna pe brațe un copilășiu balaiu
 Ce semăna la față cu ingerii din raiu.
 Când el îi zicea „mama“, ea se pleca spre el
 Și'l săruta pe bucle grăind încetinel :
 „Copil frumos, învața de nu'mi mai ȳice mama ;
 „Pe noi lumea întreaga *Copii orfanii* ne chiamă“
 Apoi plecă cu gândul spre tinerele vremuri
 Când firul fericirei se depăna în ghemuri,
 Și-atunci, fără de voe, vorbea încetinel
 C'un om din alta lume, cu'n enigmatic *el* :

„Roland . , o... farmec dulce !... Roland, o .. dulce nume...
 „Ai fost oare poveste saũ ai trait pe lume ?
 „In ochii tei albaștri, adânci, plini de mister,

„Eu m'am uitat adesea precum mă uit la cer
 „Și am găsit într'inșii atâta limpedime
 „Cât are însuși cerul în surda sa mărime.
 „O . . . , cerul cel albastru, încoronat de soare
 „Nu'nșeală nici odată prin sfânta sa splendoare.
 „Dar tu, Roland, dar ochi'ti, adânci, misterioși . . . ?
 „Sunteți, si tu și ochii, trei lași, trei mincinoși !“
 Apoi plângea. Alături isvorul îi dicea :
 „Tu singura vei plânge și tot tu vei tăcea.
 „Alino, iată'mi cursul : eă, gingașul isvor,
 „Me nasc plângându'mi soarta și plâng pênă ce mor,
 „Și'n drumul meu spre mare o lacramă eu sint
 „Caci scris e ca și munții se plângă pe pământ.

II.

Roland, Conte de Humbold, marchis de Nesselrod,
 Voise să se 'nsoare ca or care nerod.

Pe-atunci Alina-Linda avea *un milion*,
 Și ca și ađi și-atuncea al banilor resunet
 Ducea fama femeii, cum duc norii un tunet,
 Prin universul rece, umbrit și monoton.

Dar tatal ei, droșcarul, era droșcar curat.
 O . . . , nu'i nimic!—Marchisul își da din marchisat,
 Droșcarul da din hamurii . . . și iata o pereche
 Menită să intreacă noblețea cea mai veche.
 Și o are, 'n lumea noastră, de-am vrea să răscolim
 Taciunii de noblețe pe câți îi întâlnim
 La câți oare dintr'inșii n'am recunoaște *socul*
 Saă *salcia*?—Noblețea le e la toți norocul!

Așea dar marchisatul venea să se înhame
La milion —

E însă în crudul nostru trai
O taina ce preface în ierne și în drame
Idylele vieții și lunele lui Maiu.
Acea taină se chiama *Norocul*. Iar norocul
E schimbător ca vremea și'și uită-adesea locul.
Un faliment!... Și iată'l, din chiar milionar,
Droșcarul mort pe drumuri, sărac, dar tot droșcar.
În urma lui rămâne, drept singură avere,
Un dric și două gloabe, cu hamuri, cu harșele,
Cu uniforme negre, cu moșuri, cu canafuri
Cu totul, de la haine și pîn'la epitafuri.
Moștonitori în urmă se par c'aș sa'i rămână
O tēnera femeie cu un copil de mână.
Iar ginerele Conte, fugind de falimente,
Se duce sa se 'nsoare pe alte continente

III.

O... lume! tu, l'al carei ernatică lumină
Atâtea existențe vin zilnice de se'nchina,
Luându'ti licarirea drept soare 'ncalzitior,
La câte dai lumina, la câți dai ajutor...?
Și câte din acele nebune meteore
Ce nu apar pe ceru'ti de cât câte-va ore
Purtând cu ele raze din mândrul rēsarit,
Nu se întorc în haos cu raze din sfințit?...
Câți oameni, câte inimi, câți tineri visatori
Din cei ce-aș vrut să cate în unda ta amară
A fericirii perla, o perla-atât de rară,
Au mai putut să iasă cu sufletul afara

Și n'au fugit departe de dulcile'ți comori ?
 O... lume! ești un ânger cu gura mititica,
 Cu ochiul viu și ager, cu mâna ca de fee ;
 Dar dacă ai aceste podoabe de femeie
 O... lume, ai pe buze mustață de pisică.

Era spre toamna.—Cârduri de paseri călătoare
 Plecau din țara rece spre țările cu soare.
 Și tot atunci, din ramuri, cadeau prinse de vânt
 Vârtejuri de toi morțe pe umedul pământ.
 In urma lor, prigorii, poetici cântători,
 Umpleau, zburând in rôte, vèzduhul fară nori.

Spre toamna toți copiii se dau la 'nvățătura...
 Ei duc de gât ghiozdane cu carti și cu hârtii,
 Pe lângă carti, bogati mai duc și jucarii.
 Săracin duc și dènșii bucați mici de friptura.
 Roland mergea la școală și-ades plângea mergând
 De dorul mamei sale ce rămânea plângând.
 Aceste două inimi, cu-așea tristă menire,
 Pareau că una'n alta își au adapostire
 Și de-ai fi vrut pe mamă s'o faci să 'ngălbeneasca
 Era destul sa tremurî din bucla ingerească

Un fir, un singur fir.

Când el pleca la școala, ea îl privea 'n uimire
 Cu-o lunga nesfârșită și mult caldă privire

Ca pe un trandafir.

Iar el, pênă la poartă, se întorcea spre ea
 De mil de ori,—s'o vadă cum după el privea.

Cu vènturile tòmnei venea gârbov și frigul...
 Roland era tot sprinten, de și era tot gol.

Dar nu mai murea nimeni; era pierdut câștigul
 Ce'l da carul funebru, luând tristul obol
 Al morții, pentru viii acestui monopol.
 In fine!

Se lăsase al nopții lung lîntoliu
 Când se ivi la ușe un intristat străin
 Cu ochii plini de lacrimi, cu hainele în doliu,
 Cerând dricul sa 'ngroape copilul ce'i murise
 Și tot cu el sa 'ngroape și lungele lui vise
 Ce mortul le luase în ultimul suspin.
 „Voesc alaiul mare! platesc or cât va fi“
 Apoi își șterse ochii..., zîmbi trist... și eși.
 Zîmbi, dar el în suflet, de suferința 'nvins,
 Simți că i s'așează pustiul cel întins.

In urmă mama 'și strinse aceste gajuri sfinte
 Ce'i aduceau, prin moarte, o caldă 'mbrăcăminte
 Copilului,—și prinsă de-o surdă-amărăciune
 Il sărută pe bucle privindu'l îndelung
 Cum se privesc prin haos luminii ce nu s'ajung,
 Și 'ngenunchiă cu densusul spre sfânta rugăciune,
 „Roland, îi zise, spune copilului Isus
 „Că'i multumim de darul ce ni-a trimes de sus“
 El mulțumi. In urmă naiv o întrebă:
 „De ce mamă icoana, când vrea să facă bine,
 „La unii le dă haine, la alții dă suspine,
 „Ia sufletul la unii și altora li'l dă?...“
 Iar ea, cu vocea stinsă, îi spuse să'și învețe
 Citirea cea prea mare din cele două fețe,
 Și însăși ea alături se puse la 'mpletit.

Cum dar! avea dreptate copilul ei să 'ntrebe

De ce un mort, prin moarte, hrănește pe cel viu?...
 De ce'i viața noastră un cimitir pustiu?
 De ce 'n umana ginte sunt nobili, este plebe?
 De ce un Silla calcă pe-un Mariu fără vină,
 Și'n urma lui el însuși ne lasă o ruină,
 Pe care vine-un Caesar s'o 'nalțe iar la loc,
 Și careia Neronii rězând i-or pune foc?...
 De ce printre urzeala acestei lungi vieți,
 Se lasa din vėzduhuri de-acele surde cețe,
 Ce, înghețând pe ite, formează ciucuri mari
 De zile lungi și triste cu suferinți amari?...

De ce?... O... lume! inger cu gura mititică,
 Cu ochiul viũ și ager, cu mâna ca de fee;
 De ai toate aceste podoabe de femea
 O... lume, ai pe buze mustața de pisică!

Sermana, biată muma, era făr de noroc!
 Ea 'nțelese bine ca hotarise sorți
 Să'si crească copilașul din darurile morții
 Și inima'l, ce fierul, i se călise 'n foc.
 De-aceea, fără mila ea târguia cu toți
 Săraci săũ cu avere, deștepti sau idioti,
 Și spre lacașul vecinic îi tot mâna din urmă,
 Cu-aceia'si pompă veche, precum se mână-o turma.
 Și astfel, cu încetul, de astăzi pênã mâino,
 Iși câștiga, prin moarte, a existenței pâine

IV.

Se'ntuneca. Prin aer treceau arcuri de foc.
 Tuna. Cădeau ici colo mari picături de ploaie.
 Parea câte odată tot cerul ca se 'nmoaie

In foc. Sageții aprinse trasneau pomii pe loc.
 Huea cerul de groaza, huea întreg pământul,
 Cutreera văzduhul curente și vântul
 Urlând ca uraganul pe surdele nisipuri
 Pe care 'n zbor descrie neînțelese chipuri
 De sfîncși, de piramide, de dromaderi. Ploua.
 Tipau puii în cuiburi. Mureau în gauri șerpui.
 Prin codrii fără funduri cadeau din fugă cerbi.
 Rostogolită 'n ripe umplute de pulhoai,
 Spre marea nesfirșită gonea apa de ploaie.
 Se'ntunecase groaznic. Ploua mereu... Ploua...

Udat pînă la oase venea un cavaler
 Purtând la scara șelei o lăncie de fer.
 Pe drumul său fantastic el se părea ca'și duce
 Ușoara sa viața mai grea de cât o cruce.
 El își dorise calea neisprăvit de lungă
 Ca'n isprăvitul can în veci să nu ajungă.
 Era frumosul Conte Roland de Nesselrod.

Plecat prin uraganul ce'l întâlnea în cale
 Voia să'și spele 'n ploaie rîzând visele sale
 Pe care omenirea i le 'nvelise 'n glod.
 El își lasa în umbra castelul său cel mare
 Și spre orașul Lübeck venea ades călare,
 Sperând, ca or ce tata, în vizitele'ı scurte,
 Ca'și va zări copilul jucându-se prin curte,
 Sau va vedea pe mamă, curată ca o nalba,
 Cum fruntea și-o apleacă pe mîna oi cea alba,
 Și sufletu'ı, de vise bogat ca un tezaur,
 Cum îl chiema pe dînsul, el, visul ei de aur.
 Și cum mergea prin aer cu-a fulgerilor ceata

Taindu'și printre ele un viitor măreț
 Se coborî din ceruri un trăsnet de sageata
 Ce prefacu 'n carbune pe cal și calăreț,

. . . . .
 Același dric mai duse spre vecinicul lăcaș
 Un mult mai demn, mai nobil, mai mândru chiriaș
 Și-atâta tot.

Se zice că s'a gasit la el
 Inchise-într'o cutie alături de-un inel
 Aceste scrise : „Este aici voința mea :
 „Doresc ca peste piatra ce groapa 'mî va avea
 „Să se așeze bustul copilului ce 'n lume
 „Rămas fără de tată ramâne fără de nume.
 „Voesc ca greutatea'i, chiar și'n mormântul meu
 „S'o simt ca mă apasa mereu... mereu... mereu!“

Din toată moștenirea, din pietre de tot felul
 Alina-Linda 'n doliu luă numai inelul,
 Iar dricul duse încă bătrâni ca și copii...

Viața'i ast-fel : morții dau hrană celor vii.

LA BAL MASCAT

---

eți zimbri de ve voi spune ca la baluri ți
 se'ntemplă
 Sa găsești inimă în piepturi și sub mășci
 câte o tēmplă
 Care să urzească'n umbră ițele unui amor
 Sau să arda în tăcere la lumina unui dor.

Lumea vecinic e tot lume și femeea tot femeie :
 Cea de'ntăiu un foc de vreascuți, cea de-a doua o schântee ;
 Dar băgați bine de seamă că schânteea are 'n mic
 Tot ce are focu 'n mare : universul în nimic.

Stam pe-o bancă. Lângă mine, un domn sta lângă o masca
 Invățând'o cu-al său spirit cum că chiar la bal se cască,
 Iar de-o parte, o paița, cu un glas reutacios,
 Spunea ca'i mai sus prin oamenii cel ce e mai caraghios.

Gazu'si trimetea din aer razele'i luminatoare
 Arătând că 'n lumea noastră tot ce dă lumina moare,
 Dar ca raza care moare, spre al omului necaz,
 Strabatend masca de pânza, vede masca de obraz.

Stam pe-o banca ; — gândul însa să ducea ca o furtună
 Către-o țara 'n care astă-zî nu mai mergem împreună,
 Și plimbându-se prin umbra teilor îmbatrâniți,
 Gândul, mai bătrân ca teii, îi găsea întineriți.

Vai ! și oare unde'su tóte câte le-am văduț în cale ?
 Unde'su plopii de pe muchie, unde'î șipotul din vale ?
 Cum s'a stins oare junețea celor cari-au suferit ?
 Ce-a rămas din vijelia inimilor ce-au iubit ?

Timp ! burete plin cu sucule care-aduce pacea minții !
 De-ași putea să'ți umplu porii cu veninul suferinții,
 Ca să plângi și tu, să suferi și să 'nveți ce 'i a uita,
 Timpule, așu ride vesel de nenorocirea ta.

Ast-fel dar, ședeam pe-o bancă cugetând ; — cum stam
 pe gânduri
 Văd o mască că se rupe din a danțurilor rânduiri,
 Și venind la mine 'mî zice : „Spune-mi tot o mai iubești ?“
 „Te văd trist... nu rizi de lume ? Rizi ca mine !... Ce
 gândești“

Ea'mi vorbea .. Și 'n tremurarea glasului recunoscusem
 Vocea 'n care altă data cu-atât drag mă încrezusem,
 Vocea care îmi cântase cântecul unui cuvânt :
 Cântecul *iubirii* ; astă-zî, mai cântat numai de vânt.

„Tu, la bal ? Tu, vii să 'ți cauți fericirea ta la bahuri ?
 „Vii să te îneci în lume ca un val în alte valuri ?
 „Vii să'ți scuturi de pe aripi praful florilor cerești ?“
 „Ca în schimb să strângi tot praful mișeliilor lumesti ?“

Ea tacea... dar mâna'î alba se 'ncleştase de-a mea mână
 Şi simţeam, simţeam că-asupra'şi ea nu mai era stăpână.
 Atunci, surd la glasul minţii, lângă mine cum şedea
 O duseiū pēna 'ntr'o umbra: „Voiū a te mai revedea!”

Ea, încet, îşi scoase masca...

De-aşi trăi şapte vieţe
 Şi de-aşi fi merit să sufer şapte grele bătrâneţe,
 Toate strânse 'ntr'o durere, nu m'ar întrista mai mult
 De cât hohotul pe care fuiū silit ca sa 'l ascult.

Era alta; era sluta; era strâmbă ca o cârje;
 Fără nici un dinte 'n gură, era ţapēnă şi dârje;
 C'un obraz ca turta dulce şi c'un nas ca un cosor
 Ea ridea, ridea amarnic...

Iată tristul meu amor.

NEBUNA DIN HERASTI

I.

urind, zioa trimete, pe razele din soare,
Spre grilele Nebunei, o lungă sărutare;
Pribeag, vântul se lasă din repedele'i sbor
Și-adânc vrea să'i vorbescă de-adâncul lui
amor;

Iar ea, ca o mișcare molatică 'l oprește
Zicându'i parcă: glasu'ți acum mă ostenește...
Voiu pace... voiu tăcere... — Treci vântule ușor
Și dă'mi iarăși tăcerea.. — Voiu pace.... voiu să mor....

Și vântul sprinten trece... — Iar zioa 'n depărtare.
Murind, îi mai trimete o lungă sărutare.

II.

De-ar vrea moartea vre-odată, în glumă să'ngrozească
Tot neamul său sălbatic: pe corbî, pe lupi, pe vînt,
De sigur, ar alege durerea omenească,
Acea uscată plantă ce crește pe pămînt.
Durerea e pe lume o plantă ce omoară
Ades într'un corp tînăr o inima fecioară...

Și inima când moare și corpul 'n urma ei
 Remâne un tăciune uscat, fara schintei.

„Nebuno, stai odata privind cu ochi 'n gol
 „Și dând cu oarba'ți minte trecutului ocol.
 „Sub-vechia ta fereastră se întindea o vale
 „Făcută ca să'ți plimbi vedeniile tale :
 „Pe sinul ei, departe, trecea Argeșul lin,
 „Spunându'ți o poveste într'un adânc suspin.
 „Știi tu... ? Mai ții tu minte... ? Te mai gândești tu oare,
 „In ceasuri de veghere, la umbra visătoare
 „Ce 'n noapte venea singur se 'ngâne la isvor
 „Murindul glas al apei cu'n glas aprins de dor... ?
 „Știi tu ? Mai ții tu minte când brațul meu te-a strâns ?
 „Și când florul dulce al valsului molatic
 „A prins buzele noastre într'un sărut selbatic... ?
 „Știi tu când la picioare'ți ca un copil am plâns ?
 „Știi tu... ?“

Iar glasul dulce in vals se prefăcu
 Și'ncet murind pe vale striga : „știi tu... ? știi tu... ?“

Nebuna care 'n lume nimic nu 'nțelegea,
 Îi înțelese glasul, caci ei glasul-i vorbea.
 „Ah vino... vino suflet rătăcitor de noapte
 „Și cânta'mi âncea valsul cu rătăcite șoapte.
 „Mai vino...—Eă atunci mă voi schimba în crin
 „Ca să mă port pe sinu'mi adâncul tău suspin
 „Pe care vântul sereî îl va lua din sbor
 „Vrând florilor să spuă nemarginitu'i dor.
 „Mai vino... Vino ânceă...“

Și tot vorbind cu vântul
 Îi rătăceau pe clape și mânele și gândul.

Clavirul părea suflet că are-adesea ori
 Căci notele sonore, ce'n valuri de-armonie
 Spuneaū noapții tacută o lungă poezie,
 Urmau un vals frenetic, prelung, plin de fiori.
 Și ea simțea că 'n noapte un braț spre ea se 'ntinde ..,
 Ca talia'i subțire de brațul lui se prinde... ,
 Ca tainicul ei suflet, coprins de-un lung fior,
 Din pieptu' i se duce pe-o aripă de dor...
 Atunci... , uitând clavirul, cu ochii morții sub gene,
 Pe-a valsului măsura se 'mladia a lene
 Și 'n sborul ei fantastic mergea fara 'ncetare...
 Sburând înca mai tare... , mai tare... tot mai tare...

III.

Iar când corpul Nebunei din vals a încetat
 Era un corp de moartă, cu sufletul sburat.

Acum departe doarne de grijile-omenești
 Neturburată vecinic de cât de glasul dulce
 Ce vântul îl înalța când merge să se culce
 Pe valea din Herăști.

DORINTA

---

omnule, ți-am scris să vii
 Să 'mă adormi dorul din piept...
 Și de-atunci te tot aștept
 Somn, tu, moartea celor vii.

Betrânețe, vin' tușind,
 Vino, adu'mi iarna ta...
 Voiu să uit a cugeta,
 Voiu să mor încă trăind.

Moarte, ténără fecioară,
 Vin să 'ți dau din al meu sânge...
 A trai este a plânge,
 Și trairă iată ce-am strâns:
 Plâns și lacrimi și iar plâns.
 Moarte, vin de mă omoară.

Visul eu mi l'am visat:
A fi vecinic înșelat...
 — Cred că am visat destul.
 Sunt sătul.. sunt sătul...

Decembre, 1881.

NELLA

CANTEC DE MARE

---

ino, Nella, vin pe mare
 Vino, Nella, vin.
 Sa'necăm în sarutare
 Or-œ trist suspin.

Te voiü duce pën'la Chio,
 Chio, țara ta.
 Și plutind, pëna la zio
 Te voiu saruta.

Vino sa cântam cu vëntul
 Legănați pe val,
 Caci ne vor găsi mormëntul
 Ajungënd la mal!

Vino Nella, vin pe mare,
 Nella vino, vin,
 Sa'necăm în sărutare
 Or œ trist suspin !

UN TRANDAFIR

---

a o respiraare slabă, cea mai tristă, cea din
urmă
Ce o scoate-'n agonie sufletul care se curmă,
Inflorit-aŭ trandafirul din fereastra mea cu
soare
Bobocelul cel din urmă, cea din urmă dulce
floare.

Eu l'am rupt atunci din glastră și l'am pus într'un pahar
Vrënd să 'i dau prin apă dulce viața lungă...

In zadar!

Cum e azi, chiar pusă 'n apă va muri sërmana floare
Precum sufletu'mi muri-va chiar întinerit la soare.
Dar ducându-me, un lucru pe pamânt eu mai doresc :
Așî voi acestei roze zile lungi sa 'i dăruesc...
Sau de nu. privind pe gânduri cum cad foile'i în șir,
Să am drept tovarăș ultim cel din urmă trandafir.

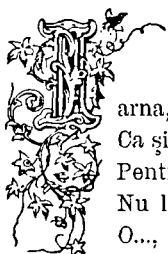
In Oct. 1881.

ROZELE DE IARNA

(DUPA ARNOULD)

---

arna, printre ceața deasă, se ivesc dragele flori,
Ca și ochii triști ce'n lacrimi se ivesc adesea ori;
Pentru ele nu traeste soarele poleitor,
Nu le supără în cale or și care trecator.
O..., dar dacă 'n primăvara, pentru sufletele vii
Cresc flori rumene, voioase, pe'nverzitele câmpii.
Dulce cer, fa sa 'nfioreasca pe pământ adesea ori,
Pentru suflete de toamnă melancolicele flori.

LUNA LUI MAIU

(LUI BARBU P....)

e-aceiași bancă veche, stând trist și fără graiu
 Te ved întoarsă iarăși frumoasă zi de Maiu;
 Pe-aceiași banca veche când stau tacut și
 numer

Mizeriele strânse pe șubredul meu umer,
 Mă mir de se mai poate să am o zi de Maiu
 In rătăcitu'mi traiu.

Cu primă-vara caldă vin paserile duse,
 Renasc tremurătoare speranțele apuse,
 Prin aerul cel rece trec line adierî,
 In cât de n'al fi gârbov, bătrân, satul de lume,
 Simțirea tinereții, cu dulcele ei nume,
 Aî crede-o c'a fost ieri.—

Cu ochii plini de lacrimi, voioase rîndunele,
 Vă ved întoarce iarăși sub cerul țerii mele,
 Și prins de bucurie, aștept sa ved cu voi
 Cum tinerețea'mi vine și densa înapoi...
 — Din om cele ce zboară, imi spune-un glas din piept
 Zădarnic se aștept.

DEDICAȚIE

(*Depeței mele Maria-Gretchen Simionescu-Râmnicu*)

retchen, cercetând odata cartea oarbelor
destine,
Am găsit că ursitoarea a fost darnică cu tine:
Ea n'a scris nimic pe fila neteda ce te-aș-
tepta,
Căci a vrut ca tu, menirea, să ți-o scrii cu mâna ta.

Gretchen draga, pînă asta-zî, încă tot nu poți să scrii,
Saă și de-ai putea, ai scrie: *prajituri și jucarii*.
De aceea dă'mi condeiul, căci eu scriu cu înlesnire;
Tu, învață de citește ce ți-oiu scri eu: *fericire*.

PE O PAGINA DE MUSICA

---

peranța mea frumoasa, din vremele trecute,
 Spre vremuri mai betrâne, s'a dus pe neștiute
     In repedele'i zbor,
 Și 'n urma ei rămas'au o zi fără lumină
 Și-o inima ce'nchide sub neagra sa ruină
     Un dor... un vecinic dor.

Atunci nebun plecat'am cu gândul catre tine
 Insuflețita umbră a nopților senine,
     Suspın perdut de vânt...
 Și te-am catat prin ceruri, și te-am cătat prin lume,
 Imbrațișindu'ți urma, strigându-te pe nume,
     Pe numele tău sfint.

Dar urma'ți rătăcită pe lungile nisipuri
 Ce rup calea vieții în mi de mi de chipuri,
     S'a șters din drumul meu.
 Iar eu remas'am singur sub plopul din pustie,
 Privind o neagra cruce, pe care 'n poezie
     Sta scris numele tei.

Și mi-am adus aminte atunci că tu ești moartă,
Că cugetul meu singur te vede și te poartă

Trăind, în visul său...

Că tot ce-a fost o dată, că tot ce-o să mai fie

Curind o să se schimbe în vecinică pustie...

În vis..., ca 'n gândul meu...

TE-AM ÎNTREBAT

---

e-am întrebat
 Unde'i speranța cea rizatoare;
 Tu mi-ai răspuns
 Că s'a ascuns.

Te-am întrebat
 Unde'i iubirea cea arzătoare;
 Tu mi-ai șoptit
 Ca-ar fi murit.

Acum te'ntreb
 Unde'i mormântul ce le cuprinde
 Și tu 'mi spui drept:
 „Il port în piept.“

SALBELE

 nd a fugit catre zori
 Noaptea a lăsat pe flori
 Câte trei rinduri de salbe
 De margaritare albe.
 Soarele, cum s'a ivit,
 Razelor a poruncit
 Salbele de '1 a adus
  i la g tu'1  i le-a pus.

De-atunci or  i care floare
 Pl nge scumpele odoare...
 Iar de vre'1 cata'1 in zori:
 Ve'1 gasi lacrămi pe flori.

INTR'UN ALBUM

Mi-ai cerut să'ți scriu odată în album o poezie,
 Mie, celui care astă-zî nu mai știu face nici
 proză...

Rozei celei mai frumoase dacă-ai vrea s'o
 faci să știe

Cât deliciu are 'ntr'însa, - nu'î poți zice de cât roză.

GHI CI !...

---

ie'ți veste de vale
 Flăcăiaș cu pleto lungi
 Sa dai biciu și să m'ajungî
 Căci ai cal născut pe cale

Eu mă duc, mă duc incet
 Până'n apa la Siret...
 Dar trecută peste apa
 Nimenea nu mă mai scapă

Că 'n pustiul de mal stâng
 Nunta mă așteaptă în car...
 Flăcăiaș, fiu de podar,
 Mână!... Eu te-aștept în crâng.

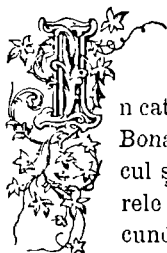
Și-am să'ți spun de ce te-aștept
 Dincoace, pe malul drept.

NUVELE

PE ARGESIŪ

D-lui S. Ionescu (Sion)

În catul al patrulea din ulița Pantheonului, Luca Bonachi începea să uite Parisul, cu tot farmecul și petrecerile marelui oraș, și odată cu sórele care apunea, apunea și dorința sa de a cunoște toate misterile limbei Sanscrite. În amurgul serii, betránul student (căci se putea numi *un betrán student*, de oare ce se ocupa cu Sanscrita de vre-o opt ani, fara sa poată încă înțelege pe Ernest Renan), se rezema cu cotele de una și singura fereastră ce o avea odaia sa, și, privind pe trecetori în creștet, 'și lasa gândul sa vagabondeze prin larga lume, liber și neatârnat ca o pasare. Când furnicarul de pe ulița începea să'i supere vederea, cu aceleași capete și aceeași deșiuchiare, 'și ridică ochii de pe pământ spre cer, iar în învêrtirea nórilor, pe cari 'i aurea o raza de soare întârziată, privirea sa întâlnea fel de panorame: munți, văi, dealuri, unele mai bine desinate de cât altele. Câte odată, aceste pete călătore prin vèzduh, se înșiraū una de pe alta, formând

un lanț neîntrerupt, în care reflexurile de lumina trageau niște fire subțiri de argint, cari, repetate, dau norilor aspectul unei ape.

Argeșiu!

Pe Argeșiu privise adesea vulturile ce veneau rotindu-se, din adâncul Carpaților, și în unda tacuta a râului și ascunsesse tainele gândirii sale pe care le trimetea departe, departe, în necunoscutul ce se întinde înaintea fie-carei ape, pâna la mare. Pe malurile lui născuse și pe malurile lui spera să și moară.

Este în omul care a iubit un fel de nostalgie fără cauza determinată și fara scop, pe care Lamartine a numit *o dorul de car*. Nostalgia aceasta unita cu un regret etern ce traiește în sufletul omului nenorocit, facea pe Luca Bonachi, care de altminteri era foarte puțin lamartinist, să creadă că numai pe malurile acelei ape ar putea trai fara sa simța prea mult greutatea vieții, căci numai acolo mintea sa ostenita ar putea gasi un tovarăș care l cunoștea de mult: apa, și numai în acea singuratate ar putea fi însoțit de aminterea neuitatei sale Ana Teodorovici.

Ana Teodorovici pare a fi un nume rusesc. Cea care l purta însă era româna.

Patru ani, patru de cât n'o vezuse! — El avea o mica moșioară pe Argeșiu, alături de moșia Varenii, fosta tot a familiei sale, unde traise cu tatal seu de când se nascuse. Betrânul voise sa câștige prea mult pentru fi săi, și se'ncurcase în afaceri, cari il ruinasera mai de tot. Fusesse silit sa vânda marea și frumoasa proprietate a Varenilor, unde era născut Luca, unui comerciant bogat: Anastase Teodorovici. Acesta era om cu înțelepciune și cu duh. Avea o singură fată, Ana, pe care o ținuse cu

muma sa la Viena până la vârsta de 17 ani. Când o aduse în țara, cu patru ani mai înainte, Luca era venit la moșia parinteasca de câte-va luni. — Facu cunoștința cu Ana.

Ana era o faptură din acelea ce traesc pe lume spre a scrie în cartea vieții un singur cuvânt: *roza*, și a iscali. Cum se vede în unele paduri bătrâne, necercetate de razele soarelui în vecia veacurilor, câte o banda de lumina strabatând prin acoperișul verde și mergând să incalzeasca așternutul de foi moarte, — astfel surisul ei parea a înveseli universul, cu o raza de tinerețe luată din propria sa viață.

Când țăranii o întâlneau, în răsaritul soarelui, mergând calare spre Argeșiu, se dau cu respect la o parte, scoțându-și caciulele, iar cel mai bătrân zicea :

— Flacai, astăzi are sa lege spicul măi plin de cât alta-data.

Ana se ducea în pasul calului pēna în marginea apei, de unde o lua în jos pe prundul argintiu al riului, până la un pod umblator ce se afla în fața padurei Varenilor. Acolo, mai în toate diminețile o aștepta Luca. — și amândoi își lăsau caii la podar, și treceau pe jos, în padurea de peste apa.

Intr'o dimineată dupa ce se plimbara căta-va vreme pe sub umbra unor plopi uriași, Ana gasi o rădăcina mica de trandafir salbatic, pe care o scoasera amândoi din pământ, spre a o așeza într'un rond ce și'l făcea în gredina de acasa. Când eșira în marginea pădurei, și strigară la podar să treaca podul din nou, spre ai lasa pe malul cela-l-alt, bagara de seama că funia pe care se învêrtea scripetele podului era rupta, iar vasele dasfăcute și aruncate pe nisip, împreuna cu o căruță cu boi, care abia putuse scapa de inec.

Ana rămase încremenită.

Ce facem acum, d-le Bonachi, 'l întrebă cu vocea mișcată.

— Să ne treacă caii.

— Calul meu nu vrea să intre în apa.

— Prea bine, sa'l aducă numai pe alu meu.

— Ca sa trecem pe rând? — El se uita la dânsa cu mirare.

— Pe rând.. dacă credeți că vom putea.

După acea striga podarului de pe malul cel-l-alt să încalece pe cal și sa treaca la dânsii.

Calul de-o cam dată nu voia sa intre în apa, dar, după ce fu atins cu o vargă, se repezi în curent, și când apa fu mai mare de cât dânsul, se lasă în not cu o înlesnire admirabilă.

Ana îl privea cu un fel de emoțiune plină de incredere, și când calul se rădică pe mal, ea îi netezi coama cu o adevărată dragoste.

— Ei, acuma?... voiți să treceți? întrebă Luca. Vă rog numai sa băgați de seamă că n'aveți șea de damă.

— Treci dumneata întâiu, și eu voiu trece pe urma.

— O... asta, nu.

— Da de ce nu treceți amândoi boierilor, întrebă podarul. Calul, slava lui Dumnezeu, e cal de nadejde; că doară cuconița e numai cât un fulg...

Luca se uita la dânsa fara sa îndrăzneasca a'i zice nimic.

— Hai să trecem. Daca ne vom ineca... cel puțin să ne 'necam amândoi, zise ea rizând.

Luca încălecă. Ana, ajutata de podar, fu ridicată în brațele lui și așezată pe oblâncul dinainte al șelei. Când calul facu cel de'ntâiu pas în apa, ea îngâlbeni, și, cu

cât apa creștea mai mult, cu atât frica i se marea. Când calul se lasa în not, de nu mai era de cât o cufundare și o revenire plina de spaima, ea se lipi cu totul de dânsul apucându-l cu brațele de gât. Zgomotul apei, care pare cu atât mai mare și mai asurzitor, cu cât ești mai în mijlocul lui, nu era întrerupt de cât de sforaitul calului, al cărui cap, mic și bine desinat, se vedea tot-d'una la suprafața apei, ca un remorqueur sigur.

Dupa ce ajunsera pe malul cel-l-alt, Luca se uită trist, în urma, la Argeșiu. Dacă ar fi fost mai lat, de sigur ar fi avut mult mai multa stima pentru dânsul.

Trebuia sa se dea jos. Ea era atât de ostenită de frică. în cât rămase câte-va momente în nemișcare, lipita de dânsul, ca de însuși sufletul ei. Atunci Luca i zise încet :

— Ano... am întârziat prea mult. Să mergem...

Ea se deșteptă ca dintr'un vis adânc și repetă :

— Sa mergem.

Fie-care pe calul seu, plecară în trap mare spre locuința ei, dupa ce mai întâiu pusera pe podar de răsădi tulpina de trandafir sălbatic pe o movilița ce se afla în marginea apei.

Tulpina se prinse și Luca Bonachi veni ânca o lună, în toate zilele, s'o vada. Ana inasa nu mai veni.

Trist, ca cel mai trist suflet, el se reîntoarce în Paris.

Iata ce vedea în învârtirea norilor, când, după patru ani, privea din ulița Pantheonului liniile rotunde și înfinite ale cerului.

II.

Ea se marita și fu fericită.

III.

Se întâmplă însă, în lipsa lui Bonachi din țară, un lucru foarte ciudat.—După trei ani de la cele petrecute mai sus, veni Argeșul într'o toamna atât de mare, în cât eși din albia sa, și coprinse tot prundișul ce se întindea între cursul râului și mal.

Bătrânul proprietar, cu Ana și barbatul ei, erau, împreună cu toata lumea, de față, și priveau viitura apei cu o adevărată plăcere. Grinzele și butucii de tot felul erau aduși cu o forță colosală, și pe unde ajungeau, rupeau și sfărâmau totul.—Nimeni n'ar fi îndrăznit să înfrunte furia undeii, de cât fiind mare meșter de înotat sau. . nebun.

Și, cu toate astea, în mijlocul acestei furii a apei, toți privitorii vezură un om aruncându-se de pe mal și luând'o cu hotărîre spre albia râului, în care curentul era înspăimântător. El trase spre partea unde ora mai nainte podul, și, după multe greutăți, se opri pe o movila, al cărui vîrf abia se mai zărea din apa. Ajuns acolo se apucă să sape, cu un cuțit ce'l avea la briu, radacina unei tulpine de trandafir, peste care apa începuse deja a trece, și pareă că voește, cu hotărîre, să nu se depar-teze de pe movila pînă nu va lua cu dînsul tulpina.

Zadarnice fura toate strigătele celor de pe mal.

Voinicul lucra fără sa auda nimic.

Dupa un ceas de munca, el nu izbutise să smulgă rădăcina și apa îl coprinsese pînă la genunchi. Doi pași dacă ar fi făcut, cadea în adâncimele ce înconjura movila.

O grindă puternică, adusă de apă pe de desupt, 'l izbi cu atîta forță în cât 'l depărtă de pe movila. El fu

luat de curent, dar cu tulpina de trandafir în mână. — Atunci începu o lupta uriașe între om și element, în care izbânda, din nefericire, era cunoscută. Omul fu tras în șioiul cel mare al apei, și de câte-va orî mai fu văzut, aparënd și dispărënd, pâna se pierdu în aburii ce se înaltau pe suprafața Argeșului.

A doua zi, la un sat vecin, pe Argeșiu în jos, fu găsit un om înecat, cu o ramura verde în mână.

. * .

Dupa acești noi patru ani, petrecuți la Paris, Luca Bonachi se hotări sa parăsească odaia din ulița Pantheonului, și sa se întoarcă în țară.

Se întoarse.

Cine a umblat prin țeri straine ani îndelungați, ducând în sufletul lui o rană, care nu se vindecă de cât când sufletul moare,—și n'a simțit, întorcându-se în locul nașterii sale, emoțiunile cele mai neînțelese mișcându'î întreaga sa ființa? Cine se poate mândri că după patru ani a sărutat mâna neteda și aproape răcita a bătrânului său tata, fara sa plânga? Ci poate spune că a intrat în curtea bisericei din satul său, în care, sub un strat de huma rece, doarme somnul vecinicei aceea careia i-a zis „mama“, „mamă“, acest nume atât de dulce și atât de greū de înlocuit, fără să i se strângă inima de milă și de durere?

Nimeni.

După patru ani, întorcându-se în țară, Luca Bonachi trecu prin toate aceste peripeții, și auzi despre cele întâmplate în lipsa sa, cu indiferența unui om care e ostenit de viață și de mizeriele ei.

Însă, într'o dimineață frumoasă din frumosul Maiu,

lasă frâul calului și o apuca pe malul Argeșului, spre vechiul pod din fața pădurei.

Podul era altul, podarul era altul. Numai Argeșul era același.—I se spusese ca în fața padurii se afla o movila împodobita de vre-o câți-va pomi umbroși, și ajungând'o, se puse sa se odihnească.

În vârful movilei dete de un frumos mormânt, închis într'un grilaj de fier, pe care creșteau o mulțime de tufe de trandafir încărcate de flori. Printre roze se ascundea o cruce alba pe care stau sapate aceste cuvinte :

L u i M o ș T o a d e r p o d a r u l

A n a

n ă s c u t ă T e o d o r o v i c i

r e c u n o s c i n ț ă .

Lucă îngenuchiă înaintea acestui mormânt, care îi vorbea atâtea lucruri, și se ruga cu toata caldura sufletului său.

Podarul, după ce Ana se maritase, voise să pastreze tulpina de trandafir, pe care el o sădise pentru ea și pentru Luca, și pe care Argeșul voia s'o acopere cu nisip. El se înecă.

Moartea vorbea lui Luca că amorul n'are viața de cât când are lacrimi.

Când se scula de la mormânt, și 'și ridica fruntea în sus, Luca zari în depărtare apa lina a Argeșului ducându-se în eterna călătorie spre mare, ca și cum i-ar fi spus ca trec toate, toate, pâna și durerea trece.

Plecând, aduna după mormânt foile unei roze ce se scutura, și se duse de le arunca în Argeșiu.

— Du aceste scrisori spre vecinicia în care plutește sufletul podarului și spune'i că sunt de la mine.

BABA-OARBA

---

ară indoială că *baba-oarba* este un joc, pe care copiii de astă-zî nu'l mai joaca.

Copiii de asta-zî nu mai fac multe lucruri din cele ce le făceau copiii de altă-dată.

Cu toate astea bunicele noastre, cu mamele lor și străbunii bunicelor noastre, se ținea cu mare pompă de această nevinovata petrecere de tinerete. Ei faceau încă multe năzbâții, și, pentru aceasta, nu erau mai nefericiți de cât suntem noi astă-zî.

Să nu se crează însă că am în cuget să fac apologia *babi-oarbei*, o apologie absolută. Sunt *pentru* baba-oarba și sunt *contra* babi-oarbei. Sunt *pentru*, când această inocentă petrecere se petrece între inocenți; sunt *contra*, când ea are loc între vinovați... Și cine sunt vinovați? Toți coboritorii în linie dreaptă din Adam și Eva, și mai cu seamă din Eva, cari au călcat pragul celor 15 ani.

Imi veți zice, de sigur, că sunt prea puțin îndurător cu sârmana noastră fire omenească, și, cu deosebire, cu sermana fire femească. E adevărat. — Am un obicei urit, de a căuta să explic lucrurile tot-d'a-una foarte de

departe, și de aceea, în profitul iubitorilor de stil, era înemerit să nu mi se mai facă această obiecțiune.

Mi se pare că Dumnezeu a fost un foarte stângaciul architect, când s'a hotărit să zidească pe femei după chipul și asemănarea omului, și pe om după chipul și asemănarea sa. Aceasta, pentru trei cuvinte: 1, pentru cuvântul că două cantități egale la o a treia sunt egale între dăsele; că adică, omul asemănându-se cu Dumnezeu și femeia cu omul, femeia se aseamănă cu Dumnezeu, — lucru care are nevoie de oare-care argumentație spre a fi dovedit; al 2, pentru cuvântul că, luând din coasta omului și zamislind pe femei, n'a rămas destule coaste nici pentru om nici pentru femei, — ceea ce i-a expus pe amândoi la boala de piept, și, al 3, pentru că luându'i coasta, i-a luat pe cea stânga, și cu dăsa și inima, astfel că, de atunci, sermanul pagubaș e vecinic acuzat de lipsa de sentimente, și el vecinic își caută organul rătăcit, în pieptul compusei salo.

Legătura între aceasta lunga teorie și *baba-oarba* este că descendenții în linie directă, obliga și frintă din feriții noștri strabuni, ar trebui, după ce au trecut vârsta de 15 ani, să nu se mai lege la ochi. — Și ca să se vada că am dreptate, cer să fiu îngăduit a povesti următoarele:

Într'o vacanța erau strănși la moșie toți copiii, unii de la Iași alții de la București, alții de prin strainatate, căci familia Kara-Fanini era o veche și numeroasă familie, venita din Archipelag și stabilită în țara de un veac.

Toate jocurile și plimbarile se faceau într'un parc imens, în chioșcul caruia cei mai în vârsta citeau sau lucrau. Erau copii de toate etățile, de la 10 ani până la 24 și 25.

Printre toți se deosibea o tânăra femeie, doamna Mar-

gareta Fanini-Farni, care fuse maritată foarte de cu timpuriu, — care acum era văduvă, și pe care o tristețea neînvinșă o ținea tot-d'a-una în casa. De-abia avea 23 de ani. — Toți copiii se jucau, rideau, alergau, numai ca să'î placă ei. Toți o ascultau ca pe cea mai bună mamă. Ea le zimbea, vorbea cu fle-care două sau trei cuvinte, le prindea manuche de flori la pălărie, și apoi se cufunda în tăcerea sa obicnuită

Venise din Roma un nepot al bătrânului Kara-Fanini, un baiat pe care toata familia 'l acuza că nu face nimic; care își savârșise școala de poduri și șosele în Bucuresci și era dus la Paris să'și completeze studiile asupra arhitecturii. El plecase la Roma, sub cuvânt de a cerceta monumentele lumii vechi; în realitate însă, nu cerceta nimic, sau, mai bine, cerceta mai mult lumea nouă de cât lumea veche. Era însă artist. Avea toate talentele pe cari le poate avea un mare om. Cânta aproape din toate instrumentele și cânta bine. Era sculptor, architect, pictor, lemnar, și, mai presus de toate, poet. Cusurul lui cel mare însă era că de nimic nu se ținea serios. Azi se închidea în casa și lucra toata ziua la un tablou: mâine ratăcea de dimineața până seara cu pușca de-a spinare prin padure; poimâine nu facea nimic, dar absolut nimic, — și astfel, zi după zi, avea aerul de a'și privi viața strecurându-se, printre ticăloșiele lumii acesteia, fără nici un interes. În sufletul lui însă, era adânc întristat ca n'avea mijloace câte aspirații avea, și firea omului 'l deznădăjduia cu slăbiciunile și imperfecțiile sale.

El era cu Margareta văr în al doilea rând. Se numea Ióchiu Fanini-Petrovici.

Intr'o zi, pe când se aflau cu toți în grădină, copiii cerura voe să se jöce de-a *baba-orba* în chioșc, fägă-

duind, cum făgăduesc toți copiii, că se vor juca fără zgomot și fara praf.

— Dacă am intra și noi în jocul lor Margareto? E atâta vreme de când nu mi-am mai vădut țara, și așa voi, plecând, să'mi improspătez toate amintirile copilăriei... Primești?

— Noi, de-a baba-oarba? Ea prea copilăresc și sgomotos... Zici că pleci? Cand pleci?

— Peste patru zile.

Ea 'și lasă din nou ochii pe o broderie, crezând că astfel a înlăturat primejdioasa propunere de a intra în joc. Copiii însă se agățară cu toți de vorba vărului lor și sermana femeie fu nevoită sa se joace de-a baba-oarba.

Se legă la ochii unul dintre băeții, și, după ce se învârti nițel, cel de întâiu pe care îl prinse fu chiar dânsa. Toți tăbăriră s'o lege la ochii, toți 'i arătau „câte degete sunt aici“ ca să se încredințeze că nu vede, și, după ce o dușeră într'un colț, repetându'î fie-care : să nu ridici batista de la ochii, se auzi un „vino“ ascuțit și prelung zis cu o voce schimbata. — Ea plecă cu mâinile înainte, mergând numai în vârful picioarelor spre a asculta toate mișcărilor ce se făceau. Copiii, spre a ride și mai mult, se învoiră s'o lase singură și se strecurară unu câte unu pe ușe, spre a se ascunde în gradina. Cum ca mergea cu temere prin întunericul ce-i pricinua batista de la ochii, 'și simți capul coprins de două brațe puternice și buzele sărutate cu o pasiune salbatica, o sarutare care îi spusese o poemă într'o secundă, o sarutare care o ameți într'atât, în cât uită să'și ia batista de la ochii ca să vadă cine avea atâta suflet în îmbrățișare. Când își veni în simțire și'și ridică legătura de la ochii, nu mai era nimeni în chioșc. — Eși tremurând să caute copiii, cari apărură

unu câte unu din ascurdătorile lor, și, după ce le dete voie să se joace înainte, se aședă din nou la lucru.

Până seara nu mai vėdu pe Ióchim.

A doua zi o slugă 'I dete un mic pachet și o scrisóre de la dėnsu. In pachet era portretul ei. Scrisoarea co-prindea aceste linii : „Sciu că nu mă vei ierta nici odată, și de aceea plec. Dacă nu mă ierți, uită-mă.“

Ea mototoli scrisoarea in fața servitorului și luă pėnza cu o supărare vedită.

După ce intra in camera ei, se uită la toate ușile ca sa le vada dacă sunt închise, și desfacu scrisoarea, zimb-ind, ca un copil, printre lacrimi. Ceti de câte-va ori cele doue rânduri, iar le mai ceti, și, înțelegându-le sau neîn-țelegându-le, duse cu amėndoué mâinile scrisoarea la gura și o sarută închidėnd ochii ca și cu o zi mai înainte.

Peste un an, la o expoziție de tablouri in Roma, cea mai buna pėnza era aceea care purta numele : *baba-oarba*.

MONASTIREA DEALULUI

D-lui Ștefan Mincu.

---

ste ceasul în care luminele cerești se aprind și patimele omeneshi se sting sub oboseala vieții. Noaptea își ridică transparentele ferestrelor sale, și privește omenirea somnoroasă, cum cască de uritul și munca zilelor. Omenirea își lasă, d'asupra chinului său, transparentele uitării și se culcă. Lumea doarme; noaptea veghează.

De la monastirea Dealului trompetele se aud sunând ceasurile somnului, iar somnul, la glasurile lor, vine săși ia împărația sa de doliu. În valea Ialomiții, apa cântă încet povestea vremii, și, scriinduși numele pe fie-care piatră, se duce să moară vesela în altă apă. Pe marginile sale câți-va pomi tineri stau plecați d'asupra undei, și par, în înclinarea lor, ca vor să surprinză misterul acestui murmur povestitor, poezia acestor voci necunoscute, cari, vorbind de când e lumea, sunt vecinic neînțelese. Se pare că, din când în când, taina aceasta spune ceva unor suflete de toamnă, cari se duc pe drumul vieții, misterioase ca și apa, tremurătoare ca și densa și,

ca și densa, fără alt scop de cât de a muri. Adesea vezi, pe marginea podului, visători, privind unda trecătoare și aruncând încet câte o pietricică. a cariî atingere cu apa îi face să tresară. In contemplațiunea lor, par a fi curioși sa cunoasca fundul acestui element, atât de asemanat cu dênși; par a voi să'l întrebe unde merge și pentru ce trăește; par a aștepta aceste răspunsuri, ca prin ele sa'si epllice enigma propriei lor viețe. De sigur apa le răspunde, căci ei se intorc și mai triști, să trăiasca fiind-ca s'au nascut.

Cunoaște-ți monastirea Dealului ?

Asta-zî e un nemarginit palat, așezat pe vârful colinei care inconjura Târgoviștea, resunând de sunetele trompetelor și de sgomotul sabielor. Zidit pe marginea coastei, el pare ca privește în lume cu o uitatură nesfârșită, și, în măreața sa liniște, citești mândria cu care'si poarta virsta. E vechiu palatul; dar pe unerile sale, veacurile s'au rezemat fara a'l cletina; iernele l'au înfașurat în troianurile lor fara a'l putea îmbatrâni; vijeliile i-aũ bătut coastele fara a le șterge lustrul, și timpul, puternicul timp, s'a oprit la porțile lui și a bătut înainte de a intra. De sigur nu tot-d'a-una i s'a deschis, căci pustiul pe care'l lasa în urma sa acest sëlbațic, la monastirea Dealului nu se vede.

Alta data monăstirea Dealului era un sfânt adăpost, în care retaciții cu sufletul veniau sa caute pacca. In septamănil marî, și la denii, când clopotul din turla de la poarta chema la rugăciuni, schimnicii, acele ființe desbracate de sdreanța vieței noastre, se vedeau strecurându-se pe sub umbra zidurilor, mergend sa'si închine cugetarea unei ficțiunii sublime, unui Dumnezeu. Atunci, ca și asta-zî, era luna pe cer, dar razele sale cadend pe

zidurile galbene ale monăstirei, aveau niște reflexuri straine, ca din alta lume; lumina sa se imprăștia parënd că vrea sa zugrăvească pe fie-care piatra tristul tablou al Golgothei.

Când umbli astăzi prin prejurul bisericeii; când pasu'ți profan calcă cu indiferență lespeda sfințita de oameni și cosfințita de timp; când, nepăsator, ții porți ființa prin chiliile întunecoase, atingënd pragul pe care s'au scuturat de pe pulberea vieții generațiile a patru veacuri; când îmbrățișezi cu mintea totul: trecut și present, lucruri și oameni, fapte și cugetari, — ajungi un moment în care te sperii de goliciunea pe care o însuneaza omul în sine, te îngrozești de deșertăciunea care închee toate acțiunile, toate vorbele, toate gândirile noastre. Schimnicii aũ murit, călugării aũ murit, norodul a murit, sfinții s'au șters; — cei mari s'au stins, cei buni s'au stins, cei răi s'au stins, pietrile s'au ros. Și atunci.. care e menirea noastră, oameni și lucruri?

În mijlocul curții a doua este biserica.

Intreaga zidire a acestui sfânt locaș este o minune: construita numai în piatră, are pe pereții din dreapta și din stânga intrării câte-o inscripțiune înconjurata în niște arabescuri de o fineță și esactitate extraordinara. De-asupra ușii, porticul formeaza un fel de bolta, compusă din lespezi roșii și vinete, cari sunt îmbucate cu atâta maestrie și formează un contur atât de corect, în cât ți se par că în adevăr sunt desinate. Turlele aũ imprejurul ferestrelor niște rosete demne de a încadra rondoalei capelei Sixtine. Stilul bisericii este o amestecătura de stil byzantin cu stil gotic, cam aceeași arhitectură pe care o descrie Castelar când vorbește de palatele Veneției; ceea ce te face să presupui, că meșterii aũ fost Genovezii sau

Venețiană. — Asupra veacului în care a fost zidită biserica, sunt mai multe versiuni: unii susțin că ar fi înălțată de Negru Vodă, cu parte din materialul rămas de la Curtea de Argeș; Caesar Boleac spune că e zidită cu 18 ani înaintea Curții de Argeș. Or cum ar fi, asemănarea între Catedrala Argeșului și biserica Dealului este mare.

Nu departe de această mănăstire, într-o vale, se află mănăstirea Viforăta. Tradițiunea spune că acolo poetul Cârlova ar fi iubit pe maica Elisabeta, un vis de înger schimbat în femeie; una din acele creațiuni ale firei, care se nasc spre a încanta o generație de oameni, spre a încălzi, ca soarele, o lume de cugetători, de poeți, de nebuni; una din acele femei, cari, îmbracate în răsă, își pun împrejurul capului o aureola de raze sfinte, și împrejurul inimei un cerc de nesimțire. Cu toate astea ea l'a iubit se spune, și l'a iubit mult.

AMINTIRI DIN VREMURI

(PAGINE DIN VIAȚA LUI DEPARAȚEANU)

Deamnei S. D.

Au fond de toute vocation de poète, bon ou mauvais, il y a un amour de femme.

Théo. Gaut.

I.

ra toamnă. Padurea Deparaților începea să 'și lepede frunzele și rîndunelele plecau. Prin hagiurile din marginea padurei erau mierle cum nu mai fusesera nicî odată; de aceea boer Sandu Capațâna sculă într-o dimineața pe fiul său cam cu nepusu'n masă, aducîndu-i însuși el pușca cea mai lungă în țeava și cea mai veche

— E veche, baete, dar e soră bună cu or ce bun vî-nator. Tu, dacă mi'i semana mie, o sa semeni și pușcai. N'o încărca mult ca zmucește. Nu sufla nici odată într'ênsa ca să vezi dacă'i descarcata; fratele lui boer Mîncuță așa a murit.— Apoi oftă, scuturîndu'și ciubucu pe o carte a lui Deparațeanu, și eși.

Dupa ce tatal său eși, Deparațeanu sari din pat și în cinci minute fu gata. Pușca, geanta, coarnele și căinile plecara în tovărășie cu el.

De dimineața până aproape de sfințitul soarelui, mier-

lele treceau printre plumbii lui ca duhuri cerești, neatinsse și nepasatoare.

Hotaritor, nu era bun vânător Depărățeanu; și, cu toate astea, semăna tatalui său, boeru Sandu. Dar cine știe dacă și boeru nu se lauda când vorbea de sora-sa pușca.

În sfârșit, pe la cinci ceasuri, i se ură umblând prin ghimpi, după urma câinelui, și apucă pe o cărare batută, ce ducea înăuntrul pădurii. Razele soarelui ajungeau roșiatice printre frunzele galbene, și aruncau, peste iarba încă verde, un praf de aur tremurător, care se închidea din ce în ce mai mult, după cum soarele din ce în ce mai mult cobora. Era pacea pe care o întâlnești în unele visuri de diinineață, pacca padurilor, liniștea frunzelor, tama codrilor, în care nu se aude de cât vibrațiunile cugetului tremurând în jurul cerului ce se oprește să asculte; era zgomotul, fara existență singură, pe care-l produce calmul vieții florilor și al copacilor; era singuretatea umblând singura printre crângi și frunze; era cerul care se zarea albastru deasupra pădurii; era poezia; era Depărățeanu; era sufletul.

Haup! — Acesta e sunetul pe care-l face aripele unei pasări care se lasă.

Depărățeanu tresari. La câți-va pași de densul un grangur se ascundea după o craca, și și ștergea ciupu de coajea lemnului cu o nepasare imparateasca. Vânătorul își gati pușca, facu încă câți-va pași și luă paserea la ochiu. Atunci, o detunătură se auzi dintr'un frunziș vecin iar granguru cădu la rădăcina copacului.

Lui Depărățeanu tot sângele i se opri de mânie: tocmai când era sa ucidă și el! Cine avea atâta îndrăznelă?

Un copilăndru ca de 17 ani, suri dintr'o tufa sa și ia pasărea.

— Cine'ți permite dumitale să'mi urmărești vênatu, zise Deparațeanu înfuriat. Ce cauți în pădurea mea? În țara aceasta toata lumea e stăpână pe lucrul altuia? Ești tîner, domnule, dar alt-fel te-ași înveța eu sa'ți stapânești avêntul vênătoresc.

— Me iertați... zise cu sficiune copilul; nu știam ca și d-voastra urmariți aceea'si pasere.... nu ași fi îndrasnit. Poftiți luați granguru.

— Nu'mi trebuie granguru dumitale. Ajunge atât.

Plecă.

A casă, tatal s'eu el așteptă în capatul scării. Deparațeanu se liniștise.

— Ei, tată, mi se pare că mi-ai ales țeava cea mai strămba! Am înpușcat toate frunzele și n'am atins nici o mierlă.—N'am noroc la vênat.

— Betrânul ridea, făcînd cu ciubucul prin aer niște volte cari însemnau:—E, hei, baete, nu se vînceaza tot așa de ușor cum se fac poezii. Dupa aceea se apropia de el, și, uitându-se în ochii lui, îi zise luându'l de mîna:

— Dar tu... ești bine? Nu ești ostenit? N'ai suflat în pușcă?—și glasul îi tremura...; parca-ar fi vrut să'l sarute! Se mulțumi a'î strînge mîna într'amîndouă mîinelo lui albe și netede.

— Nu tata, sunt bine. Mi 'i foame numai.

— Hai la mata sa te vađa, că de azi dimineață te așteapta. Spune ca ți-au venit niște ispisoace de la Lipsca. Brec... s'a hotarit cu tine! ai sa'ți treci tinerețea cu nasu'n ceasloave. Da ei mai lasa-le la pustia!

— Or fi de la Paris tata.

— Ei!... Paris, Lipsca, voi știți. Eu mi-am facut datoria sa ve învăț. Ați fost la Nemți, la Franțuji, la Viena. Ved ca știți de toate. dar cum se ia o pușca la ochiu. bechiu.

Pe când tatal său vorbea, Deparațeanu își desfacea pachetele cu cărți și tablouri.

— A... bine că mi-ai adus aminte. Ce vecini avem noi prin prejur, tată?

— De ce? Avem destui, slavă domnului: Boer Mincuța, Chir Alechachi Lungu, pitaru Ionița Vetrea din Slăvești, Ieremia Zubzca..., destui tata!

— Da, mă rog, în padurile noastre are drept să vâneze cine s'o scula mai de dimineță?

— Veți bine tată! da cum? A lasat Dumnezeu codri și vânatu, pentru voinici; veți bine!

— Voinici, voinici, dar eu când 'l oi mai întâlni am sa'i taiu urechile.

Cui, mei frate?

— Nu știu cum 'l cheama. 'Mi-a ucis un grangur tocmai când îl luasem la ochiu.

— Tiu! bata-te norocu.—Apoi, întorcându-se către nevasta sa:

— Bine, gianăm, nu ia-i spus nimie de fata pitarului?

— Nu.

— Alexandre tata, ai întâlnit zina codrului bre, și sa n'o cunoști tu?..

— Cară zină? de unde? Se vede ca s'a schimbat moda și la zine: acuma umbla îmbracate barbatese.

— Pe sufletul meu!—După aceea tăcu de odata. Apoi:

— Sa te cam pazești tată, ca'ți fura mințile, baiete...

Hei... demon bre, demon!—Adica, sa'ți spui, frumoasa

fata! Așa fata... Aci continuă frasa prin învârtirea ciubucului,

care avea rol însemnat or de câte ori proprietarul

seu voia să exprime vre-un superlativ. — Umbla

îmbracata barbatese. La vânat... ce vrei sa'ți face? Și

apoi sa'ți spui: poale scurte și minte lungă la fata asta.

Aci incheiă betrânul laudele și batu în palme de două ori. — Masa Iancule!

Masa se servi și într'un târziu fie-care se rotrase în camera lui.

Casele părintești ale boerului Sandu Căpățână erau ca toate casele de pe timpul acela: în fundul curții, mari, varuite și învelite cu scânduri, aveau o scară de piatră frumoasă, pe care Depărațeanu o decorase cu gustul unui poet. De jur împrejur, curtea era împărțita în părcuri de copaci, sadiți de primavara, unii verzi, alții uscați; ici și colo câte o brazda de iarbă și tufe de trandafiri tomatici, cari își leganau la soare florile lor triste; mai în fund o verandă înconjurată de hameiu și zorele, unde poetul citea tatalui său pe Monte-Cristo; în fund de tot, crângul, începutul pădurei, care, după puțina osteneală, fusese schimbat într'un adevărat parc. Toate acestea, faceau un contrast minunat cu stilul casei, care, ca o protestație a timpului de atunci, contra viitorului ce se aședea împrejurul său, își învelea durerea în edera care'i acoperea zidurile.

Depărațeanu se cobori în grădina.

Era răcoare. Luna trecea încet pe cerul senin, desinând fie-cării flori o umbră dulce, care părea a fi așternutul de doliu, menit a primi fie-care frunză galbenă care cădea.

Toată poezia unei nopți de toamna înconjura pe Depărațeanu cu trista sa melancolie, și deștepta în sufletul lui amintirile vieții trecute de student, nesiguranța victiilor de om, aspirațiunile pentru viitorul țerii, gloria, renumele. Printre toate acestea se amesteca umbra unei femei care 'l desprețuia, mierlele cari treceau printre alice fără a fi atinse, pitaru, granguru, cartile și o mulțime de ale lucruri, fără nici un șir.

— Sunt ostenit, își zise el.

A doua zi, dis de dimineața, își luă pușca și pleca pe aceleași cărări, ridicând acum de mierlele cari fugeau de dânsul, ca de un adevărat vânător.

— Ce va să zică a face sgomot, cugetă el în sine.— Căți oameni nu sunt în lumea noastră cari joaca rolul pe care 'l joc eu în această pădure..

În fine, seara veni, fără ca Depărățeanu să întâlnească pe cine-va.

A doua zi iarăși se duse în pădure; a treia zi iarăși:— nimem!

Intr'una din zile, cum sta întins sub umbra unui copac, auzi un glas copilăresc chiuind prin pădure și latratul unui câine răspundând ca un echo în urma lui.

Depărățeanu, în câte-va minute, el ajunsese. Era, în adevăr, un copil, copilul pădurarului, pe care'și aduse aminte să'l fi vădut la curte.

— Cum te chiamă flăcaule?

— Pe mine? Bucur.

— De mult umbli prin pădure?

— Cine, eu?

— Dumneata.

— De mult umblu.

— N'ai întâlnit un vânător în cale?

— Eu?

— Da, da, dumneata.

— N'am întâlnit pe nimem;—ba.. am întâlnit pe cuconița pitarului.

— Unde flăcaule?

— Cuconița?

— Cuconița, cuconița!

— Ia mai colca,—și cu mâna arată un colț de pădure spre partea Slăveștilor.

Depărățeanu porni ca un vânt spre partea unde n aretase băiatu, și, pâna în murgul serii, caută zadarnic urmele dușmanului seu de vânătoare, care părea că s'a stins ca o schintee, fără a mai lasa în urma'i nici un semn, nici o cenușa.

Infuriat, Depărățeanu voi sa plece acasa. Intunericul se lasase însa ca un nor d'asupra padurei, și în era cu neputința sa iea alt drum de cât tot cel pe care venise. Ast-fel, pe aceeași cărare, se duse o bucată bună, lovindu-se de toate crengile, până în sfârșit auđi de departe latratul unı câine. După ce se mai apropie zari printre ramuri flacara unui foc de vreascuř, care ardea lângă un frunzar. Când eși din pădure, Depărățeanu remase incremenit.

Lungit lângă foc, un baiat, ca de 17 ani, sta privind flacăra ce se înalta roșatică, și, din când în când, arunca câte o ramura uscata pe foc. Parca cufundat într'un gând adânc. Capul în era rezemat de mâna dreaptă, iar cu mâna stângă, când nu arunca vreascuř, își acoperea fața spre a și-o pazi de caldură. Părul în era așa de mare în cât ai fi cređut că e o femce, dacă nu ar fi avut hainele bărbatești. În ochii lu lumina se reflecta câte odata atât de stranie, în cât, privirea părea a unei furii, urmărind barca lu Daute pe Sixt. Gura însă era de o finețã extraordinara; în cutele pe cari le forma în umbra obrazulu, se citeau cuvintele de bunătate pe cari era învețata sa lo rostiasca. De sigur, dacă acela baiat nu i-ar fi fost atât de dragă vânătoarea, ar fi devenit un mare orator.

Depărățeanu privi mult accasta vedenie a padurilor, ce se încălzia la lumina unui foc de toamnă, lângã coliba poporulu, sub bolta cerulu, în marginea codrilor.

După ce focul se stinse, venatorul își chema cainele și plecă.

În urma lui, Deparățeanu intră în vorba cu padurarul; îl întreba de numele venatorului, de locul, de familia lui, și afla ca el era o femeie, ca se numia cuconița Maria, ca era fata pitarului Vetrea din Slavești, ca botezase doi copii de-ai padurarului și că trage cu pușca ca un plaiș.

Mai într'un târziu, paduraru dete lui Deparățeanu un cal și pe fiul seu Bucur ca sa'l ducă acasă.

II.

Când se deșteptă Deparățeanu a doua zi, cea de'ntaii figura de care dete, fu figura tatalui seu.

— Bună dimineața boerule!
 — Sarut mâna tata.
 — Ei, ce-ai mai împușcat aseara?
 — N'am împușcat nimic; nici nu me dusesem după vânat.

— Ai înoptat prin pădure. Se vede ca ai rătăcit drumul.
 — Adevărat.
 — Atunci pe unde ai eșit?
 — Norocu m'a dus la coliba padurarului.

Boer Sandu începu a rîde și a-și învîrți ciubucu în semn de necrezare.

— Asculta-me, Alexandre tata: pe vremea mea era un scriitor Rus, om deștept se vede, care spunea despre capitala lor o nesdravenie. Ascult'o și tu: un boer bogat se oprește odată cu trasura lângă el, și'l întreaba unde e consiliul tehnic al stradelor și șoselelor Petersburgului, adică cam cum ar veni la noi la Bucuresei sfatu; scrii

torul îi răspunde : mergeți drept înainte și apucați pe cea dintâi uliță care s'o face la stânga,—dupa aceea mergeți iarăși drept, drept, drept, pâna vi s'o rupe trăsura; acolo să vă dați jos că ați ajuns la sfatul tehnic.—Tocmai așa faci și tu : rătacești prin padure, mergi la dreapta, la stânga, ostenești, și tocmai când sa te lase picioarele, ajungi la coliba lui Bucur, unde se oprește și fata lui Pitar Vetrea!... Ei, bravo vênator ! Așa mierlă... — Aici ciubucul iar intră în activitate, și boer Sandu eși, rîdînd în gura mare de povestea pe care o spusese lui Depărățeanu.

Depărățeanu se gîndi toată noaptea și se hotarî sa' scrie, spre a o ruga sa' ierte de chipul puțin cavaleresc cu care îi interzisese de a mai vîna în padurea lui.

Mai pe urmă însă se lasă de aceasta hotarîre, care i se parea copilăreasca. Inchipuindu'si că vecina lui era una din acele ființe frumoase, crescute la țara, cu toate prejudițiile și vulgaritățile lumii în care traia, se înveța s'o considere ca pe o vedenie de codru, dar nici de cum ca pe o femeie, căreia i s'ar fi cuvenit o mai deosebită atențiune.

Ast-fel, trecură zile dupa zile, fara ca Depărățeanu să mai întrebe de dînsa și fară ca vre-o întîmplare sa' mai aduca față în față.

Intr'una din seri, el intra acasă ostenit. În curte era trasă o frumoasă brașoveancă, cu patru cai albi, care aștepta eșirea stăpînilor.

Poetul trecu pe lîngă dînsa fară s'o bage bine în seamă, și intră în apartamentul său.—Depărățeanu avea în casa părinteasca trei odaî, cari îi slujeau : una de bibliotecă, alta de dormit și o a treia de salon. Tóte erau mobilate cu o observațiune deosebita. În salon cu deo-

sebie era o amestecatură de flori, de tablouri, de cărți de călătorie, de bronzuri, de albumuri, de tot ce poate aduna gustul rafinat al unu om, care unblat și vădut multe. Litografii după Lacroix, cromolitografii după Markart și autori realiști de școala germană, o baiadera originala de Cabanel, ajunsă la dēnsu de la un prieten al seu, fost camarad al pictorului, și, în fine, un portret de Asalciană, în marime naturală, lucrat cu o fineță extraordinara, care, așezat în fața ușei, îți suridea cu o nevinovație de inger, privindu-te drept în ochi, cu ochii ei albaștri și visatori. Imprejurul acestui portret era o gluirandă de foi de ștejar uscate, învelite în crep negru. De sigur, se lega o amintire de această cadră.

Depărățeanu intră fara a face sgomot, și, după ce își așeză pușca în panoplia ce se afla în fundul salii, voi sa treaca în salon. Ușa se deschise încet pe covorul moale și el apară.

Pe un scaun în fața lui sta o femeie în genuchi, uitându-se, într'o nesfârșita privire, la portretul cu ochii albaștri. Se parea că în această mută contemplațiune, portretul și femeia își vorbeau și se înțelegeau; ea le lega o tainică prietenie, începută dintr'o altă lume, și că erau menite să se cunoască pentru tot-d'a-una surori.

Vădută ast-fel, necunoscuta avea cea mai eleganta statură a unei femei: cu capul plecat puțin pe spate, își avea perul strēns cu oare-care îngrijire imprejurul lui însuși; brațele încrucișate pe piept îi rotunjaū umerii, facēnd sa se așeze pe talie o bunda de catifea fără mâneci, lucrată pe mărșinī cu micī linī de fir argintiu; de sub dēnsa o cămașă de borangic, cu mânicele largi, îi lāsau brațele goale până în coate, niște brațe caru păreau desinate pe câmpul de catifea neagră. În jos,

rochia în bufanturi, cum se purta pe vremea aceea, de matase havaie, cu crângi de trandafir lucrați ca și bunda în fir de argint.

O femeie îmbrăcată ast-fel, astă-ză ar parca o hurie sau un tip disparut, bun pentru scena. Și cu toate acestea, cât de elegante erau unele femei din vremea aceea; cât de bine știau să-și poarte bogăția hainelor, cu o egala bogăție de mândrie!

Depărțeanu se uita câte-va minute la dânsa, neștiind în ce chip s'o întrerupa din contemplațiunea în care era cufundata, și stând la îndoială dacă trebuia să iasă și s'o lase, sau să rămâie și să-l vorbească. În cele din urmă el tuși încet. Ea se întoarse repede și speriată, neștiind cine putea fi în camerile poctului, de cât însuși el, pe care nu voia să-l întâlnească. Când îl vedu se înroși până în firele părului.

— Era fata pitarului Vetrea din Slavești.

— Vă turbur apa, zise el încet.

— A... mă iertați domnule; am îndrăsnit să viu singura..., eram foarte curioasa să cunosc acest portret de care muma d-voastră vorbește adesea, spunând că seamănă cu mine.

— Sunteți stăpâna a veni or când în casa părinților mei și a mea, și fiți sigura că or de câte ori ve voiu mă vedea trasura în curte, me voiu întoarce de la poarta. Chiar când tulbur apa sunt ca mielul din poveste: o beau cu toata. — Cautam de mult să ve ved ca să ve cer iertaciune de chipul cu care v'am dat adăpostire în padurea mea. Mi se pare însă că pădurarul meu e mai bun la suflet de cât mine.

— În adevăr, ies adesea la vânătoare... — După aceea întrebă cu oare-care sfiială: ați știut că am fost eu?

— Da, am aflat, dar tocmai la padure. Ve fac complimentele mele asupra modului cum știți sa ve travestiți, și asupra siguranței cu care ucideți cea mai mica pasare. Ea înțelege observațiunea.

— Eu nu vă fac de loc complimente în privința vânătorii.

— Și nici în privința atențiunei ce se cuvine sa avem pentru femeii, nu'i așa ?

— A... nu zic asta.

— Credeți-mă ca mă așteptam atât de puțin să gasesc o femece de distincțiunea și gusturile d-voastra în padure, în cât, în adever, am cađut în greșcala pe care mi-o reamintiți cu atâta delicatete.

— Asta dovedește atunci ca sunteți bun numai cu femeile de oare-care condițiune. Și cu cele-l-alte ?..

— Mă ved biruit pe drumul acesta și deci apuc altul. Mai întâii dă'mi mâna și să devenim bun prietini. — Ea'i întinse mâna. El o apucă cu amândouè mânilu și'i vorbi : voești să cântăm ceva la piano ?

— Bucuros, dar aici nu vèd nici un instrument.

— E în camera mea. Daca nu te supără sa trecem acolo.

Ea stete puțin la îndoială. După aceea se uită în ochii lu, parènd ca vrea să'l întrebe ceva. Liniștea cu care o privea Deparățcanu o hotari să intre.

Acolo se aședara la piano și încercara câte-va din bucățile cari se gascau la patru mâni. Unele mergeau mai ușor, altele mai greū, și adosea erau siliți sa înceapă și sa reinceapa aceeași bucata de câte zece ori. În cele din urma ea se sculă sa plece.

— Biblioteca mea îți e la dispoziție, domnule vânător, zise Deparățcanu.

Îți mulțumesc, d-je Pianist, dar eu nu citesc de cat cărți germane, necunoscând de cat foarte puțin limba franceză.

— De ce ?

— Fiind-că tata-meu a găsit de cuviință să me trimeata să'mi fac studiile la Lipsca. Și te încunoscințez, că chiar dintre cărțile germane, cele cu morți, cu răniți, cu amoruri desperato nu'mi plac. De Werter și de Faust sa n'aud. Poate că Nemiți mi-au stricat gustul, dar n'am ce să fac. Și apoi acum, adaogă cu oare-care veselie, mē mărit, și nu'î bine să'mi umplu capu de zizaniî de felul ăsta.

Deparațeaau sa strēnse la piept și se trase puțin înapoi.

— Și eu credeam că nu poate fi ceva mai mare, mai sublim, mai vulturește scris de cât Faust, adaogă el. E o suflare de geniu selbatic, care a produs aceste vorsuri ardețoare ; o lumină scaparată de creerul unui Dumnezeu, care a venit sa aprindă ideile acestui Om—Roge ; e un fulger de cugetare ; o împărație de vorbe frumōse, cari să îlanțuesc, se strēng, se armonisează ca notele unor glasuri din cer...

Și pe când el vorbea, ea se aședa din nou pe un scaun, părēnd cu totul obosită și cuprinsă de un șir de idei triste. Pentru un moment i se părea lui că ea voia să plângă. Ea'l întrebă privindu'l adânc :

— Cunoști limba lui Gōthe.

— N'o cunosc bine și'mi pare rău. Am însa o foarte bună traducție a lui Faust, în franțuzește, de Gérard de Nerval.

Câte-va secunde el se uită la ea și ea la el fară graiu și fără suflet. Dupa aceea ea'și scutură capul ca cum ar fi fost coprinsă de un vis greoiu și'i zise ridēnd :

— Toate sunt povesti. Pentru noi e scrisă viața după pământ, și nu trebuie să ne exaltăm mult, căci putem crede într'o fericire care nu ne e data. Omul e robul viitorului și al întâmplării... Mă duc. La revedere vecine. Viu la nunta mea, nu așa ?

— La revedere ? Unde ?

— La vânat sau la plimbare. Măine viu prin pădure... se înțelege dacă'ni dai voe. La revedere .., la revedere...—

Și ast-fel disparu în camera unde erau adunați parișii săi și ai lui Depărățeanu.

III.

Fata pitarului Vetrea era una dintre rarile femei de pe vremea aceea. Cu instrucțiunea pe care o avea, adusa în mijlocul familiei sale, era de temut sa nu devie ridiculă sau sa nu câștige acea obrăznicie de moștenire care se păstrează încă, în toata întregimea sa, prin mare parte din familiile boerilor noștri de astăzi, și care face, din barbatul său femeia, bolnavi de aceasta boală grandomanica, ființele cele mai desgustătoare.

Pe atunci școala domnului de Lamartine era în floare. Fie-care femeie de puțin gust, trebuia sa știe pe dinafara Crucifixul sau Lacul, și trebuia să aibă sub perna volumul Grazielei or a lui Raphael sau cel mai puțin suferințele junelui Werter de Göthe. — La noi, câți-va dintre poeții pe cari îi aveam, și în deosebi Bolintineu, urmau aceeași cale. Elena sa trecea din mână în mână, și paginile ei erau sorbite de cititoare cu o adevărată sete de iubit. Mare parte din femeile noastre aveau câte un vis cu bucle brune, care le scăpa din mnecuri, ca pe

Iulia, Raphael, și mare parte iarăși cântau în singurătate strofele Elenii:

Când din lume te vei duce
 Și vei fi tu întrebat
 Ce-ai făcut parfumul dulce
 Al anilor ce-au sburat,
 Caută a face știre
 Ca-ast parfum desfatator
 L'a sorbit cu fericire
 Gura dulcelui amor.

Era de temut ca Mariea să nu se bolnavéscă de acest lirism contagios, care facea sa piara or ce urmă de originalitate, or ce trăsura distinctiva a caracterului, și care nu lasa de cât o uniformitate de pose languroase, monotona ca or ce uniformitate. Ea însă, fie ca veselia era în firea sa, fie că școala germană o pregătise contra acestei suflări de vânt tragic, remasese cu toata originalitatea vârstei și a caracterului seu. Afara de aceasta, înțelesese ca fondul vieții noastre este adesea trist, foarte trist, și ca dacă nu am caută să zugrăvim pe acest tablou razele luminoase ale surisului, am îmbetrâni înainte de timp, sau ne-am purta cu atâta greutate sarcina vieții, în cât ne-am bucura sa murim de o mie de ori de cât sa traim odata. Cu toate astea, când un lucru o atingea mult, liniștea și veselia sa se stingeau ca niște scântei efemere și o durere surdă îi coprindea sufletul. Atunci fugea în odăea ei și plângea de amarul zilelor pe cari nu le putea sari sau contra cărora nu putea lupta, și sta singura până ce trecea impresia cea dure-roasă care o făcuse sa plânga. De cele mai multe ori se aședea la piano și prin lungi acorduri își imprăștia gândul cel trist, sau cânta încet, acompaniindu-se singura. balade elvețiane, învățate de la o guvernanta a sa

din Cantonul Uri, pe care o lasase la Viena, în drumul ce'l facuse la întoarcere în țara.

Era întoarsă în țara de un an. Modestia și veselia ei plăcuse la toată lumea. Parinții, foarte bogați, erau hotărâți să o dea după o persoană sus pusă. Pe atunci se afla prefect în județul Teleorman un om, despre care se vorbea că de o inteligență excepțională. De și cam copt și fără multă învățatură, se zicea de dânsu că avea o finețea și un tact în conducerea treburilor publice, care îl menia să ajungă mult departe. Se numea Tache Horca.

El o văduse, și în inima lui se deșteptase, cu furia primelor impresiuni, dorul de a o avea, și de a o avea numai pentru el și viața lui, de a o avea pentru tot-d'a-una. Fără multa greutate, lucrurile se hotărâră între socri și ginere. Cât despre mireasa, ea spusese dinainte că dintre toți pretendenții alege pe cel ales de parinții săi. Se și făcu logodna în iarna venirii din străinătate și se hotărî nunta pentru iarna de care se apropicau. Ast-fel steteau lucrurile când am început această istorisire.

A doua zi, după ce o întâlni, Deparațeanu plecă în pădure. Se învârti cata-va vreme după un cârd de turturele, care îl înșelau, ascunzându-se pe vârfurile celor mai înalți plop, printre frunze; într'un târziu, ostenit, se așeză în o vale recoroasă să manânce. Prin mijlocul pădurei era un drum și prin fundul văii o carare. Pe când 'și scotea din geanta merindea, auzi în vale două glasuri sonore vorbind, și, întinzându-se, văzu pe Maria însoțită de un barbat bine îmbrăcat, care pare a-l face curte într'un chip foarte intim dar foarte deosebit. Ei mersera ast-fel până dețera în drum, unde o trăsură, cu patru cai și patru vatași, aștepta. După echipajiu, Deparațeanu își închipui că personajul care însoțea pe Maria trebuia să fie pre-

fectul, și gelosia poate, îl îndemna să facă această reflecțiune:— Ce stare de lucruri... Mai atâția oameni înhămați la serviciul stăpînului căți cari la trasură!

Logodnicul plecă cu o vedită parere de reu, ear ea rămase prin padure, singură uitându-se pe vârful copacilor după paseri, sau întindându-se printre vița selbatică după lăuruscă, or după frunze atinse de brumă, cari pareau turnate în bronz, atît erau de netede și de tari. Cu frunzele se gătea la cap făcându'si un fel de coroana argintie care se rezema pe fruntea ei ca pe fruntea unei statui. În adevăr, era măreț, era de o selbatică poezie a vedea pe această femeie rătăcind prin fundul unui codru uriaș, fără scop fără frică, fără calauză; mergînd unde nici ea nu știa; lăsând adesea să treacă pe de-asupra'i paserile pentru cari era venita, sau oprindu-se la câte o vale și odilnindu-se pe patul de frunze cazute, care 'l pregatise toamna și tomnile trecute; lasând pușca alături și rămânînd zreme îndelungită într'n mută contemplațiune, contemplațiune care adesea o nemulțumea sau adesea o facea fericită. Firea într'o pădure e mai bogată și mai acasă la densa de cât ori unde, și firea e bună primitoare pentru cei ce o caută și o înțeleg.

III.

Flueratul unei mierle făcu pe Maria sa'si uite frunzelo de coroană și să pue mîna pe pușcă. 'Și strinse rochia binîșor îmbrejurul corpului și plecă în direcția sgomotului. Când se apropie de pasare și'si pregăti, pușca să dea, o detunătură se auđi din apropiere, iar pasărea plecî țipînd prin crîngele de alun. Ea se întoarse repede spre partea de unde descărcase pușca și vedu pe dealul din

dreapta fumul pe care îl produsese praful. Se urcă printre copaci pâna la densu și dete de Deparațianu, stând jos foarte liniștit și pregatindu'și masa.

— A ... d-voastra ? Platiți foarte bine alt-fel răul care vi se face. Moneta pentru moneta, zise ea, tremurându-i glasul de mânie. Numai cine a fost vênator poate ști câta furie îți poate încapea în suflet pentru o ast-fel de catastrofa.

— Nu, doamna Zina. Am voit numai sa'ți arat cât te invenineaza de mult un lucru așa de mic ca fuga unei paseri, și prin aceasta sa te fac a'mi erta chipul puțin cavalerese, cu care te-am întîmpinat în ziua d'ântăiu — Dar cum se face, ca asta-zî nu ești îmbracata barbateșce ?

— Știam ca o sa te 'ntâlnesc.

— Da, știeai — zise el cu mirare, — și de unde ?

— Adica nu.... 'Mî închipuiam ca o să vênezi asta-zî, fiind-ca'i vremea frumoasa și....

A, da — Apoi o pofți la masa cu el. Ea se aședă pe iarba și luă un pahar de viu fiindu-i sete.

— Ne cunoaștem de mult, îi zise el, și cu toate astea nu mi-ai spus nici-odata cum îl cheama pe viitorul dumitale barbat.

— Cum, nu 'l cunoști ? Era adinioarea cu mine pe vale. Prefectu județului : Tache Horea.

— Am auzit ca e un om foarte deosebit.

— Așa pare a fi. Eu nu'l cunoc înca destul de bine.

— Și cu toate astea peste o lună ori două o sa'l iei de barbat.

— Ce face cu asta ? ori-care ar fi bărbatul meu, trebuie sa'l respect. Eu ași fi voit sa nu mă marit nici odată, dar daca trebuie sa mă mărit, prefer sa ieau pe omul ales de parinți mei.

— Aveți frumoase teorii.

Ea se uită lung la dînsu.

— Ați ucis ce-va astă-zî, îl întrebă.

— Mi-am ucis uritul.

— O..., asta deja este ce-va. Și eü, din potriva, mi-am mărit amărăciunile.— Ei își vorbiau ast-fel, la plural sau la singular, după cum voiau a fi mai intimi sau mai ceremonioși.

— Ce fel, și d-voastră aveți amărăciuni, zise Depărățeanu; d-voastră care sunteți zimbetul schimbat în femeie, raza vesela a răsăritului care aduce vazduhului cele d'ântăiu glasuri ale ciocărliei. . . . ?

— O..., domnule, mă judecați ca poet. Eü sunt o simpla muritoare.

— Chiar simpla muritoare fiind, sunteți într'o stare atît de excepțională, în cât amărăciunile nu vă pot turbura viața. Sunteți încă foarte tîneră, foarte vesela, aveți avere, aveți viitor, vă maritați ....

— Și oare toate astea nu le-ați putea zice de d-voastră înși-vă ?

— Afară ca eu nu mă mărit.

— Mi se pare că n'ar trebui să vă spui eu, de acel ce-va necunoscut în inima omului, care îi imprăștie gândurile pe toate drumurile; care sufla în pânzele vieții sale ca un Austru de nefericire; care aduna de-asupra capetelor noastre nori formați din aburii suspinelor omenirii; care ne înneaca cugetul într'o noapte întunecoasa ca într'un mormînt. — Femeea, domnule Depărățeanu, are adesea nemulțumiri, pornite din starea sa de pasivitate pe lume, din delicatetea cugetelor sale, din visurile sale fara sfârșit și prea mari..., prea mari, mă înțelegi, zise ea apucîndul de mîna.

— Așa cred, răspunse el cu oare-care răceala.

— Cum așa cred ?

— Zic așa cred, fiind-ca poate nu te-am înțeles destul de bine. Un vis mare..., mai mare de cât un prefect, e cam cu greu; numai un vis cu portofoliu vè poate scapa.

Această amara ironie, din partea unui om despre care credea ea că putea, mai bine de cât ori-cine, s'o înțelegea, cađu ca o picatura de apa rece pe inima ei aprinsă. Se sculă iute și voi sa plece, inasa o pornire stranie de la inima îi stringea toata ființa ca într'un cerc de fier, și o podidira de-odata lacrimele într'un plâns adânc. Ast-fel, rămase în loc, cu capul în mâini, suspinând.

La vederea lacramilor, sufletul bun și iubitor al poetului, birui hotărîrea sa de a chinui aceasta curată ființa, care nu cauta de cât o creatură care s'o înțeleagă și careia sa'si destainuiasca toate visurile inimii sale. Se sculă d, jos și se duse la dînsa, trecîndu'si un braț după talie, iar cu mâna cea-l-alta apucând'o de mâna.

— Mario. . . , îi zise încet, sunt un egoist, un nebun iarta-mă. Cređi tu ca nu te-am înțeles, sau că nu am simțit aceea ce ai simțit și tu, sau că tu 'nu ești straina ? Nu ai priceput, ca nu te-am putut vedea însoțita de un om necunoscut, fără ca șarpele parerei de rău sa nu mă mușce de inima ? Nu ai înțeles, ca ești pentru mine visul întrupat a'l tineretii mele, speranța mea, bucuria mea. . . ? Spune'mi Mario, nu ai înțeles ?

Ea tacea. O dulce tremurare îi coprinsese toată ființa și simția ca la focul vorbelor lui, tot trecutul și tot viitorul se anestecau într'o noapte intunecoasa; ca totul se pierdea și din toate nu rămânea de cât el, un singur om, Deparățeanu. Atunci își intinse brațele și'l coprinsese

de gât, stringându'l la pieptul ei și șoptindu'i vorbe fara șir :

— Alexandre..., iubitul meu, tu mă iubești, me iubești nu'i așa ? Spune'mi, poete, cântă'mu musica acestui cuvânt... Ah ! cât e de dulce a iubi. O..., doamne, a iubi așa de mult și a muri, așa de curând ...

Și ast-fel se rezemă pe umărul lui, netezindu'i bucelele pe frunte sau sarutându'i mâinile ca unui copil.

El o aședă pe iarba lângă dânsul, luandu'i capul în mâni și sarutând'o într'o nesfârșita îmbrățisare.

— Mario, draga mea, în fața acestor copaci cari ne ved și ne umbresc, îți jur ca te iubesc cat poate inima mea sa iubiasca. În viața mea toata me voiu închina numelui tău ca numelui fecioarei. — După aceea rosti ca o sentința aceste cuvinte : Acuma pot muri. caci am iubit în adevăr.

— Dacă vei muri tu, eu me voi omori.

— Nu, draga mea. Eu voiu trai și tu nu te vei omori. Vei vedea ca viața noastră e plina de fel de fel de mizerii. Vei întâlni fel de fel de figuri. Vei avea copii. Vei mai iubi și poate. . vei mai fi iubită. Vei îmbătrâni. Dar sa ști ca nimeni nu te va adora cu o mai oarba credința ; în inima nimăru chipul tău nu se va sapa mai adânc, mai viu, mai neșters, de cat în inima mea. Melancolia m'a luat de tiner în brațele ei și m'a crescut trist. De și mă vedă adesea omorandu'mi zilele în orgii și aruncându'mi viața tuturor ghimpiilor, sa nu mă judeci rău, caci aceasta o fac ca sa îmbatrânesc mai curând. ca sa me sting mai lesne. Pare ca e s ris ceva în destinata mea, care me poarta de mâna pe la porțile tutului suferitorilor, pe la ușile tutului ființilor triste. Adesea simt o vie trebuința de a fi atins de ceva dureros, de a avea ceva pentru care sa sufer. Cređi oare ca me pot înțelege

eu însu'mi?—Veî şti însa. ca nici odata senzaţiune mai dulce, durere mai placuta de cât a iubirii tale nu m-a atins sufletul. Spune'mi Mario ca nu më veî uita...

Şi prin umbra deasa a padurii se furişau raze de soare tonnatic, incununând dragostea acestor două suflete tinere, menite, prin aspiraţiuni, prin creştere, prin spirit, a trai vecinic unite. vecinic nedespartite. La rari şi rari intervale, cadeau veştejite foi de stejcar, cu o musică tremurătoare, spunându-le de sfârşitul unei vieţi ephemere. care din aerul liber cadea pe umedul pamânt sa moara. Vieţa şi iubire este pentru frunze ca şi pentru oameni: uitare şi moarte e pentru unii ca şi pentru alţii. Vântul trecea pe sus, pe creştetul plopilor, ducând în zborul lui plângerea ramurilor desfrunzite sau ţipetul prigoilor.

— Alexandre, î zise ea, nu uita ca ne-am iubit toamna. Ai vedut, tu, cum în cele din urma zile ale vieţii sale, firea întreaga straluceşte cu o lumina mai aprinsa; viaţa sa se grămădeşte toata catre inimă, catre paduri, şi acolo agonica e lunga, e sfâşietoare. Cele din urma zile de toamna sunt pentru natura ca cele din urmă minute pentru un plitisc. Dupa aceea adoaga încet, ca vorbindu'si sic'si: la anu natura întinereste iarasi şi veselia revine, dar la anu, oare iubirea noastra mai revine, tineretza noastra se mai întoarce...?

— De ce cugeti ast-fel, î zise el încet?

— Eram inca foarte ténëra când îmi aduc aminte sa te fi vedut la Dresda, pe malul Elbei. Veniai de la castelul Pilnitz, şi am crezut atâtaiu ca eşti Român, după un oare-care aer de mândrie şi de nobleţa, dar auzindu-te vorbind atât de curat o limbă straina, te-am luat drept Francez, şi, cu parere de rău, a trebuit sa uit acea videnie

a copilăriei mele. Intorcându-mă mai pe urmă în țara, mi s'a vorbit de tine, și în portretul pe care mi l'a facut mamă-mea, te-am recunoscut. Poate vei zimbi, dar de atunci te-am visat, te-am așteptat... O, Alexandre, te iubesc ca pe sufletul meu.

Și această musica de vorbe dulci continuă până către seara. Pe cărările pădurei umblara ei prinși braț de braț, spunându'și poema nesfârșită a iubirei, poema eternă. În mijlocul codrului era un stejar bătrân, care'și întindea ramurile în aerul liber ca un semn de bine-cuvântare pentru cei ce veniau să se adăpostească la umbra lui. În coajea acestui stejar săpă Depărățeanu un A și un M, peste cari vremea a aședat alte straturî de coaje, dar cari mărturisiră timp îndelungat de iubirea lor.

La coliba pădurarului se despărțira fară nici o vorbă, de frică să nu'î inece plânsul. El zise încet :

: — Măine.

Ea repetă și mai încet :

— Măine.

IV.

Câte de aceste *măine* nu aũ trecut în viața fie-căruia dintre noi, și câte zile și câte seri nu am așteptat fiecare sperând și numai sperând. Cartea necunoscutului, saũ mai bine necunoscutul în cartea destinelor, este, pentru sërmana fire omeneasca, cea mai buna introducție, pe care autorul putea s'o dea operii sale. Dacă ne-am cunóște viitorul; dacă am ști, ce ne aduce ziua de măine, — plăcerea și fericirea însă'și nu ne-ar mai atinge de cât foarte puțin, și am trăi privind proprięa noastra vieată ca o haina atárnată de umerii altuia.

Un maine de toamnă, cu raze reci, cu brumă, cu în galbenire de foi, veni, și după el veniră altele, fără ca Depărațeanu să o mai vadă. La 9 Novembre, ea se mărită și plecă în București. — El căută să se încredințeze pe sine însuși că ceea ce a fost a ținut de o poveste; că el n'a simțit nimic; că chiar dacă a simțit, astăzi a uitat tot, și că are alt scop viața omenească de cât de a iubi.

Starea miserabilă în care se găsea țeranul clăcaș îl atinse cu deosebire, și, fiindcă se hotărise să lucreze ce-va pe lume, ceru să i se dea o sub-prefectură și i se dete ceea ce cerea.

Nu mult însă după ce și începu slujba, văzând oamenii de care era ajutat în lucrările sale, vedând starea înapoiată de învățatură în care trăia țeranul, vedând gusturile de rășuire ale mai marilor săi, își dete dimisia și plecă într-o lungă călătorie prin lume. — Mai mult însă de cât toate cuvintele pe cari și le da el, era nevoea sufletească ce o simțea de a fugi de locurile unde în atât de scurt timp fusese atât de mult fericit și de a și ocupa cugetul cu alte idei, de a da sufletului său ardețor alta ocupație. Plecă din țară pentru doi ani și umblă tot Occidentul, oprindu-se prin orașele mari, contemplând locurile frumoase, admirând bogăția și arta pinacotecelor, splendoarea grădinelor, luxul palatelor, numai și numai spre a și isgoni uritul, care îl însoțea ca o caraula netrebnică ori pe unde mergea. La Dresda se opri mai mult. Pe marginea podului întârzia adesea cugetător, închipuindu-și ca Musset cum în ceasul calmului universal, în răcoarea și umbra nopților ori-ce femeie dorește să fie iubită. Atunci ar fi voit să poata întoarce timpul cu câțiva ani înapoi, ca să o vadă pe dânsa stând vi-

satoare în locul lui și privind-l cum trecea pe lângă ea cu toata vioiciunea celor 20 de ani ce'i avea.—În München, în Colonia, în Francfort se opri peste tot, observând ici Rubensurile celebre, colo catedrala cu turnurile gotice, dincolo canalul La Francfort voi sa vada locul unde marele Göthe înșelase pe fata preotului din Sesenheim, pe frumoasa și dulcea Frederica sau Margareta sau Gretchen, cum o numește el în al doilea și al treilea manuscris a lui Faust

Peste tot cauta un mijloc de a se lega de ce-va, cu sufletul său cu inima, spre a nu se mai gândi la trecutul și la țara lui. La Paris îl vedura băeții. în toamna anului al doilea, căutând locurile cele mai retrase, bibliotecile, museele, Luxemburgul, — sau de-odata aruncându-se în vârtejul vieții destrăbălate, ori urniarind cu furie debaterile parlamentului francez, nelăsând să'i scape nici o ședința. Dimineata se ducea la Versailles, spre a se întoarce seara cu cohorta deputaților și a senatorilor, cari discutau, se agitaū, gesticulau în tren spre marea lui părere de bine, caci în toate acestea gasia liniștea sufletului, uitarea trecutului. Numai câte odata, când privea distrat pe fereastra vagonului, chipul Mariei i se înfațișa cu toată grația și curațenia care 'l deosebea, parca ar fi voit să'l judece de ceea ce face și să'l întrebe unde merge; iar lui îi trecea prin sânge un curent cald, electric, care îl facea sa tremure. — De-odata disparu și din Paris. 'L întâlnira unii prin sudul Franței, întârziind pe cheiurile Marsiliei, sau retacind pe vaile Rhonului, prin Savoya, pe la Niça, pe tot litoralul Mediteranei, ca un om care nu are alt scop pe lume de cât de a se uita într'o panoramă vie, al carui șurup cu tablouri este propria sa viață. Adesea se hotara sa rămăe pe câte o

stânca selbatica și sa traiasca o viață de poveste, ca Monte Cristo, sau sa se invoiasca pe vi'o corabie care sa nu'l apropie de uscat lunî întregi. Iarna anului al doilea o petrecu, cea mai mare parte, la Milano și la Roma. In sudul extrem al Italiei auzise de tâlharii cei vestiți, și se cobori într'adins, din poște în poște, prin Calabria pâna în Neapole. Pe atunci banditul Roco dell Pisa își avea inca tovarași imprăștieați prin toate cotiturile țerii și el spera ca poate va da piept cu vre-unul din acești șoimi de munte, pe cari înclipuirea sa de poet îi zugrăvea ca pe niște IIernani isgoniți din drepturile și palaturile lor, și siliți a trăi ca vulturii din prada. Nu întâlni însă nici picior de bandit. și, dupa câtă-va vreme de ședere în calda țara a Lazaronilor, gustul său fantastic îl imbarcă pe un mic vapor nemțesc, cu care plecă prin Archipelag și urcă baia Triestului, pâna la portul cu același nume. — Acum însă începea ostencala acestei vieți fara odihna, și cu dânsa venea și dorul de țara. Pe unde se mai oprea acum, sta mai mult. cautând ași odihni spiritul de atâtea impresiuni, de atâtea sbuciumari, cari toate, reduse la starea de suvenir, se grâmadeau în mintea lui, ca apele unui pârâu la cascada. Cu cât trecea mai mult timp, cu atât iubirea îi rămânea mai curata și mai poetica, asemanându-se în viața lui cu un nouaș singuratic pe sticla cerului senin. Incepu cu incetu pasiunea sa se prefacu într'un sentiment dulce. Floarea se vesteji și nu remase de cât un parfum delicos, martor al vieții sale trecute.

Catre prima-vara se întoarse în țara, mai betrân cu doi ani de cât întârziase prin calatori. Tatal său, a carui singura bucurie era primul său copil, îl primi cu brațele deschise, marturisindu-i ca daca va mai pleca

odată, la întoarcere nu va mai găsi acele brațe parințești cari sa' l primească.

Pe atunci Voda-Cuza, cel din urma dintre Voevođi, acel Cuza căruia datorim toate libertățile și toate instituțiile noastre, și începuse reformele sale și avea nevoie de oameni supuși, pasivi, cum era fostul prefect Tache Ilorea, ajuns director în ministerul trebilor din afară, sau de baeți tineri, cu idei liberale, cu inime mari, cu capacități deosebite, cum era Depărățeanu.

Peste câtă-va vreme poetul fu ales deputat, spre marea bucurie a tatalui său. El însă, de și tcnăr și entusiast, avea oare-care remușcare pentru graba cu care primise această mare sarcină, această înaltă încredere, pe care Domnul și alegătorii săi i-o dedese cu atâta buna-voință. Experiența anilor din urmă îl învățase multe lucruri; între altele a nu se mai încrede cu ușurință în fagaduelli străine, și în propria sa pornire, de cât cu foarte multă rezervă.

In sfârșit plecă la București.

V.

Era prin luna lui Decembre. Bucurescii înotau într'o mare de noroiu amestecat cu zapada, care facea mersul trăsurilor aproape primejdios. Vedeai pe podul Mogoșoiei lungi șiruri de cupele pantecoase, trecând în procesiune, cu arcurile lor ruginite în forma de S,—sau trasuri lungarețe cu capra în slava cerului și la spate cu două curele încrucișate, cari le dau aerul unor diplomați legați la gât. Toate aceste trăsurii mergeau, stropind pe trecătorii, la teatrul Bossel, unde o trupă italiană aduna de patru ori pe săptămână, toată lumea elegantă a capitalei

noastre. La lumina felinarelor și a lampelor de la ferestre se vedeau coborându-se femei în podoabele cele mai alese, cu câte patru rânduri de mărgearuri pe cap, cu bucele încrețite și ridicate d'asupra urechilor, ca niște mari paravane amenințatoare, cu rochiile umflate și bătoase de stau în picioare singure, cu pieptul deschis sau închis până sus într'un ciupag—cum se zicea atunci—à la Cathérine de Medicis, lung și colțurat, de sub care scapa, în adevărate valuri, mătasea foilor. Aceste dame, la brațul unor cavaleri cu pântaloni cadrilați și strinși de glezne, urcau scarile teatrului vorbind o idiomă curioasă, o amestecatura de grecism cu franțuzism și latinism, care se chema *limba Românească*.—Era demn de vădut coprinsul salii în parter: o ondulație de capete și mai mari și mai mici, pleșuve, stufoase, umflate; unele cu cararea la dreapta altele la stânga, cu acroșchiuri, cu zuluți; unii purtând barba pe sub talci și în față rași, alții numai barbișoane, alții un fel de pișcoturi pe lângă urechi,—și alții împachetați în haine nemțești, cari nu le lăsa mișcarea destul de liberă.

Se vedea pe ici pe colo câte un privilegiat, imbrăcat după gustul francez, sau câte o femeie făcând lumină printre aceste întunecoase și ridicole păpuși. Când ele apareau, toți ochelarii și ochii liberi se îndreptau spre dênsele cu mirare, și adesea cu oare-care scandal, pentru introducerea vre-unei rochii mai strincte sau mai decoltate.

În seara aceea se juca *Crispino e La Comare*. Deparațeanu era în sala. — Pe la mijlocul actului întâiu se ivira într'o avanscenă doi bărbați și o dama. Unul bătrân, în fermenea de matase, cu șapcă și cu taclit; col-alt mai ténar, cu haine evropenești,—iar femeea, de cea mai desavêrșita eleganța, într'o rochie de faille albastră.

Ea veni până în marginea lojii, facu câte-va ușoare mulțumiri din cap celor ce o salutau, și se aședea cam în umbra, punându-se sa priveasca și sa asculte cu tot dinadinsul bucata care se cânta. Aceasta femeie era dómna Maria Horea.

Dupa ce trecu actul, ca se puse sa priviasca din nou prin parter și sa examineze cu luare aminte toate lojurile. Când ochii ei cađura pe Deparațeanu, tresari, dar nu paru surprinsa de loc. Ea, de sigur, s'aștepta sa'l vađa. — El se uita gânditor la zugraveala după cortina, și rare ori se intorcea sa priveasca lojile. Odata, voind sa iasa, zari o umbra eleganta într'o avanscena care 'i facea un semn prietenesc din mâna, parcând ca'l cheama la dênsa. O recunoscu. Inima i se lovi cu atâta putere în piept, în cât fu silit sa se rezeme de un colț de banca spre a nu cade. — Ea!... O..., câte nu 'i reamintea aceea figura pe care cugetarea își intiparise poezia sa!..

Se duse în lojea ei. Fu primit cu toata bunatatea și grația Mariei. Il intrebara de caletoricile sale, de parinții sei, de impresii, de poezii, de hotarirea ce o luase de a remânea în București, și el la toate nu raspundea de cât prin monosilabe, ne putând face alt-fel, diu pricina impresiunii pe care o simțea alaturi de dênsa. Marica el observa cu un zimbet care se descria pe întreaga sa figura. Cu instinctul seu de femeie, ghicise ca era iubita și iubită cu tot focul inimei lui Deparațeanu. Aceasta îi incununa frumusețea cu o aureala de raze dumnezești, pe cari soarele speranții le redeștepta în sufletul ei. Acuma ea nu mai semana cu Mariea din padurea Deparațiilor; nu mai era aceea ființa harnica și nebuna după vênat; acel copil cu ochii mari și fața rotunda, care se entusiasmă pentru fie-ce lucru. Acum era o femeie ta-

cuta, parënd în vërstă, cu figura ostenita, cu privirea întârziata, cu fruntea neteda. Numai ochii mai erau aceiași. O sfârșenie de nedescris sta intiparita pe fața ei, ca și cum ar fi avut o durere a sufletului, fara leac, care s'o faca vecinic bolnava. Vocea îi era tremurătoare și sfioasa. Nu vorbea, de cât cu foarte multa rezerva, și când vorbea glasul seu o deștepta ca dintr'un vis. Fruntea era alba, înalta și netedă. Pe dënса buclele negre se profilau ca pe o hârtie curata, parënd ca vor să apere de privirile profane acea pagina, pe care cugetarea se intiparea ca o poema. Tristețea acestei figurî se imprăștia ca prin farmec, când razele unui suris, amic al lumii întregi, venia sa încununeze cea mai frumoasa gura de femeie.

Dupa ce stete puțin în loje, Deparațeanu pleca fagăduindu-le sa mearga a doua zi sa'i vadă. El băgă de seama lumina care se zugravi pe figura Mariei când îl vödu, dar graba cu care'l chema în loje și invitațiunea pentru a doua zi, nu și-o explică de cât ca venită dintr'o indiferența sau dintr'o prieteme, care era departe de a mai fi ceea ce fusese odata. Cu atât mai bine, își zise el gândind — Cu toate astea inima i se umplu de o amaraciune neinvinsă. amaraciune pe care o simțim tot-d'una, din pricina egoismului nostru, când numai suntem iubiți, chiar de femeia pe care o urâm.

A doua zi se duse la dânsa. Era pe la 5 ceasuri seara Iarna, la ora aceasta, întunericul începe a'și întinde zăbranicul seu de doliu peste lume. Maria ședea la o fereastră cu o broderie în mâna și parea foarte cufundata în lucru. Era singură. Deparațeanu fu introdus cu multa ceremonie de un fecior în livrea, care de la ușe se retrase. Ea nu'și ridică privirea asupra lui de cât când era aproape de dënса.

— A., domnu Depărățeanu..

— Da doamna. Am voit să vă vîd și am profitat de invitaținea d-voastră făcuta cu atîta bună voința. Nu v'am vîdut de mult. Sunteți bine ?

— Vî mulțumesc, sunt destul de bine ca sa'mî pot duce grijile vieții. Doctorii spun ca sunt anemica. E adevărat că mî simt mai slabă de cît alta-data, dar .. timpul îndreptează toate.

— Și șterge multe... — Ea se uită la dînsul

— Sunteți de mult în București, d-le Alexandre ?

— De o sîptamîna doamna.

— Am auzit ca țara vî trimite în Camera. E o frumoasă misiune pentru un om tîner și inteligent. Avem de îmbunătățit o mulțime de lucruri. — Și se puse a înșira îndreptările ce erau de făcut, cu vervă și o pasiune de om politic. — Veți avea să lucrați în cea mai mare parte pentru îmbunatațirea stării țeranului, pentru face-rea de școli publice, pentru îndreptarea finanțelor, pentru încuragiarea literilor și a poesiei... Apropos ! Ce-ai mai lucrat nou ? N'am mai vîdut nimic. — Apoi drumurile și agricultura care e singurul nostru isvor de bogăție. Sa dați avînt industriei și școalelor de meserii.—A !... în Germania ! ce regula și ce desvoltare în arte și meșteșuguri. Nu mî indoesc ca și în Franța e tot ast-fel.

El o privea încremenit. Hotaritor lucru, ea, trîind cu un om politic, mulțumita pasiunei ce pun femeile în totul, devenise un adevărat *leader*, apîrator al tutulor ideilor de reformă.

— Vî mîrturisesc ca ați fi în camera mult mai la locul d-voastra de cît mine. Eu nu aduc de cît multă bunăvoință și entusiasm. D-voastră vîd ca aveți un plan regulat de mersul treburilor și e de cređut ca ați lucra cu mai multă siguranță.

Din cauza prea multei vorbiri ea ostenise și o roșeață vie i se urcase în obraz, martuară a vioiciunii cu care simțea toate lucrurile.

El se sculă și se plimba prin casă, pe când ea încă vorbea. Deasupra unei console era un portret mare, încadrat în raine de aur, care o înfățișea pe ea, în haine de mireasă, nalta, zvelta și surîdătoare, cum era în ziua cununiei. Depărățeanu privi lung acest portret, fără a-i mai răspunde.

— Negreșit, adaugă ea, negreșit veți avea de îndurat multe decepțiuni, veți întâmpina multe îndaratnicii, veți da naștere la multe animosități; dar acestea să nu vă atingă câtuși de puțin. Ați asistat de sigur la vre-o ședință din marile parlamente europene și ați avut privilegiul să cunoașteți ce însemnează lupta de partide.—De când v'ați reintors în țară?

— Da, doamnă, răspunse el distrat și privind încă portretul.

Ea se sculă și se plimba încet prin casă, continuând a vorbi din când în când. Depărățeanu se întoarse și se uita la dânsa, spre a observa deosebirea ce era între cadră și femee. Ea surprinse acea privire adâncă și caldă, care venia din ochii lui ca o rază de soare din soare, și o mână nevăzută, puternică, o ducea spre el, cum duce uraganul o pasăre spre mare. Nebună, tremurătoare, se apropia de dânsu și își lipi capul de umărul lui, privind împreună portretul.

— Sunt eu.. Mă mai cunoști? îi zise cu vocea stinsă, —am îmbătrânit mult. . . .—Și se lipea de brațul lui cu respirarea greoaie, cu sinul batând de puterea sângelui, care îi alerga prin vine, viū, ardător, ténér. — Sunt tot eu Alexandre...

Pentru Deparațeanu, o noapte cerească se coborise din vazduhul cald și îi acoperise ochii și sufletul. Intinse o mână sa'î coprinda talia. De odata un plâns întrerupt, lung, suspinator, plânsul inimii ei, se auzi, iar ea zmuncindu-se din brațele lui fugi într'o odaie veci a Era datoriei, care, un moment coplesita de puterea simțurilor, de imensitatea iubirii, i se rodeșteptase în suflet, ca un judecător nemilos.

Deparațeanu rămase înmarmurit, cu capul pe mână, neștiutor de ce mai era, de ce mai trebuia sa faca, de ce devenise ea. După câte-va minute își lua palariu și eși. În scara întâlni o femeie de serviciu pe care-o trimise, spunându-i ca stăpâna sa era bolnava și rugând'o tot-odata sa vie sa'l vesteasca daca mergea mai bine. Femeea, peste câte-va momente, se coborâ spunând ca nu'î nici un pericol. Era un leșin fara urmasi, după cum adesea i se întâmpla stăpâne sale. — Deparațeanu plecă.

Ziua urmatoare nu fu de cât o continuare a celei-lalte și celor trecute: o zi fara lumina, fara soare, fara viața; o zi moarta. Catre seara o sluga intra și'î aduse o scrisoare. El o deschise cu nerabdare. Eata ce coprindea ea:

„Îți scriu aceste rânduri, pentru ca simt în mine o dorința nebuna de a te mai vedea, de a'ți vorbi, de a'ți spune o groaza de cugete și de simțiminte car'î 'mî umplu capu și inima, cum umple un cataclism ceresc albia unui riu liniștit.

„Sunt în lume fel de fel de caractere; sunt fel de fel inimă, și în inimă sunt fel de fel de poruiri. Pe toate acestea este un Rege nevădut, locuitor al văzduhului, care le unește, le țese, le alcatuește ast-fel, în cât unele ies mai bine, altele mai rău, altele reu de tot Regele se chiamă *hazardul*. Nu zic î tâmplarea, fiind-ca ea nu explica destul de bine aceea ce voiu sa înțeleg.

„Daca am trai într'o republică, în care viața acestui stăpânitor sa nu fie cunoscuta, când am închide ochii și am întinde mainile în aerul liber, cautându-ne sprijinul vieții, tu ai fi aproape de mine spre a'mi răspunde; eu aș fi lângă tine spre a mă face, pentru tot-d'a-una, sclava ta. Dar, hazardul traeste

„Te-am cunoscut Alexandre de patru ani. Te-am iubit așa de mult, în cât patru ani mi se pare puțin spre a cuprinde aceasta imensitate. Te-am iubit dar, dintr'o altă lume, unde de sigur am trait.

„Am avut inasa prejudiții ca toți oamenii din secolul meu, și puțină cochetarie ca toate femeile din zilele mele. Erau minute în vremile trecute, în cari, ca și astă-zî, simțiam o putere dumnozeiasca care mă ridica de pe pamânt, și, într'un vînt de uragan, mă apropia de tine. Insa tot-d'a-una egoismul cel laș nu me lasa să'ți vorbesc. Daca atunci te-ai fi întors tu și ai fi fizis cel d'ântăiu o vorba, aș fi plecat cu tine în lumea mare, fără grije de viitor, fara temere de gura lumii. Vai!... gura lumii! Și oare asta-zî n'o cunosc? n'o știu cât cântarește? n'o știu cât i se cuvine?

„După ce ai plecat și eu m'am maritat, a trecut o bucată de vreme în care mi se parea ca traiul meu e o frumoasa piesa de teatru în care se zic bucați patriotice și încântatoare, dar care va înceta îndată ce se va 'asa perdeaua. Simțiam de atunci, că fondul vieții cele adevărate nu era partea pe care mă învăța bărbatul meu s'o cunosc, ci alta, alta cu totul. Prin aceasta nu voi sa vorbesc rău de densus; fie-care înțelege viața după cum o traeste și o simte dupa cum o înțelege. Eu am înțeles'o alt-fel și o simt alt-fel.

„Am voit adesea ori sa'ți scriu, dar temerea ca poate

să nu te găseasca scrisoarea mea n'a oprit. Nici-odată n'am cređut că m'ai uitat. Știam că mă iubești, fiind-că simțea cât de mult te iubesc eu însu'mi.

„Asta-zî însă, când te-am revăđut, când am trait în trei ani trei veacuri de amărăciune și de urit, când am înțeles că surisul blând al vieții noastre este iubirea; când temerea de gura lumii nu mă mai atinge într'un nimic; asta-zî, îți scriu ca sa'ți spui că te iubesc ca pe sufletul meu.

„Am avut, Alexandre, nenorocul de a ne cunoaște fără sa ne cunoaștem. Hazardul ne-a luat pe fie-care de mână și ne-a purtat prin lumea pe care ne-o pregatise și pentru care ne pastra; tu pentru Camera și eu pentru saloane și sêrbatorî. Inșă nici unul nici altul nu eram născuți cu această menire. Amêndoî eram poeți: tu îți iubeai musa; eu te iubeam pe tine. Acum tu umbli după sgomot: eu după mormânt.

„Asta-zî am sa'ți cor încă un sevcicu. Simt ca dacă te-ași vedea iarăși; dacă mi-ai spune o singura vorbă; dacă m'ai privi încă, cum m'ai privi ieri, toată mintea mea ar peri și ași cadea ca o ființa desprețuita, ca cea din urma femeie. Nu am asta-zî nici o remușcare pentru faptul brut al caderii. Dar, din toata ființa mea, cât a suferit, cât a dorit, cât a așteptat, mi-a rămas curata iubirea, și ar peri farmecul acestei suferinți delicioase, dacă nu ași putea sa rămăiu ceea ce am fost.

„Voiu face ca săptămăna viitoare să plecăm în Italia. Nu'ți spui sa cauți a me uita; dar caută a nu me întâlni.“

Maria Horea.

VI.

De sigur e urit a istorisi povești triste și mai ales amoruri triste și nefericite. Dar banuesc ca din trei părți

ale omenirei, două părți și trei sferturi sunt cei nenorociți, iar restul fericiții sau nesimțitorii. Și, fiind-că am intențiune să public această simpla istorisire, caut, pe lângă adevărul care a existat, să spui lucruri cari să intre în domeniul intelectual și sensibil al celor două părți și trei sferturi. Datoria mea de observator și de critic mi-o îndeplinesc pe cât pot. Ceea ce însă îmi place cu deosebire în prosă este tabloul. A desena cu frase și a colora cu vorbe aceea ce este dat cărbunelui și colorilor, e tot ce poate surprinde și aprinde mai mult închipuirea.

În cât despre naravurile timpului, sunt de părerea lui Octave Feuillet: unui Romancier nu îi este îngadui să rida de timpurile sale; îi este însă permis să le arate ast-fel cum sunt, în toata goliciunea și cu toate infamiile lor,—sau nu'î mai este permis nimic.

Domnul director al ministerului trebilor din afară, se gasia atunci aruncat în valurile unei politice de reorganizare înlauntrul țării și de înălțare în afară. El înota cum putea. Când mergea la palat, când la Consiliul de miniștri, când la Cameră, când iar la palat și iar la Consiliu; în sfătșit vecinic se gasia pe drumuri.

Tache Horea era un om cum sunt azi mulți la noi: cu o înfațișare placută, nu prost de loc, ba poate chiar deștept, dar de o deșteptaciune sucita. Dacă i-ai fi pus o întrebare ca aceasta:—Ia spune-mi, domnule, cum ar fi mai bine să zici ca să fii înțeles: o republica seamană cu un stup de miere în care fie-care albină lucrează deopotriva cu oele-l-alte și în care trântorii sunt omoriți? sau, un stup de miere se aseamănă cu o republică în care fie-care cetățean lucreaza egal cu cei-l-alti, iar le-neșii și parasiții cari traesc din spinarea altora, ar tre-

bui uciși? Ți-ar fi răspuns că stupul se aseamănă cu republica sa și că e tot una. Avea o spioală de instrucție cum au mulți oameni în Statul nostru. Știusese prin grația sa exterioară să fure protecția Doamnei Cuza, protecția uneia din cele mai deosebite femei și Doamne ce a avut vre'o dată o țară, și această protecție o exploata cu multă dibăcie. Când era într'un salon, aducea numai de cât vorba de Doamna țării, de distincțiunile ce i le acordă, despre înalta sa afecțiune pentru el și familia lui. Aceasta, dacă îl înalța în ochii streinilor cari îl înconjură, în ochii femeii sale îl micșora mult, și cu atât mai mult cu cât ea era atinsa de această pretențiune absurda de a se cocoța tot mai sus, tot mai sus, mai sus chiar de cât nivelul intelligenței și al puterilor sale. — În adevăr, dacă ar înțelege barbatul, că cel mai conștiincios și mai aspru judecător, pentru faptele sale, este femeia; ca nimeni nu poate mai bine de cât dânsa sa-l cântareasca; că nimeni nu e mai aproape de el ca sa-l vadă oglinda sufletului; ca femeia stabilește o vecnică comparație între omul de cămin și omul de reuniri publice; ca nu se cuvine sa renegi între streini aceea ce ai învățat-o în public;—daca ar ști toate acestea barbații, de sigur ar cinsti pe femei mai mult de cât le cinstesc asta-zii, și s'ar învăța sa le aiba ca pe niște oglinzi, în cari faptele lor s'ar reflecta, frumoase sau urite, după cum oglinda este mai curată sau mai întunecoasă.

Marica Horea își judeca barbatul cu dreapta și matura sa cugetare, și cu cât mai mult îl înțelegea, cu atât mai puțin îl considera. Cât despre dânsa..., el se însurase spre a avea un salon. La viața femeii sale nu da multa bagare de seamă, pentru cuvântul că era convins ca el, el, Tache Horea, nu putea fi înșelat. Adevărul e însă ca

ea, ea, Maria Horea, l'ar fi desprețuit și mai mult când l'ar fi știut încornorat; de aceea nici nu cugeta la mijloacele de a' l înșela.

După cum făgaduise lu Depărățeanu, după o săptămână pleca cu tatal său în Italia.

Inainto de a pleca, trecu prin Slavești și, ca și altădata, veni la padurea în care își trecuse o parte din tinerețea sa. Pe crângile copacilor era ghiață; în locul ierbiilor, naltă și matăsoasă, era zapadă.

— E iarnă în natură ca și în suflete... O doamne..., dacă am a mai trai zece ani, ia-mi'i pe toți pentru o zi de vară...—După aceea plânse.

A doua zi trecu pe la moșia Deparaților sa vadă pe boer Sandu. Apartamentele poetului erau închise. În lipsa lui nimeni nu intra de cât la rari intervale spre a deschide ferestrele și a îngriji florile. Mariea ceru să i se deschidă. Ea își petrecu o zi întreagă printre cărțile, bronzurile, cadrele și notele poetului. Era atât de fericită de a se găsi în aceea atmosferă de vieța intimă, lângă patul, lângă florile, lângă pianul, lângă caetele lui, în cât ar fi dorit sa nu se mai dispartă nici odata de ele. Pe o masă lungă de stejjar sculptat, erau gramadite fel de fel de cărți, fel de fel de broșure, unele deschise, altele strinse în banți, altele rupte; caete cu tot felul de începuturi, visuri de-abia urzite; albumuri cu desene; foi sburate; scrisori începute și o mulțime de alte lucruri cari înconjură vieța de toate zilele a unui om de gust.

Intr'un volum care se afla pe masă, deschis, Faust, tradus în franțuzește, ea scrisese:

„Azi, în 22 Decembre, 1864, la moșia Deparății.

„Pentru stăpânul acestor lucruri și iubitul meu Alex. Depărățeanu.

„Când vei citi aceste cuvinte, eu voi fi departe. Dar de departe ca și de aproape sunt a ta, cu cuget, corp și suflet. Vino în Sicilia. Mă vei găsi la Palermo.“

Marica Horea.

VII.

În București clocoteau pasiunile politice ca osemintele celor pacatoși în cazanele infernului. Ciocoi cu boerii, său parveniți cu nobilii, or strainii cu pământeni, erau în luptă. Fie-care ședința a Camerii era un adevărat câmp de bătaie, în care urile, intrigele, sentimentele de clică, năravurile hrapitoare se deslanțuiau, luptându-se corp la corp cu principiile de libertate, cu neatârănarea persoanei și a cuvântului, cu regenerarea națională. Numele lui Kogălniceanu sbura din gură în gura, pentru unii ca un talisman de desrobire, pentru alții ca semnul unui cataclism social apropiat; producându-le unora bucurie, altora întristare; dând unora încredere, altora temere; mergând ca o grinda puternică pe valurile acestei mari furtunoase, adesea afundat, dar tot-d'a-una sigur că va reveni la suprafață. Voda-Cuza și cu primul său ministru înțelesesera, că era prea mult timp de când dormiam. Vodă-Cuza și cu primul său ministru înțeleseseră ca trebuia să ne deșteptăm. Voda-Cuza și cu primul său ministru aveau inimile mari și pasiunile mici, când era vorba moșia obștească. Ei lucrau mâna în mâna, Domnul cu încredere în ministru și ministru cu sprijin în Domn și încredere în țara. Ei erau singurii convinși, că geniul acestei țări îi va înțelege, înțelegând reformele ce dau. Ei singurii în mijlocul acelor furtuni formidabile, și păstrau frunțile senine și neclatinete, ca stejarii padurilor prin fumul

norilor și zbugciumarile uraganelor. Ei singuri, ei numai, acești doi oameni, Domnul și ministrul, unul cu fruntea în raze, cel-l-alt cu capul în lumină, mergeau, gonind întunericul capetelor strîmte, către țelul obștose, către *marirea nației*.—Și asta-zî....., asta-zî aceste două figuri dorm : una sub umedul strat al pamîntului, alta sub apăsatoarea greutate a indiferenței. Istoria, sfînta istorie, va inscrie pe paginile sale nepătate în litere de aur aceste două anume : *Cuza și Kogălniceanu*—și tot sfînta istorie va pune doliu împrejurul filelor pe cari se vor scrie numele trădătorilor. Spatele pe care Cuza a scris abdicarea. va sluji în vecinice ca masa simbolică pe care intriga și nerecunoștința au condus mîna geniului spre a'și iscăli singur verdictul morții. Cuza a murit, dar Cuza traesce! Kogălniceanu e pe jumătate uitat, dar vouă tuturor căți l'ați uitat, vè e mintea întunecată, sunteți orbiți de pasiuni, nu mei vedeți, nu mai auziți, a'ți amuțit!—Și ce au făcut oare mai mult, pentru patria lor, Cavour cu Vittorio Emanuel? ce diferența este între dînșii și Cuza cu Kogălniceanu? Nu au făcut nimic mai mult și nu este nici o diferența, de cât ca Vittorio Emanuel a murit pe tron și contelui Cavour i s'au ridicat statul, iar Cuza a murit pe pămînt străin, izgonit, pribeag, singur, și Kogălniceanu e aproape uitat, aproape gata sa fie învins în alegere de cel d'ântăiu copil roșu care ar ridica capul.

Printre oamenii tineri din parlamentul țării, Depărățeanu era un aprig apărător al ideilor de libertate și de stabilirea unei egalități posibile între boer și țeran. Atunci, mai mult de cât ori-cînd, țeranul era ilot. Atunci, mai mult de cât ori-cînd, el avea nevoie de a fi susținut. Depărățeanu își luase în Cameră frumosul rol de orator-

scriitor, și dușmanii lui aveau să se teama atât de cuvântul cât și de condeiul său. El însă vorbea rar, pentru respectul ce datora colegilor săi, mai bătrân și mai vechi de cât dânsul în arta de a vorbi și de a face politică. Visul său cel mare, după ce văduse unirea Moldovei cu România, era, ca a fie-cărui tînăr patriot de atunci și poate și de acum, unirea tuturor Românilor sub un singur cap. La aceasta lucra pe cât îl ertau mijloacele și pe cât nu îl împedicau șefii partidului său, mai calmi și mai moderați. — Adesea ori cugetând la mizeria în care văduse pe țeran acasă și la luxul și somptuositatea în care trăiau fiii Grecilor, românișați și patriotișați, în Camera țerii, îl apuca dăsgustul, și, după ce declara ca dinainte acorda ori-ce libertate țeranului său, după cum îi acordase pământul din moșia sa, se retragea pe o bancă în fundul Camerii și acolo visa la mărirea viitoare a națiunii și la micimea prezenta a oamenilor. Câte odată gândul său îl pornia pe urmele Mariei, și pe urmele ei era fericit, închipuindu'și cum traia ea înprejurul bătrânului său tată, sau, mai bine, cum traia bătrânul înprejurul ei, naiv, vesel și mulțumit. — Sunt flori, își închipuia Deparațeanu, pentru cari zarele soarelui străbat adesea printre miile de frunze, ca sa le încalziască sau să le fure parfumul. Tot ast-fel sunt ființe în lume, pentru cari ai străbate nemarginirea, ca sa le poți vedea adâncimea sufletului sau sa le poți înțelege taina privirii. Italia... sa mai merg în Italia...., cu adevărat ar fi o mare odihnă pentru spiritul și impresiunile mele; dar ea m'a oprit de a o urma...

Pe Tache Horea adesea îl întâlnea la Camera galant, vesel și nepăsător. Pe lângă miniștrii, și în special pe lângă Kogălniceanu, cu toată importanța sa, se reducea,

se anihila atât de mult, în cât l'ai fi luat drept un miser postulant, venit după pulpana vre-unui deputat! De îndată însă ce rămânea cu alții mai pe jos de cât el, își relua iarăși masca mândriei și aerul înaltei sale persoane. Câte odată întâlnea pe Deparașeanu, și atunci, cu o profuziune de mișcări și de vorbe, îi zicea :

— Ce mai faci mon cher, ești bine? Ce'ți face familia? Nu te-ai dus nicăeri iarna asta. Eu, uite-mă's, nu'mi ved capul de treburi. Acum vii într'o fugă de la palat după ministrul justiției și nu'l ved pe-aici. După aceea iar trebuie să mă întorc la palat, căci M. S. Doamna m'a însărcinat să'i comand colecția bucaților lui Bach și trebuie să'i duc rezultatul. Multe complimente boerului dacă te duci la țara. Apropos, n'ai d-ta L'esprit des Lois de Montesquieu? Și, fără să aștepte răspunsul, pleca.

În ast-fel de vise și cu ast-fel de oameni trecu Depărășeanu iarna și mai toata sesiunea Camerei din anul acela. Catre primăvara, satul de sgomot și de intrige, se duse la moșie să'si vada parinții. Cautând pe masa sa de lucru. dete de volumul lui Gérard de Nerval în care Maria îi scrisese cea din urma dorința a ei.

Prima sa cugetare fu să plece chiar de a doua zi. Cu toate rugăciunile tatălui său, el nu mai așteptă de cât desghețul Dunării. După o lungă și ostenitoare călătorie, ajunsese la Palermo.

Palermo, vechiu și renumit oraș al Siciliei, scump Românilor pentru ramașitele unuia dintre cei mai însemnați barbați ai lor, ramașitele lui Bălcescu; Palermo, în care marele istoric și patriot a respirat cele din urma ceasuri ale existenței sale; în care cugetarea lui a format pentru noi, toți Români, cele din urmă planuri de mărire, cele din urma visuri de înălțare; Palermo, ceta-

tea cu turnurile masive ale evului meziu, cu palatele sale de piatră aninate pe vîrfurile stîncilor, cu inscripțiunile sale heraldice înegrite de arșița soarelui ; Palermo, care adesea a pus în mișcare nobila și delicata cugetare a lui Bellini, Palermo, avea sa primească în sînul său pe un al doilea bărbat al țării, pe Depărățeanu.

Alături de Palermo, într'un sătut de câte-va familii de pescari, era o mică vilă, aproape parasită de un Englez, care venise cu câțiva ani înainte în fie-care iarnă spre a-și lungi zilele. Acolo se aședase Maria cu tatăl său. Depărățeanu se presintă în satul lor catre scara. In capul scării întalni pe tatăl Mariei cu aerul trist și neliniștit. Se vedea de pe fața bătrânului, că viața în țara străină ei scurteaza zilele.—Cum îl vedu îl luă în brațe ca pe copilul lui, întrebându'l de ce mai era prin țară, de cine murise, de cine mai traia; cum mai mergea guvernul; ce prefect mai aveau și o mulțime de ale lucruri.

— Bine ca ai venit Alexandre—el iuvetase a'i zice pe nume —Maria nu ese de loc. Tot me 'ntreabă daca am mai audit ce-va de prin țară. Barbatu-său nu i-a scris de mult.

— A..., da, e foarte ocupat.

— Bine, bine, haidem la dînsa.

Și, fara a mai asculta protestațiunile lui Depărățeanu, îl introduse într'un salon a cărui fațada era deschisa pe o terasă care da pe mare. Razele soarelui în apus, strabăteau voioase printre cutele unei draperii de matase ale carii miș de fiori și floricelele aurii se aprindeau ca de foc la lumina lor. Un aer cald, dar plin și sênatos, venia de pe suprafața apei, lină și limpede, sa tremure crângile portocalilor, cari decorau, în vasele lor mari,

marginile terasei. Înainte se vedea marea, încadrată în draperie ca într'un ram, formând un orizont nețermurit, în continuitatea căruia se zăriau mici puncte albăstrii, legănându-se pe pânze până dispăreau. Un miros plăcut de cărbune, particular satelor și orașelor de apă, se simțea în aer, iar la rari intervale fumul gros al vre-unui vapor se desena pe pânza albăstrie a mării, dispărând și el în strigătele și semnele celor după țărm.

Maria sta într'un fotoliu, în fața acestui tablou viu, cu un album pe brațe, și se părea că scrie sau desenează ce-va. Când intra Depărățeanu cu tatăl ei, ea nu se întoarse.

— Maria, zise bătrânul, iată cine-va care 'ți aduce nou-țată din țară.

Atunci se întoarse către dânsii.

— Alexandre!..—A.., dumnule, iartă-mi mirarea și emoțiunea pe care nu mi-o pot stăpîni; dar e atâta timp de când n'am văzut un Român..... și cu deosebire un cunoscut, un prieten... Vederea dumitale mă umple de bucurie, dar în același timp mă întristează: au vei fi suferind și d-ta de vr'o boala de piept ca sa vii la Palermo?

— Eu ies pentru o jumătate de ceas, zise tatăl ei. Acum Maria te va întreba indestul pentru ca să nu 'ți mai rămăie vreme sa'mi răspunzi și mie. Mai pe urma...

Remași singuri, ei tăcură câte-va momente. Depărățeanu se uita la ea. Maria slabise mult.

— E frumos la Palermo, d-le Alexandre?

— Da, doamnă, e frumos.—Mai adineaora mă întrebați dacă sufer de piept. Eu nu sufer, dar d-voastra imi păreți mult schimbată.

— În bine sau în rău, întreba ea zîbind și uitându-se la dânsu.

— In bine, doamnă, pentru figură.

— Aceasta mă bucură. Doriam să mă veđi înainte de.....; doriau în fine sa mă veđi; și sunt cu atât mai fericita cu cât mă gasești mai frumoasă. Veđi, d-le Depărățene, prin țările acestea calde ți se pare ca n'o să mai mori nici odata. Și cu toate astea.... — Sunt sigura că în mintea dumitale de poet trebuie sa mă compară acum cu vr'o rosă încă strălucitoare, dar care la cea d'ântaiü tremurare a remurei se va scutura.

El nu răspunde nimic acestei glume.

— Te-am supărat poate. Iarta-mă și spune-mi ce-va despre d-ta și despre țara noastră. 'Ți marturisesc ca de patru luni, ca sa mă întâlnesc cu un Român, trebuia să mă duc în oraș, la mormântul lui Balcescu. De când m'am legat prietenă cu spiritul acestui om mare, m'au făcut mai serioasa, am început sa învăț istoria țării. In adevăr, Românii nu se gândesc oare sa duca rămășițele lui Bălcescu acasa la dênși? E o nedreptate pe care Dumnezeu nu o poate îngadui catre acest martir. Zic Dumnezeü, caci oamenii îngaduesc toate nedreptățile, numai sa nu'i supere. S'aü poate d-ta ai venit pentru acest sfârșit la Palermo?

— Nu doamna.

— Atunci?

— Am venit sa'ți indeplinesc cea din urma dorința.

— A mea?

— Da. Mi-ai scris să viu la Palermo și iata-mă's. Nu mai, am venit așa de târziu, caci târziu am gasit dorința d-tale scrisă în Faust. Poate că a'si fi plecat mai de mult, dar mă opriseși de a te urma.

— A., domnule, e prea frumoș din parte'ți, și'ți sunt datoare multă recușcință pentru acéstă orbescă ascul-

tare ce'mi dai.—Te-am oprit..., o, da ! te-am oprit, căci nu mai puteam!.. Ah, a iubi și a fi silită să taci...—Te-am oprit Alexandre, dar după aceea ți-am scris sa vii, căci acum nu mă mai tem de viitor. Vino și iubește-mă ca alta-data. Spune'mi simțirea ta cu vorbe dulci, cu vorbe de foc ; spune'mi că mai iubit tot-d'a-una, că ai cuge-tat la mine, numai la mine...—Eă ? o., eu nu am avut alt vis de cât de a te revedea, de a'ți stringe mâna, de a'ți spune că nu ai lipsit un singur moment din cugetarea mea. —Și acum, pentru ce nuți-ași spune ceea-ce sunt și ceea-ce voiu deveni în curënd. Sunt ofticósa. Am ris adesea de romanele cari sfârșesc tragic, și cari, mai mult sau mai puțin, seamănă Damei cu camelii, dar se vede ca e scris ca fie care cititor sau fie-care privitor sa devie cel puțin odată în viața sa actor.—De ce m'am îmbolnăvit nici eu nu știu. Se pare însa ca a îngrămadi în suflet durere peste durere, suferință peste suferință, fără a le spune, fără a le plange, fără a le murmura, este a pleca pe drumul care duce la Palermo. Câți ani sunt de când te-am vădüt în padure ? Par ca sunt 100 de ani, atât de încet aũ trecut zilele de dor. Veđi, sa vede că dorul traeșce, nu e o poveste. Tocmai citeam niște poezii vechi, din cari am oprit în albumul meu o strofă :

Supt a sufletului geană
E o tainică poeana
Cu flori albe de mohor
Și cu triste flori de dor

Căt e de adevărat ! Sub geana sufletului e o poeană în care cresc tristele flori ale dorului...

Deparățeanu o asultă fara a zice un singur cuvënt. Ea spusese ca era bolnavă. Trebuea dar să moară. Ea ?

— Se zice ca lirismul dovedeșce, pentru societatea, ca

și pentru ființa pe care o stăpânește, o mare înălțare a moralului. Aceasta 'mi face multă onoare, caei gasesc asta-zī că, de și am ris mult de poezii lirici și de persoanele jalnice, eu însu'mi am avut în fundul sufletului o înclinare naturala către melancolie. Nu așa ca am fost o femeie tristă? Veī putea dupa moartea mea sa scrii un Roman, care să atinga multe suflete. Caută numai de a'mi ascunde bine numele.

După aceea 'și întinse brațele catre el și se scula încet după fotoliu spre a se plimba la brațul lui pe terasa ce da pe mare.

Trăiră o lună încă la Palermo, fericiți. Fericiți! Cugețați bine.

Dupa aceea se întoarseră în țara. Ajuns, Deparațeanu se bolnavi. In anul 1865 se stinse, simplu și iarași de parte de dēnsa cum și traise, la moșia sa. Ea a trait înca, și traește și asta-zī. In romanul care s'ar fi putut scrie despre dēnșii, simplu și nepretențios ca și vicața lor, numele i s'a tacut.

1879 Octombrie.

DIN DOBROGEA

SCENE ȘI PORTRETE

I.

e când mă aflam supleant la Hârșova, aveam un aprod la tribunal, care, nu'i vorbă, era și aprodul persoanei mele, dar care resuma într'ensul singur, toate calitașile pe cari Allah le-a daruit unu credincios. Era nici nalt nici scurt, colea potrivit, cum îi șeade bine Turculu. Iarna ca și vara umbla tot așa imbrăcat: cu un ilic vătuit peste tot; cu un brâu lung cât turnu unei giami și cu o pereche de șalvari, largi ca o rochie până în dreptul genuchilor, iar d'acolea în colo strânși pe os.— Era încântător lucru a'l vedea umblând a treabă: printre picioarele sale șalvarii faceau o promenadă nesfârșita, de la dreapta spre stânga și de la stânga spre dreapta, producând un sgonot ca al suveicei printre urzeală: sfar, sfăr, sfar, sfăr... Mi s'a întemplat adesea să'l ved punânduși brăul. 'I trebuia un om care sai'l ție de un capăt, iar el, întindend de capătul ceî-l-alt, se răsucea toată ograda până ajungea să'l isprăvească. In cap purta un fes fara canaf, ale căruî margini erau strânse de urechi

cu un șeal mic. De câte ori nu am contemplat, cu un fel de melancolie, moțul fesului lui Șaachir — căci am uitat să vă spun că se chema Șaachir — care sta tot-d'una înclinat, cu o adevărată fatalitate, spre urechia dreaptă! Câte reflecțiuni, câte idei bizane, câtă admirațiune nu'mi insufla acest fes, pe când stam la masă făcând instrucțiunea vreunei cauze, iar Șaachir ascultând pe inculpat spre a'mi talmaci pe urma...

Când eram la tribunal, Șaachir ședea în sală, și, ori de câte ori venea cine-va, mă pomeneam ca să deschid ușă încet, prelung, fără sgomot și să ivesc un picior lătăreț, cu botul întors în forma de corabie. Acest picior servea ca introducere lui Saachir, care intra și el mai pe urmă, pașind pragul cu o bagare de seama ne mai pomenită. După ce ispravea de intrat se lipea de zid și cu mâinile la pept vorbea :

— Boerulă—cu accentu pe ultima—Hagi Iusmen Feisulah, vrea să vă vorbească piusuntel.

— Spune'ți să poftească, Șaachir.

Și Hagi Iusmen Feisulah intra. Hagi Iusmen nu știa o boabă românește. Atunci pofteam pe Hagi Iusmen pe un scaun, eu mă poftem pe un altu, și punem pe Șaachir să'l întrebe ce dorește. Hagiul își spunea pasu lui Șaachir și Șaachir mi'l spunea mie. — Trebuie să știți însă, ca nici odată un om nu a reușit să fie mai pasiv pe lumea asta de cât aprodul meu. În răspunsurile pe cari i le dam să le talmăcească imprecinațiilor, el mă observa în vorba, în mișcări, în expresia figurei, și tocmai ast-fel se schimonosea către densusii, suridând când surideam eu, ridând când rideam și devenind serios când eram și eu. Numai când mă superam câte odată, îndrasnea să mă adaogă de la densus ;

— Be, geanabetăm! Prohoror Efendi zice cutare și cutare lucru.

Alt-fel avea o inima ca de femeie : bun, blând și supus era destul de harnic pentru un Turc. El îngrijea de tribunal, el îngrijea de mine, el îngrijea de un prieten, al meu, doctor, care îi platea pentru aceasta, dar care'l și ocara îndestul pentru nepriceperea lui în facerea cafelei cu lapte. Este drept ca și eu 'l cinsteam ca pe un prieten. Aveam pentru el o singura grija : sa'î platesc cafelele cari le bea la cafeneaua lui Mehemet Aga, pe care Șaachir 'l numea Meemeda. Câte data aveam tréba cu dènsu și mă duceam la Meemeda sa'î dau de urma — Trebuie sa vă spui, ca Meemeda 'și avea cafeneaua pe marginea Dunarii, cu cea mai frumoasa vedere și cel mai frumos balcon din Hârșova, — căci eră la al doilea etaj — A'olo 'l gaseam cu feligeanu în mâna, așezat turcește pe o muche de ban a și sorbind cu sgomot din cafea. Ochiul lui ratăreau pe apele Dunarii, priuși de câte un catart, cu care se duceau pâna în zarea brumoasa ce se întinde deasupra bătrânului fl viu. Aceasta dragoste de apa o avea din timpul tinerețelor lui ; el fusese 15 ani în rinuar, si ori cât se vazice, nimic nu lasa mai adânci suvenirii în sufletul unui om de cât v ața de apa. Plecam adesea cu Șaachir în lungi caletorii pe Dunare, cu o lotca ruseasca, el ținând cârma — ce era mai greu — și eu lopoțile. Adesea sfințitu soarelui ne apuca plimbându-ne ; atunci trageam la umbra unei stânci urieșe și stam privind cele din urma raze de purpura cum se înecau în linele valuri ale Dunarii, aruncând pe unde un praf albastru, în care se reflectau catartele ceamurilor și ale corabiilor ancorate la mal. De câte ori nu mă duceam la vènat cu el prin balțile Dunarii și câți curcama salbatici nu mi-aũ zburat de sub nas, lasându-mè pentru un moment amețit, iar pe Șaachir facèndu'l sa strige :

— Ah! baba-sin, te-om mai prindè noi!

Şaachir avea un frate, fost căpitan de corabie, pe care 'l chema Ismail, dar căruia i se zicea prin prescurtare capitan Smail, om foarte cinstit, avut şi bun la suflet. El avea o vie jumătate de ceas departe de Hârşova, într'o poziţie frumoasa şi cu struguri delicioşi. Intr'o seara ne hotărîm mai mulţi sa mergem la via căpitanului. Luăm un barcagiū cu doi oameni şi Şaachir, şi plecam. Un vînt lin ne mîna în susul Dunării cu o mişcare le-neşă, dînd luntrei noastre o legănare adormitoare. Pânza, umflata la mijloc de puterea vîntului, era ţinută la capat de un copil ca de 12 ani, care sta călare pe vîrfurile dinapoi al luntrei, cu picioarele în apa, cîntînd, cu un aer trist, o manea turceasca. Tatal sūu sta trîntit pe banca catartului, şi, din cînd în cînd, vîra un ciubuc cu moţuri de mărgele într'o punga nesfârşit de lungă, în care păstra tutunul. Noi, saū mai bine eu, ca să nu vorbesc de simţirea celor-l-alti, uitam incetu cu incetu apa şi mă pomeneam cu gîndu cine ştie pe unde, pe munţi, pe văi, în drum de fier, ori unde am avut vre-o simţire placuta. Leganarea apei are acest dar deosebit ca'ti aduce în minte toate situaţiile încântatoare, toate momentele de fericire pe cari le-ai avut în viaţă. Ea itî îndreptéza gîndirea în sens poetic, itî dispune sufletul spre induişare, te face mai bun, mai bine-voitor.

După o jumătate de ceas de ducă, ajunserăm la via lui Căpitan Smail. Şaachir sari jos din luntre şi intră în curte strigînd: hé, bé! nené! Un căine negru, cât o oaie, îi eşi înainte cu pîrul zbîrlit şi dinţii gata de harţa; gasind însa o cunoştinţa se domoli. Peste câte-va minute Şaachir se intoarse cu respunsul:

Bucuros la miusafirî boerule. Numai se mai aşteptăm nişel să închida căini şi cadănele.

Dupa ce și închise animalu și femeile, căpitan Smail ne eși înainte vesel și primitor :

— Būiurum Efendi, būiurum Ah ! geauabetu de Kiopek se da furiș. Alah ile Alah ! căinele ca și femeile Efendi !

II.

Pe atunci chestiunea pr prietații era la ordinea zilei în Dobrogea. Cei mai puternici și cei cari se sculau mai de dim'neată, se așezau cu arăturile pe locurile cele mai bune. La ei, de și nimeni nu era desavirșit proprietar pe pamântul rural, — exista totuși un fel de embatic, o specie de emphiteosa, în virtutea careia fie-care Turc era considerat ca arendașul lui Alah, reprezentat prin guvern. Acestuia i se platea o arenda, un victigal — Nu'î vorba, în cazul de față, dacă am sta sa judecăm pe reprezentat dupa reprezentantul său, am desnadajdul de Prea Sfinția Sa Alah, stapânitorul cerului, al pamântului și al marilor.

După răsboiu, venea care cum apuca și se făcea bun stapân pe câte un loc. — Aceasta nu le venia la socoteala la mulți dintre dâniși.

Intr'o dimineată mă pomeneș cu Șaachir spunându'mi ca așteapta Cadiul sa'mi vorbească.

'I spui sa'l poftasca.

Puțin după aceea se deschide ușa și ved o duzină de oameni intrând unii în ciorapi, alți în meși, alții desculți și facend la temenele până la pământ. In urma lor, douăspră-zece perechi de pantofi, la linie, rămâneau la ușa de paza. Cadiul era un bătrân ca de vr'o 70 de ani, înalt și sdravan ca un catart. Un singur lucru nu prea păstra din tinerețe : dinții. De aceea barbia i se cam apropiase

de nas. Purta pe cap un turban alb cum e zapada, sub care vârful urechilor erau ascunse cu mu ta îngrijire. Pe când vorbea, eu treceam în inspecție duzina de mosafiri înșirați pe scaune, și faceam pentru prima oară observația ca nasurile turcești sunt toate de o dimensiune destul de considerabilă. Se zice ca nasurile mari implica înțelepciune. La Turci aceasta se adevărsece.—In cele din urmă, tiriș grapis, ne înțeleseram cu Cadiul. El se ridica făcând o nouă temenea, și dupa el cei-l-alti unspra-zece facură tot ast-fel. La ușa urmă o mica încurcătura: mulți dintre mosafirii mei aveaă pantofii la fel. In graba lor de a eși, se întâmpla câte unu sa'și väre piciorul drept, în pantoful seu, iar pe cela-l-alt în pantoful vecinului. Atunci, spre a nu face suparare, se coborau în uliță și se desculțau din nou spre a'și împereclia încălțamintele.

Eram în cele din urmă zile de toamna. Se ile erau calde. In baia pe care o formează stâncile Hârșovei, înaintate în Dunare, se opriau să petreaca noptile barci venite de la Cernavoda și de la Varna. Seara, când cele din urma raze ale soarelui ajung aproape paralel cu suprafața apei, se produc niște fenomene optice pe cursul Dunarii de un farmec surprindător. Umbrele malurilor se întind în apă pâna aproape de jumătatea ei. Vârfurile lor întunecoase par a se pierde, în cea-l-altă jumătate luminata, printr'o tranșiție de culoare, care, ne fiind nici întunericul umbrei, nici lumina argintie a celor din urma raze, ieau niște nuanțe albastre pline de poesie. Ele sunt prelungite înca și mai mult de umbra micelor catarte ale barcilor de pe mal. Adesea mă pomenea făcând versuri:

Sub stânca cea 'naltă, la umbra de soare
Fatmi vine seara sa cate răcoare,
 Iar albele'i brațe, în apa cea calda,
 Ca doue flori albe de nufer se scaldă.

— Pe nisipul de pe marginea apei, cald de razele zilei, m'am plimbat adesea, cuprins de acea măreție dumnezească, ce vine în unele ceasuri de seară să învélue lumea ca într'o pânza misterioasă. De câte ori n'am tresărit surprins de bataia vre-unui pește sau de zborul vre-unei pasări de noapte, care eșea din crăpăturile stâncei spre a se pierde prin stușișul ce abia se mai zărea pe cel-l-alt mal. De câte ori n'am fost cuprins de dorul de a'mi putea explica mai pe 'arg și mai complet acest problem al întocmirii lumii, al acestei lumi atât de poetice și de calde, în atmosfera căreia mă simțeam mai bun, mai entusiast, mai gată la acte mari de cât or unde. O... doamne omul e o ființă atât de curioasă, în cât, când ar ajunge să cunoască cauzele producătoare ale atâtor fenomene, a atâtor admirabile lucrări ce întâlnește în drumul său, și sa se convingă pe deplin că ele sunt rezultantele unor întâmplări, iar nu a unor de mai nainte întocmiri, trase de o mână cerească,—iar părea rău.

În cele din urmă iluzii de lumină ce mai rămâneau, vedeam câte o feinee, învaluită în pânza tradițională a Turcoaicelor, strecurându-se pe sub mal până la apă spre a'și umplea galețile ce le aducea cu sine.—Viața pe malurile apelor mari are niște trăsuri cu totul particulare și'e'si, și ea nu poate fi înțe'easă, cu or câte explicațiuni, de cât de cei ce au cunoscut'o.

A doua zi, de dimineață, aud ușa deschidându-se cu multă discreție. Vizitoterul acesta părea a fi obișnuit cu casa mea. De aceea, fara nici o vorbă, intră frumos și se așeză pe vine în fața sobei. Aici, dupa ce'și prăji puțin mâinele la foc, 'și aprinse ciubucu și așteptă sa'l întreb ce vrea. Era bărbierul. Stând cu ciubucul în gura, el se

uita la o mica litografie, după Hans Makart, reprezentând pe Romeo la balconul Julietei. Imbrațișarea acestor doi fericiți muritori 'l punea tot-d'a-una pe gânduri, și acest al doilea Figaro cu turban, pare a mormai ca și confratele său: „O femme! femme! femme! creature faible et décevante.. ! nul animal créé ne peut manquer à son instinct: le tien est-il donc de tromper?“ — El, or de câte ori mă gasea scriind, se strecura ușor pe lângă zid, până la sobă, și nu zicea nici pis pâna nu'l rugam sa'și deșciința pe față. Atunci 'și scotea barbieria din brâu, lua un ibric din bucătăria ce o aveam improvisată alături, și pune apă la încălzit. După câte-va minute 'l vedeam, cu ciubucu vîrit în coada ibricului luând un scaun și așezându'l în mijlocul casei cu un „buiurum Effendi“ plin de hotărîre.

Iată-mă dar făcînd din Șaachir rezamătoare scunului meu și rămas în milostenia barbierului, care, lacom de a mă da gata cât mai golaș, 'și pregatea cimbrista spre a'mi zmulge firele de păr ce se iveau pe ici pe colo în urma briciului. După ce'l rugai sa mă scuteasca de aceasta operație, 'mî simții ceafa udă de clăbuc și vîzui pe barbier gatindu-se să'mi pue la cale o parte din părul de la spate. Il convinsei în sfîrșit ca la noi nu e la modă aceasta prigonire contra perilor capului, și mă lăsă în pace. El 'și adună barbieria; și-o puse din nou în brâu; facu o temenea adîncă și se strecură, precum și intrase, fără a fi simțit.

La vremea mîncării eram strânși cu toții, slujbași și mai mari și mai mici, la un așa zis birt, al carui stăpîn, pe care'l cunoaștem sub denumirea generală de *kirie*, fusese conductor de tren și care învăța *l'art d'être grand cuisinier* pe spinarea noastră. Adevărul e însă ca buca-

tarul de fapt era un turc răgușit, numit Maamuda, foarte bun om dar foarte prost bucatar, lucru care, din punct de vedere umanitar ne mulțumia mult, dar din punct de vedere gastric ne lăsa adesea sa simțim lipsa unei spîțării bine aprovisionata.

În zilele mai ales când nu se tăia carne de vacă, eram siliți să mâncam un fel de sarmale dulci de carne de oaie, sau *frihtura*, or *cotolete*, cum le zicea *kirie*, cari pareau a fi gatite în arca lui tata Noe, — sau câte un cocoș fiert, despre care nu ne-am fi mirat de loc daca ar fi sarit din oala, ca cocoșul lui Hristos, să cânte, atât de tare și de nejumulit era. Bietul Turc făcea ce putea, și noi mâncam cum da Dumnezeu sau adesea nu mâncăm de loc.

Dupa masă se deschidea discuția generala. Politică, literatură, arte, științe, — nimic nu era lasat în aceste reviste zilnice ce se faceau împrejurul mesei lui Kirie. Fie-care vorbea fără temere de-a fi privit ca alb sau ca roșiu. Doctorul era abonat la *Republique Française*; Șeful telegrafului la *Revue des deux mondes*! Directorul școlii de baetți la România liberă. Administratorul la un alt jurnal, etc. Unul era republican; altul conservator; altul liberal; altul ultra-liberal, și toți și respectau convingerile lor.

Am auzit mai târziu că doctorul a fost depărtat din funcția sa sub banuială ca ar fi fost nihilist. Aceasta m'a sdruncinat puțin în credința ce pastrăm despre respectul reciproc al acestor domni. Nicî odată în-a o mai flagranta infamie n'a fost pusă în socoteala cui-va cu o mai rea intenție de cât aceasta. E drept ca bătrânul medic era, ca toți Polonezii expatriați, un barbat instruit și foarte inteligent; dar de la a fi instruit și inteligent până la a fi un vulgar agitator e departe.

Toate acestea sunt miseriile coteriilor și nu mă voi ocupa de ele.

Mirarea mea a fost cu vîrf, când am avut plăcerea să fiu prezentat unei femei, de o rară distincțiune, care cunoscă, ea singura, mai multa literatura de cât tot restul Hârsovei. 'I voi tăcea numele de frică sa nu fiu indiscret. Tot odată cu această cunoștință 'mî era dat să vîd un piano și să ascult divina inspirație a lui Chopin *Fantaisie-Improptu*.

În această parte a țării Romănescî, în care ți se pare că traesci ca în Indochina; în care ierlene, aducînd înghețul Dunării, nu mai aduc gazetele și noutățile din restul țării de cât odată pe săptămînă; în care Românii funcționari se cred adesea aruncați ca într'un exil; în care nu întîlnesci de cât figurile grave ale Mahometanilor sau mutrele respingătoare ale unor Bulgari năraviți; în aceasta veche țară a Geților, pe malurile acestui bătrîn Istru, pe cari elegantul și nenorocitul Ovidiu s'a stins strigînd „O Roma! Roma!“; în această provincie romăna pe care iarna o schimbă într'un adevărat pustiū, — să ai fericirea de-a da cu nasul de un piano, și încă mai mult: să poți asculta acel *Largo* din *Improptu*, în notele căruia sufletul însuși al musicantului pare ca a trecut, dîndu-le viața și prin această chiar nemurire, — să ți se întemple această, este în adevăr, o favoare a soartei. Musica a avut tot-d'a-una darul de-a mă mișca într'un mod excepțional, și de aceea mi-a ramas atît de de bine întiparita în minte aceasta parti-ularitate.

ZADARNIC

---

propo Teodor! tocmai te cautam ieri să'ți spuiu că ești un prost.

— Și am avut fericirea să nu te întâl-nesc! Minunat.

— Ba nu'i minunat de loc, căci astă-zi o să'ți repet de două ori ceea ce voiam sa'ți spuiu ieri.

— Pentru ce?

— Pentru că am auzit că iar te-ai apucat de literatură, și de piese, și de teatru, și de naiba mai știe ce, când toata lumea 'ți spune să'ți cauți de treabă și să fi cu minte. Nenea Zamfirachi vrea să te'nsoare.

— Asta aveai sa'mi spui? Salutare prietene! Salutare!

Și pâna sa prind de veste, Teodor Vuici era la zece pași de mine, alergând spre nobila și artistica sa locuința, care, fie din direcția nu tocmai fericită ce deduse combinațiilor sale financiare, fie din gusturile sale, prea pronunțate, pentru neatârnare și meditațiune, se afla situata pe un meidan plin de gunoaie și de mizerie, unde nu rar i se întâmpla sa întâlnească, printre trențe, jurnale, cotoare de praji, castraveți și toată pleiada zarzaturilor aruncate, câte o biata ființa omenească, dez-

moștenită de tot ce poate naște în sufletul omului o rază de speranță, luându'și dejunul sau prânzul.

Datu-i-au lui Teodor Vuici multe de gândit părintească ocârmuire a capitalei. Zisu-și-a el: dacă cutarui mădular de la Primărie i-ar veni chef într'o bună dimineată sa se lase de a mai aduce înaltele sale lumini pentru fericirea obștească a orașului, și s'ar cobori din eleganta sa trăsură spre a veni pe meidanul pe care eu mi-am înălțat Parnasul, — grozav și-ar simți insultat nasul d-nul mădular, și repede s'ar lasa de a mai scrie articole prin gazete și piese pentru teatru.

Aceste reflecțiuni însă, nu'l înaintau de cât în stima celor patru păreți ce'i împrejmuiău sărăcia, și, fiind-că dintr'acești patru pereți nici unul nu avea onoare sa fie membru la primărie, Teodor Vuici rămânea tot neascultat.

De avut noroc nu prea avea bietul poet. Iși cautase el adesea zodia, și o găsea căzând tocmai în a racului. Fiind-că însă lui îi plăcea sa poetizeze totul, dedea o explicație foarte mulțumitoare acestei prigoniri a sorței.

— Când m'am nascut eu, zicea el, s'a nascut odată cu mine și un prinț. Tot cerul, cu intregul personal al secției *Norocului* și cu șeful de biuroū de la *actele starii civile* (Orașul Buc. țara Rom. planeta Păm) era ocupat cu urzeala zilelor și împletirea fericirii acestui muritor. Ast-fel că, nefiind trecut în protocoalele cerului, pentru cer eū sunt în bastard.

De altminteri, capul îi era plin de vise și de proiecte. De l'ai fi întrebat:

— Ce mai faci tu, Teodor?

Îți răspundea cu un fel de bujurie copilărească:

— Îți mulțumesc, am văzut'o.

— Nu, frate, te'ntreb pe tine, ce mai faci, ce mai lucrezi, cum te afli?...

— Eu?... Ce să fac, o iubesc.

I se părea ca toată menirea lui pe lume era de a iubi pe aceasta femeie, careia Dumnezeu îi lăsase cei mai frumoși ochi ca să vadă cât era de adorată, iar părinții 'i daduseră cel mai sucit și mai natarău barbat, ca s'o impiedice pentru tot-d'a-una de a'i putea arăta că și el 'i e drag.

Imi aduc aminte că l'am întâlnit odată, pe o ploaie rece și păcatoasă, măsurând trotuarele cu niște pași marțiali, rebegit de frig, dar vesel și fluerând. Cum mă vedeu, 'mî sări de gât și începu sa'mi reciteze niște versuri, în cari Dumnezeu era cântat, ca un erou prusian, când pe pai-spre-zece când pe șapte silabe. Firmamentul, din care dealtîninteri curgea pe capetele noastre o cascada nesfârșită de apă turbure și soioasă, era zugrăvit cu niște colorii vii și poetice, luate de pe o paletă foarte bogată, care era sufletul lui.

- Ce'i asta pe tine Teodor ?...
- Ah! sunt fericit! sunt fericit!
- Ce, ai câștigat la vre-o loterie?
- Nu... Mă iubește!
- Cine nene?
- Am sarutat'o.
- Cine frate?
- Și m'a sarutat și ea.
- Loteria?
- Nu.. Lilica.
- A... tot un fel de loterie.

La aceste cuvinte 'și plecă ochii în jos și, fără nici o vorba, 'mî întoarse spatele sarind peste lacuri și luându'și drumul către casa. Indata însă ce ajunsese pe trotuarul cel-l-alt, se opri din nou.

— Te-ai purtat prost cu mine asta-seară, dar te iert. Tu numai simți, și de aceea nu mă poți înțelege. Vin'o mâine să'ți citesc ceva.

A doua zi mă și dusei la dânsu.

Odaia în care trăia, era cea mai poznașă locuință omenească ce s'a văzut de când e lumea, un pat de fier, care facea un zgomot infernal, or de câte ori chiriașul său (caci 'l avea cu chirie) avea răul gust de a se întoarce de pe spate pe-o coastă sau vice-versa; un fel de dulap de bucătărie, rămas din patrimoniul parintesc numai pentru puternicul cuvânt că nu se găsisese mușterii și pentru el; o ușa, întoarsa pe partea pe care n'avea stinghii și rezemată pe doua capre de lemn, care acoperită de gazete și de tot felul de hărtoage, servea drept masă,—și, lucru ciudat, lângă dânsa un frumos fotoliu de stejar sculptat. Pe spatele fotoliului însă, era lipit Nr. 351. El, vădând că mă uit lung la aceasta bogăție a casei sale 'mă zise zimbînd :

— Nu te teme... E câștigat la lotarie.

Și bagând de seamă că tot mă uit la fotoliu, adaogă;

— Cât pentru ca să'l vînd nu se poate. Numărul acesta mi la ales ea.

— Și-ar face vre-o sută ~~de~~ franci, zisei eu.

— Cel mai afurisit jidan de la hală mi-ar da 80 de franci pe el, dar... nu se poate : e de la dânsa.

Văzêno că n'o pot scoate la cale, îi lasaiu fotoliu, și continuaiu inspecția camerei. El scriea

Pe pereți o mulțime de cadre : *Executarea fammiliară Brancoveanu pe piața Stambulului, Bătălia de la Calugăreni, Unirea principatelor, Barbara Ubrich, Un copil în crayon după Pousin, Calendaru pe 1881 cu bilete de placinta*, și, printre toate aceste nimicuri, o pânză minunată, reprezentand pe o femeie încă tînără și frumoasă.

— Pe cine reprezintă portretul acesta Teodor ?

El se uita lung la cadra și păru a nu mă auzi. După ce contempla puțin acele trăsături fine și cam pierdute în nuanțele fundului, îmi răspunse fără a'și întoarce capul:

— E mama. Eu n'am cunoscut'o nici odată, dar.. e mamă, fără îndoiala. E o poveste lungă și... ție 'ți e silă s'o ascuți, fiind-că nu poate să te intereseze întru nimic.

Din potrivă, îi zisei, mi-ar face multă plăcere s'o cunosc. Fiura această îmi e grozav de simpatica; mi se pare ca sub culorile ce le-a pus pictorul pe pânza, doarme un suflet ostenit, care n'a cunoscut de cât necazurile vieții, care a murit fiind că lumea îi făcea rău... Ochiul acestuia par a te urma prin casă, și par a se uita la tine ca la un tovarăș de care nu trebuia să fie nici odată despărțiți. Cred și eu ca trebuie să fie mama ta, fiind-că îți seamănă foarte mult.

— Nu'i așa ? îmi zise el cu grăbire. Și ce ochi dulci are.. Ah ! dacă-ași fi putut să-'i cunosc vre-o dată... ei n'ar fi știut să plângă.

Dar.. să numai vorbim, îmi zise când văzu că pe sferul de hârtie care scriea, îi cazuse mari picături de lacrimi, cari faceau niște pete întinse sub cari literile se pierdeau stergându-se. Sa nu mai vorbim ! Știi ca te che-masem sa 'ți citesc ceva.

— Sunt gata s'ascult.

— E aici bucata în care am mai multă nădejde de cât în toate câte le-am scris până astăzi. O pregătesc pentru concurs.

Și după aceea se puse să așeze foaie cu fôie piesa la care lucra.

Pe fereastra se vedea grădina unui vecin, în care câteva *floarea-soarelui* se înaltau fără teamă și fără reserva

către cer, semănând acelor oameni îndrăzneți, cari vor să se ridice mai presus de cel-l-alti muritori, fără a avea și calitățile cerute, dar cari sfârșesc prin a admira și a se învârti împrejurul geniului cum se învârteste *floarea soarelui* împrejurul astrei zilei. Mai departe, dealul Spirei desfașura ochilor coasta sa golașe, împiedicând astfel vederea de a se întinde pe alte orizonturi, cari ar fi putut să mai varieze ceva din monotonia acestui trist tablou. Un vânt ușor intra pe fereastra, făcând să fluturaze o perdea ordinară de percal, care se mișca ca un nour alb dus de puterea unei furtune.

— Dacă i-au premiul pentru care concurez. 'mă zise el, mă pot duce în vara asta după dânsa. Vezi tu, aceste file? Intr'însele e pusă toată puterea tinereții mele. Condeiul cu care am scris, purta aripele dorinței de ducă. Voiu să mă duc. Câne ași ști-o atât de departe fara ca s'o pot vedea, m'ași arunca într'o gărlă mare și adâncă, care să mă ducă în Dunăre și din Dunare în mare. Numai ast-fel m'ași mai apropia de dânsa — Pe aceste foi, dragul meu, mi-am zidit cel mai frumos castel ce fantasia unui poet a putut vre-odată să clădească. Ah! dacă ai iubit vre-o dată, înțelege-mă și nu mă mai pnuie să'ți talmăcesc aceste lucruri.

N'apucase bine să sfârșească cele din urma cuvinte când, ușa se deschise mare, și un bătrân sacagiu, care venea la fie-care două zile să'î aducă apa și să'î mature prin casa, intra grav și domol, fara a zice nici un cuvânt. Ușa însă, rămasă deschisă, făcu cu o fereastra un curent atât de puternic, în cât foile cari erau pe masa, strânse una câte una, zburară în cele patru unghiuri ale camerei. Bătrânul rămase în loc; eu 'mă plecaiul capul.

Teodor voi deocamdata să se repeadă după ele. Însă,

întreruperea povestirei amorului sǎu fu atât de prozaicǎ și de bruscǎ, și zburarea foilor atât de întristǎtoare, în cǎt cazu iarǎși pe fotoliul No. 351 și iarǎși își rezemǎ capul pe mǎni. Dupǎ cǎte-va momente și'l ridicǎ încet și trist, și'mi zise arǎtându'mi cu ochii foile :

— Zǎdarnic !

BLAUE-DONAU

GRETCHEN

devăratul nume al fetei generalului Schönnenmann von Offenbach, mare maestru de ceremonii la Curtea Austriei, nu era Gretchen. Ea se numea ast-fel, fiind-ca ast-fel credea tatal seu ca trebuie sa se numeasca or ce fată frumoasa ca dănsa.

Castelul Offenbach se vede la o departate de cinci kilometri de Presburg, aşezat pe vârful unui deal. Parc a fi rămas dupa timpul Mariei Theresii şi, pe din afara, seamana cu un sfanţ nemţesc, atât sunt de bine lasate urmele fie-carui om, prin a carui mâna a trecut şi atât de bine reese caracterul timpului în care a fost construit. Timpul este pictorul cel mai capriţios: el se zugrăveşte pe sine însu'si cu cele mai exacte colori, lasând pe figurile antice urmele penelului său.

La Presburg, camera frumoasei Gretchen avea ferestele sale ogivale pe o coastă cu vii.

Panta aceasta se prelungeste. vesela şi verde, pâna se pierde cu totul într'o vale surda, acoperita pe margini

cu pădurî de alunî și de nuci. La intrarea într'ênsa, crângile de alunî și de lauruscă, cari nu lasa rașele luminei să petrunda înăuntru de cât când soarele e la miezul zilei, formeaza o lume întreaga de plante, de păserele, de frunze, de gândaci, amestecați și fericiți unii prin alții și nici odata turburați de pasul vre-unui nevrednic om, venit spre a le supara liniștea. Moș Iohan Taschtuch umbla așa de încet pe vale și lumea cea din pădure e atât de deprinsa cu densusul, în cât, când moșul sforăe din când în când în nemărginita sa basma, nimeni nu'l aude. Aceasta e și drept : sunt cinci-spre-zece ani de când bate aceleași carari, îmbracat în aceiași haina, cu aceiași nasturi și aceleași petice. Nu'î vorba, are și el o haină nouă și ciorapi albaștri, curați, pentru curte, dar paserile îl vîd foarte rar îmbracat așa de galant și de acea și ele rar fug de densusul.

O singura ființa mai este îngaduita în padurea din vale, dar aceasta mai ca se poate trece în numărul florilor sau al paserilor.

Se duce pe earba moale Gretchen, privind în umbra deasa a frunzelor nu știi ce ; trist se vede, căci ea se oprește câte o dată închizînd ochii și oftînd ; dulce, căci ea pleaca iarași după ce a oftat, și plin de un farmec nevedut, căci, sub umbra deasa, nu e alt farmec de cât al frunzelor și al florilor. Ea, mergînd ast-fel, ajunge sub nucul cel mare din fundul vai unde se afla o frumoasă canapea de earba, întocmita de bătrînul pazitor. Aici se așeza rezemîndu-se de trunchiul copacului. și, cu umbrela pe genunchi, privește într'o muta contemplație vîrful botinelor sale, cari se zaresc de sub marginea rochiei. În nuc se oprește câte un sturz auriu, și, din când în când, fluera vesel și nepăsător ; la rari intervale cad frun-

ze din crengile uscate cu o fașietura dureroasă, care resună adânc, pâna în sufletul celui ce le aude. Gretchen tace.

Gretchen poartă pe cap o pălărie mare, albă, încongiurată de un vël nemarginit care'i atârna pe spate. E brună. Ochiu numai ăi sunt albaștri. Irisul plutește tot-d'una într'o vapoare violetă, cea ce îi da un aer de o candoare îngerească. A dus'o tatal său sa vada potretul Giocondei de la Louvru cu care crede el ca scamana; în aceasta însă se înșeala: Monna Lisa are gura mare și buzele subțiri. La gura seamănă mai mult cu Venusa de Millo. — În total se poate zice ca are o figură obicinuită, însă nici odata un suflet mai curat nu s'a oglin-dit, cu mai multa expresie, într'o față mai senina. Tatal său, vorbind despre ochii ei, zice ca sunt rupți din cer.

Pe când Gretchen, inecată în privirea sa, se joaca cu capătul velului alb, în selbatice vale paserile fug speriate de atâtea glasuri străine și atâtea figurî necunoscute.

Toate familiile din prejur, vin, cu Iohan Straus sa viziteze, pentru a doua sau a treia oara, via Generalului von Offenbach, și cu toții, plecați de la castel, cobor pe urmele selbatice Gretchen.

Gretchen își scoate palăria din cap. Vădënd în mâna unui lacheu vioara lui Straus, deschide cutia încet și ia vioara prezentând'o artistului. Straus, cu multa bunătate, atinge câte-va note sburatoare, și, rupëndu-i-se o coarda, așeaza instrumentul la loc.

— Canta te rog, îi zice Gretchen.

Artistul, fara a mai rosti un cuvânt, ia din nou vioara și, strângându'și puțin arcușul, pronunță încet:

— Pensées de Weber.

Atunci încep a trece prin aer fiorele acestui cântec, atât de dumnezeesc, care face să înțeleagă și pe cei ce nu aud, câtă armonie, câtă viață, cât geniu traiește în aceste ultime dar sublime note ale unui creier, care, în loc de a cugeta, cânta.

— Știi domnule Straus—zise contele Walewski—că pe un poet numai un poet îl poate traduce?

— Cea ce însemnează, ca pe un Weber numai un Straus îl poate înțelege.

— Mă iertați, domnilor, zise Straus. Noi, musicanții, suntem niște mori de vânt, cari ne învârtim după cum vine curentul. Este adevărat ca sunt unele mori cari se învârtesc mai repede de cât altele, la același vânt; cauza e însă ca meșterul lor a fost mai meșter de cât a celorlalte.

— Și nu suntem oare toți creaturi ale aceluiași dumnezeu întrebă generalul Offenbach.

— Ba da, da. Dar lemnul din care e făcută o moară nu seamana cu lemnul din care e făcuta cea-lalta.

— Cea ce însemnează.... ?

— Ceea ce însemnează, ca Iohan Straus, or cât ar lucra cu această scripca învechită, nu va ajunge nici odata sa scrie un început de gândiri ca acelea pe cari le-ați ascultat. Da! domnilor, or cât ași face, or cât m'ași munci, or cât ași scrie, tot un biet șef de orchestră o sa remainu. D-voastra nu înțelegeți cât de grozav e a'și câștiga cine-va pânea purtându'și vioara pe la mesele bogăților; trebuind să cânte pe la nunțile fericiților, când inima moare în pieptu lui; fiind silit a executa un vals când ți se pare ca îți trec prin cap motivele unei sonate care poate te-ar face celebru....! A domnilor, îmi veți spune, ca eu nu sunt șeful unei bande de

lăutari; că prea sunt rece în relațiunile mele cu lumea; că prea îmi place mult absintul. Prea bine. Dar sunt oare mai puțin scripcar, pus la ordinele d-voastră să vă cânt o bucata pasionată când mie îmi vine să casc, sau să vă fac orchestrația Figaro din Barbiero, când mie îmi vine să plâng? Au nu am dreptul să fiu rece cu lumea, care mă ascultă fara să mă înțeleagă? Aă nu mi se cuvine să'mi caut mărirea cel puțin în visele absențului? Răspundeți domnilor! răspundeți! A... taceți cu toții? Vedeți bine ca am dreptate. Atunci ajunge cu atâta înjosire, ajunge! ✕

Și vorbind ast-fel își apucă vioara de gât și o zvarli cât putu de departe. Vioara cazu pe iarba moale și i-nalta fara să se sparga.

Toți priveau în tacere aceasta vie scena, uniți cuge-tând la miseria vieții de artist, alți începând să se indigneze de atâta îndrazneala din partea unui simplu virtuos, alți iar, dorind să se sfârșească cu această comedie—cum o numeau ei — când, Walewski, adresându-se către Straus, zise :

— Maestre, permite'mi o indiscripție: ai iubit vre-o dată?

La aceste cuvinte Straus își ridică capul cu mândrie :

— Pentru ce aceasta întrebare, zise el. Au d-voastră credeți ca spre a deveni cine-va om mare trebuie numai de cât să iubească? Ve înșelați domnilor!

— Straus, îi zise prietenul și protectorul seu Walewski, Weber a iubit.

— Se poate; dar Michel Anghelo nu a iubit nici-o dată;—sau a iubit la bătrânețe când nu mai era de cât Buonarotti Florentinul, când artistul murise, când nu remasese într'ensul de cât omul pigmeu, păcătos, vul-

gar, ast-fel precum este fie-care om. Și apoi domnilor.. chiar daca ar voi sa iubească cine-va, unde mai trăește astă-ză o Victoria Collona... ?

Toți taceau. Walewski se întoarse cu puțină ironie catre doamnele Vieneze, și se așeză pe o banca de bambus zimbînd.

Incepura iarăși apropourile, cuvintele galante, frasele de spirit și nimeni nu mai baga în seamă umoarea lui Straus.

Gretchen, pe cînd toți cei-l-alți vorbiau, ridicase vioara de pe earba și se uita la ea cu respectul cu care ar privi cine-va o cruce. După aceea o duse lui Straus :

— E păcat sa se strice cînd cîntă așa de frumos. Weber nu ar permite-o. Mai cîntă d-le Straus.

— Natural, gîndea el, acești oameni m'au plătit să le cînt și deci trebuie să cînt.

Apoi, luînd vioara cu oare care bruschețe din mînile ei, începu a cînta romanța lui Koncki : *Adio Poloniei*.

Straus cînta și era în adevăr frumos. Fruntea sa mare stralucea de geniū și pareă inconjurată de aureola gloriei. El avea obiceiul, cînd era mult impresionat, să închida ochii pe jumătate și sa 'și plece capul de tot pe vioară. Atunci sa fi ascultat cum un instrument de lemn și de coarde știa sa vorbeasca acelei nefericite Poloniei cu vorbe de foc, cu accente de pasiune dureroasă cu strigate sfîșietoare de vecinica despărțire.

Un tînăr Ungur gasi că nu e nemerit a reaminti unor Austriaci durerea unui Polonez despărțindu-se de țara sa. Gretehen auzi aceste cuvinte. Drept or ce răspuns, ea se duse și, luînd pe Straus de mînă, îi mulțumi cu atîta grație și atîta bunătate, în cît il facu să uite că era platit sa cînte.

Straus strângea pentru prima oară, în mâna lui, mare și bărbătească, mâna de o albețe aristocratică a unei femei frumoase. Aceasta îl mulțumi mult; se simțea mișcat de alt-ceva de cât de musică, și el, cel care nu se impresiona sub privirile curioase a cincii mii de pretențioși, era atât de mișcat în cât nu știu ce să răspundă.

Aceasta comedie se sfârși, și Straus, împreună cu contele Walewski, plecă la Viena.

Când trenul se depărtă de Presburg, lui Straus i se părea că a lăsat ceva în urmă.

— Domnule Conte, vioara mea a rămas la Presburg.

— Nu, Straus, e în mâna oamenilor mei. — Poate că ai uitat alt-ceva, zise el zâmbind.

— Nu...

V A L S U L

Anii trec și pentru artiști ca și pentru simplii muritori. Viața, în raport cu viitorul, vine încet de tot; în raport cu trecutul trece prea repede.

— Par' ca a fost ieri... zise Straus privind Dunarea. — Eduard, câți ani sunt de când am scris noi *polca nebunelor*?

— Patru ani, răspuse Eduard scriind.

— Patru ani!.. Par'că a fost ieri!..

Dupa aceasta tacu.

Dunarea curgea pe sub ferestrele lor, lina și adâncă ca o cugetare de poet. — Era ora în care lumina depărtându-se își întoarce privirile sale murinde asupra lumii și când întunericul începe a se coborî, de sub bolta ce-

reasca, cu încetul, pe pamânt. — Umbrele celui-l-alt mai se întindeau, perdute într'un albastru închis, albastrul cerului, pe care apa îl oglindea în adâncimele sale, iar prin aer trecu curenți calde, aducând dintr'o lume străină poesia necunoscutului, taina visurilor, glasurile dorului.

— Ce iute trece vremea, Eduard!...

— Iute Iohan, dar ce te face să cugeți la asta?

— Nimic. Un vis de altă dată.

— Un vis? zise Eduard cu mirare, — eu nu'l cunosc.

-- A... nimic!... Polca nebunelor.

Dupa aceea își rezimă iara și capul de mână și urmă a privi cursul Dunării pierdut în cugetările sale. — Eduard aprinsese o lampă mare cu un abat-jour roșu, și, cufundat în câte-va caete liniate, atingea din când în când clapele pianului, în rulate mai lungi sau mai scurte, după cum gasea mai ușor sau mai greu nota care-i trebuia. Câte-odata fluera încet începutul care-i rămânea în minte, sau tușea, cu multă gravitate, deșteptând pe fratele său din contemplațiunea în care era pierdut.

După câtă-va vreme batu cine-va la ușă. Un om ca de 30 de ani, scurt, durduliu, cu ochii mici, cu nasul mare, intră foarte politicos, cerându-și iertăciune de îndrasneala pe care o lua de a se presenta singur. El întrebă pe artiști care din doi e Iohan Straus. Straus îi eși înainte.

— Am onoare să mă presint Carol Maria Hubert conte de Séczer-yi baron de Horvahyi, zise el.

— Fiți bine venit, domnule.

— Am de adresat o rugăciune marelui nostru compositor.

La ordine, domnule.

— Intru în subiect fara nici o introducție: săptămâna viitoare mă însor. Am auzit pe logodnica mea vorbind

foarte adesea de marele d-voastră talent, și cred că nu i-ași putea pricinui o mai mare plăcere de cât dându'i, în dar de nuntă, un vals compus și scris de propria d-vs. mână. După aceea voi îndrăzni să vă cer ca o grație specială ca acest vals să fie executat de marea orchestra a teatrului imperial, sub conducerea celebrului Straus. Platesc 8000 de fiorini domnilor.

Straus tacea. Contele adaoga:—Am uitat să vă spun, că viitoarea contesa de Séczenyi se numește asta-ză Gretchen Schönermann von Offenbach. Trebuie s'o cunoașteți domnilor. Fără egoism, pot să vă încredințez că e cea mai perfectă creatura diu Viena.

Apoi, frecându'și mâinile cu mulțumire întreba din nou:

— Ei, domnilor, trebuie să conțez pe bunele d-voastră dispoziții pentru mine ?

— Cătuși de puțin domnule, răspunse pentru prima oară Iohan Straus.

— De ce ?

× — Pentru că muzica nu se face de poruncială, zise el, intrând într'o alta camera și trândind ușa în urma lui. ×

Eduard Straus rămase singur cu contele.

— Vă cer mi de scuze, d-le conte, pentru reaua umoare a fratelui meu. Aceasta i se'ntimplă foarte des, și dacă l'ați cunoaște mai de mult, nu ați fi surprins de aceasta nestatornicie a dispozițiilor lui. E prea mult susceptibil. Lucrul însă se poate hotărî între noi.

Eduard era mai German de cât fratele său.

— Prea bine, zise atunci Contele. Imi pare rău de aceasta neînțelegere, însă dacă d-voastră vă luați însărcinarea de a lucra în locul fratelui d-vs. mie'mi e indiferent. Principalul e să fie un vals, și un vals iscalit de Straus, dar fie Iohan fie Eduard, aceasta puțin importă.

Eata omul.—El eși.

Eduard, rămas singur cu fratele său, nu îndrazni a'î supara liniștea. El continua a scrie fara sa zica uici o vorba. După câte-va minute Iohan eși din camera în care se retrăsese și se așeza la aceea'si fereastră. ¶Dunărea trecea cu aceea'si voluptate de regina, reflectând, ca un ochiu albastru, sufletele umbrelor cari îl populau țermurile. Luminele barcilor se reflectau în apa lina, prelungito în înfinit, iar strigatele batelarilor se amestecau cu frumoasele cântice tiroliene, pe cari ecoul malurilor le repeta lungi și departate.

Natura are de cel mai bun frate pe om. Poesia în natura deșteapta poesia în suflet.

Straus se scula încet și'si lua vioara din cutie.

Atunci gasi el, pentru întâia'si data, acele legaturi de arcușiu adânci și pasionate; acol început de vals, transparent ca o apă limpede, diafan ca o gândire; atunci pentru prima oara încerca el să faca armonie imitativa, ridicând și coborând tonurile ca niște line valuri; atunci scrise Straus partea întâiu din Blaue Donau. El își hotarise în minte ca acel vals trebuia sa poarte numele Dunarii. Pentru Dunare Straus avea o pasiune ca pentru o amanta. Ce vrei? Fie-care om cu înclinariie sale. — Straus nu putea sa mai iubiasca de cât o undă. Femeea pe care o iubise, asta-zı se marita;—și i se cerea lui, nenorocitul, sa'ı dedice un vals!... ¶Vedeți ce comedie e lumea... ♣

Impresionat prea mult și fara sa poata coprinde de o data, într'o singura tremuratura de coarde, cea se simțea, își lua bătul și palaria și eși.

Sunt unele ceasuri din existența noastră, în cari ne în-
doim daca impresiunile ce ne ating ne ating pe noi sau ele

intra în demonul sensibil al unei persoane străine. Simți o suferința fara nici o cauza, un dor fara nici o dorința, un foc fara nici o flacara, care te mâna, te urmarește te ajunge, iar dupa ce te-a atins, fuge, zboara. . și atunci alergi dupa dânsul fara sa știi de ce, fara sa ți se spuie unde'l vei ajunge, fara sa te gândești daca'l vei ajunge vre-odata.

După trei zile Iohan Straus era la acel'ași giam, privind acelea'si lucruri.

Eduard, știi ca am scris un vals ?

— Știu, respunse acesta.

— De unde știi ?

— Mi-a spus'o contele Harvahyi.

— Cum ți-a spus'o ? te-ai mai întâlnit unde-va cu dânsul ?

— Nici de cum.

— Atunci cum știi ?

— Nu mi-a spus ca logodnica lui se chiama Gretchen von Schönenmann ?

— Binø, dar ce-are a face una cu alta ?

— Are a face, Iohan, ca tu ai iubit'o și nu mi-ai spus nici odata nimic.

— Ești un prost, Eduard. —Dupa aceea își lua palaria să iasa.

— Iohan, ai dreptate sa te superi contra mea ca ți-am ghicit aceasta slabiciune, insa eu nu voiu sa profit de starea spiritului tãu spre a'ți dovedi ca toți oamenii nu sunt facuți din acel'ași lut cu Michel Angelo. Tu ai iubit și prin aceasta nu te-ai înjosit întru nimic. Inima esto o vale rece și tacuta, în care razele soarelui trebuie sa patrunda odata. Ia sa ved caetul.

I lua caetul din mâna fara sa'l mai asculte, și, după

ce'l așeza pe pupitru, începu a urma valsul cu un bas improvisat. Notele, ca niște perle de sunori, zburau de la o coarda la alta, strênse, armonizate, poetice.

— Admirabil! admirabil! striga Eduard sculându-se de la Piano. Ce acorduri! ce maestrie! ce pasiune!

— Aceste acorduri pasionate și legate cu atâta maestrie, cum zici tu, se vor numi *Dunărea albastra*, Eduard.

* * *

După o săptămâna, Iohan Straus era într'un cerc de tineri, în casa generalului Schönnenmann, fumând pe un divan cu liniștea unui Dumnezeu. Toți vorbeau. El își urmarea cu privirea roatele fumului său, gasind în învârtirea lor drumul unui vis care 'l înșelase alta data atât de amarnic și care acum, ca or ce vis, se prefacuse în câte-va roate de fum.

Orchestra cânta uvertura din Dinorah.

Grupe de bărbați se plimbau prin saloanele nemarginitului palat Offenbach, discutând sau admirând frumusețea florilor și bogăția decorurilor. Damele, împărțite în cercuri mai mari sau mai mici, se priveau cu placere în psihicele nemarginite ce aeopereau pereții și, vesele, își dau mâna cu o indestulare de prietenie neobicinuită în alte timpuri. Toți așteptau primul vals cu o nerabdare vădită. Li se spusese ca Straus Iohan a scris într'adin pentru mireasa o bucata menita a rămânea celebra. Noutatea lucrului unită cu dorința de-a se începe danțul făcea pe toți nerabdatori.

În fine, la 11 ore, Straus, cu greavitatea sa obicinuită, se scula dupa sofa și se aședa în rândurile orchestrii.

Orchestra, sub privirile lui, ataca prima masura a introduției. Toata lumea tacea.

Straus puse mâna pe vioara : începea valsul. La primele acorduri, un dor de duca pe aripele acestui zmeu fantastic apuca pe fie-care, și, în câte-va minute, numai rămăseră de cât bătrâni cari sa asculte. In cinei saloane, același curent mișca, cu același pas, câte-va sute de oameni, cari, reci și indiferenți pâna atunci, zburău ca într'un vis fără sfârșit spre o lume necunoscută.

Se auzi de odată un zgomot, o zapaceală, o neînțelegere fara nici o cauza cunoscută. Eșeau bărbații gesticulând, femeile speriate, cerând apa uni, alții parfum, alții oglinda.

— Moarta, moarta, se auzea din când în când prin mulțime.

— Cine ? Cine ? Unde ?

Gretchen von Schönenman, jucând cu fratele contelui de Séczenyi, cazuse fara să mai dea nici un semn de viața.

Atunci se văzu o scena ciudata.

Orchestra, pâna la care ajunsese accastă trista nau-tate tacuse cu totul. Dintre toți musicanții, unul singur, rămas în picioare, fără sa asculte și fara sa vadă nimic, cu capul plecat pe vioara, cu ochii pe jumătate închiși, continua de a cânta valsul cu o tremurare febrilă, sfâșietoare.

Acesta era Iohan Straus.

1879, Decembrie. ♣

ARCHIVARUL

PORTRET

(Domnului Gr. W.)

ra un baiat ca de 43 de ani Mișache Ionescu, nalt, costeliv ca o nuca și muncitor. De 23 de ani era arhivar. Singura mîngaere avea o pereche de barbete, pe cari le schimono-sea în felurimi de felurî. Aci'l vedea cu unu întors în sus, aci cu altul rösucît de'l treceai prin urechile acului. Când și le mușca era semn rău. Nici un copist nu îndraznea sa'l supere. Atunci vai de dosari care i-ar fi încăput pe mîna și vai de nenorocitu care ar fi venit sa'i ceara vre-o deslușire. La fie-care vorbă îl da dracului printre dinți, sau îl trimetea după icre verzi cu câte un număr de registru greșit. Alt-fel avea inima buna. Singura lui parere de reu era picioru. El zicea rîdënd ca e prea bine facut : 35 centimetre lungime.

O singura data 'mî aduc aminte ca se supăraseră de tot pe picioare. Se suise pe un scaun de paie să röscoleasca niște dosare de asupra unui dulap. Pe când tocmai începea să se necajeasca, din pricina unui dosar

pe care nu'l gasea, se sparse scaunul și piciorul i se duse tocmai în fund, iar el cađu cu un vraf de hârtii în brațe. I-a trebuit o adevărata munca ca sa'și poată scoate picioru din scaun. Alt-fel, ei erau de mare slujba : pe fie-care zi luau câte o poșta. Dimineața la 9 ceasuri îl aduceau la cancelarie și seara la 6 îl duceau acasa.

Avea două ținute : una de om și alta de archivar. Cea de archivar era un spențer scurt, pe care'l avea de vre-o 12 ani, ros pâna la urzeală. Nici el nu știa ce fața avu-sese.—Cea de om era o haină strimta și prea scurta pentru dânsu, care și aceea îi dura de vre-o patru ani. Mai avea înca una, care o pastra pentru solemnități mari, ca de exemplu când îl trimetea Procuroru General cu câte o scrisoare la Minister, ca sa le dea leafa mai 'nainte, său când se hotara se faca curte.

Dișteptaciune, Mițache avea destula pentru un archivar. Toți copiiști trebuiau sa fie dresați de dânsu. Vor-bea cu o adevărata mândrie de baieți cari fusese în *cancelaria lui* și cari erau ajunși unui Procuroru, alții Președintși de Tribunal, alții advocați. Cea mai mare mulțumire o avea când îi da baieți sa iscalească câte o dovada, în care sta scris jos, cu litere mari : *Archivist general*.

În politica Mițache n'avea nici o credința. Era alb fiind-ca albi il trimeteau pe dânsu la visterie s'aduca banii lefurilor, și fiind-ca atuncea avea drept sa opreasca de la fie-care câte 2 franci pentru birje.

Politică facea numai o data pe an : când se discutau bugetele.

Leafa avea 1:0 fr. pe luna.

De muncit muncea cât șapte.

La fie-care numire de Procuroru noi, toți se'ntrebau :

cine'i? ce'i? Mițache răspundea la toți cu același stereotyp răspuns: apa trece, pietrele rămân. Aici cinstea revenea pietrelor.

Avea și el, ca or care Român, un cusur: prea'i placeau covrigii cu susan. Il vedeau alergînd, din dulap în dulap, cu un interminabil covrig în gura și totdeauna separat foc. Atunci domnii aparatori se strecurau pe lângă densu ca pe lângă un pestiferat, de frica sa nu'i atingă dosarele din brațe sau covrigu din gura.

Intrebați pe cel d'ntăiu ca și pe cel din urma avocat și vè va spune cât e de important sa fi în bunele grații ale unui archivar. Sunt o mulțime de nimicuri cari trebuiesc îndeplinite și cari toate trebuie să treaca prin mâna lui, în cât, daca vei avea nenorocirea sa nu fi tocmă bun prieten cu acest predestinat al delelor, greu îți scoți clientu din prevenție.

Mițache Ionescu traia înconjurat de-o adevărata fortareța. Toate zidurile erau decorate: ici un pistol, colo un cuțit, mai sus un chipiu, mai jos un ciomag, la dreapta o pereche de cisme, la stînga o sabie, în sfârșit un arsenal întreg; și pe toate Mițache le știa de ce afacere țin, cu ce dosar sunt venite și când vor merge la jurați. Dar pe masa lui! Calimari, condeie, foarfeci, covrigi, inotând într'un strat de nisip și învechite ca și dînsu, erau marturiile mute ale necazurilor ce tragea sërmanul archivar, în aceasta lupta eterna cu dosarele.

Omul care'i cunoștea toate clichițele, precum zicea el, era moș Ionița.

Cunoașteți pe moș Ionița?

E cel mai perfect typ al aprodului: scurt pe cât archivarul e 'nalt, și leneș pe cât cel-l-alt e muncitor, moș Ioniță fumează țigari de havana. Poarta mustațile rase

pe jumătate, ast-fel că numai sub nas are două virgule castanii-roșii, cari, fiind prea des supuse la încercările focului, sunt arse cu o îngrijire parintească. Barba o poartă iara'sî pe jumătate: ras numai pâna în dreptul bărbiei, pare tot-d'a-una legat pe sub falci. Pe lângă acestea o pereche de ochi stupizi, pe cari îi înțepenește câte o dată, cu o adevărată incapățiuare, asupra celui ce-i vorbește, ispravesc această oglinda reflectatoare a celui mai apropiat suflet.

Ei, și cu toate astea, numai moș Ioniță poate bine înțelege pe Mițache. La ei nu este o completare reciprocă a persoanei unuia prin persoana celui-l-alt; nu, din potrivă: este o discompletare. Dar moș Ioniță a'nvôțat pe derost pe conu Mițache și, afera de asta, sunt numiți aproape cu acela'si decret. Archivarul s'a învățat cu a-produ întocmai cum se învața un cornist cu o trompetă stricată.

. . . . .

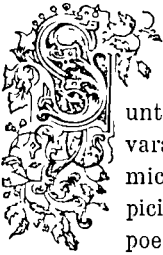
Și cine știe, când acești iluștri reprezentanți a unei lumi ce se stinge, se vor despărți: unu de dulapurile sale, cel-l-alt de țigarile sale; cine știe ce archivari vom mu avea, ce aprozi ne vor mai servi. Timpul, care însu'si este archivarul omenirei, aduce fel de fel de noutăți... cel puțin dacă se va inventa o mașina.

JEANA

I.

unt unele mici ființe într'aripate, cari trec vara pe suprafața apelor, ca niște patinatori microscopici, fara a'și muia cătu'și de puțin picioarele in unda adesea ori foarte puțin poetica și foarte puțin perfida a lacurilor.

Tot ast-fel sunt unele fapturi omenești, cari se strecoară pe oceanul vieții, fara a fi atinse de nici una din infamiile la cari se afla înglobita rasa omenească.

Fericirea este un sarcasm. Durerea este o poemă. Fericirea și durerea formeaza viața.

Dacă ve voiți spune că din aceasta viață Jeana nu cunoștea de cât poema, nu mă veți acuza de contrazicere. Cine-va poate sa sufere, și totu'și să'și pastreze feciorenia sufletului tot atât de nepatata ca și foile unui crin înflorit în dimineța aceea.—Daca 'mi veți observa că sunt și crini a căror foi es pătate din bobocul lor,—ve voi răspunde ca eu nu cunosc de cât un crin pe lume : crinul nepatat.

Jeana era una din acele figuri femeiești, cari port intiparita în umbrele obrazului, amintirea unui alt traiu, a unei alte vieți. Ți se parea, când o întâlneai, că ai mai

vădut-o unde-va, într'un cadru de aur, într'o biserică italiană, luminată de razele galbene a două faclii, într'un vis fericit în care urca scara heruvimilor către cer, într'un palat de Borgia, într'un atelier de Leonardo da Vinci, — în sfârșit într'un loc sfânt sau celebru. — Ochii ei, pe jumătate miopi, când priveau ceva, pareau tot-d'a-una a întinde în spațiu o punte diafană, pe care gândirea pleca în siguranță, atât de departe, în cât numai când avea să se întoarca, simțea cât drum facuse. De aceea Jeana era tot-d'a-una foarte distrată. Când cine-va o deștepta din contemplațiunea ei, — părea încurcătă și stângace, caci, neluând seama la cele ce se vorbeau, nu știa mai nici odată ce să răspundă.

Și mintea sa se ducea spre Nancy. Acolo avusese un văr în școala forestieră, care, în războiul din 70, se înrolase ca voluntar în armata franceză, și de atunci nimeni nu mai putuse afla nimic despre el.

Constantin Leon, care venea un fel de nepot de ali-anță parinților Jeanei, fusese crescut de mic în familia Luchienilor, și, după ce ajunsese în vîrsta cuviincioasă, fusese trimis în Franța. D-na Luchiauu, mama Jeanei, era o femeie de elită, și ei datoroa bacatu tot ajutoru ce primia din partea șefulu familiei. D-nu Luchianu era un fanfaron bogat, care făcea binele, dar avea o grijă nespus de mare de a-l aminti ori de câte ori i se prezenta ocazia, scriind lui Constantin, la fie-care două septamăni, ca se ruinează pentru el, ca aceasta o face fără să fie dator, ca ar fi bine să se învețe ceva mai econom, de oare ce știe foarte bine că n'are nici o avere. Lucrurile acestea, repetate, ajunseseră să dezgusteze pe sormanul orfan de viața care o ducea, și, fiind-ca știa ca nici odată n'o să se poată plăti de d-nu Luchianu, avea un fel de greutate vecinică pe conștiința.

Franța strigă „la arme!“

Constantin Leon își zise încet : „iata ocazia sa mă sting în gloata nevoilor omenești, spre a nu mai fi urmarit de aceasta recunoștință brutala, ce mi se impune, și pe care trebuie s'o urmez. Mă duc. Franța e noua mea patrie, caci în ea am învățat sa sufer. Apuc un drum în capatul caruia poate sa gasesc..... „odihna.“ Și se înrola.

Fu primit în corpul pontonierilor. Ranit de două ori, de douë ori se 'nșenătoși și continua campania. Lângă Metz fu prins de Prusaci și trimis în Germania. Statu două luni în Colonia și restu timpului în Berlin.—După încheerea pacii, se întoarse în Franța capitan. În 73 fu primit în corpul inginerilor forestieri și remase în funcțiunile republicei pâna în 77, când se bolnavi.—Își blestema soarta ca nu putea veni în țara sa ia parte la războiul contra Turcilor,—de și nu prea 'i suridea tovrășia Rușilor. În fine, după războiu, se insanatoși, și, cu toate ca era hotarît sa nu mai calce în pământul țerii lui,—dorul îl birui.

Indată ce ajunse în București caută să se informeze de familia Luchienilor. Era prima-vara. Aceștia tocmai plecasera la moșie. Cerceta de Jeana și află ca ea tot nu se maritase. Se mira puțin de lucrul acesta, caci o știa deja în vărsta, frumoasa, cu avere mare, — și, desigur, nu pretendenții erau să'i lipsească în ast-fel de condițiuni.

Atunci îi veni o idee ciudată. Or cât voise să se desfacă de recunoștința ce datorea Luchienilor, simțea că nu putea. Un spirit drept și o inimă care se simte mai presus de cât vulgul, or cât s'ar osteni sa'și aproprieze un sentiment nedemn s'aũ nedrept, nu 'și ajunge la scop. De aceea se hotari să plătească încetu cu încetu și pe

tăcute toate serviciile câte i le facuse Luchianu, primind a'î lua direcția exploatarei celor două mari moșii ce avea în Ilfov și în Dâmbovița,—fara însă sa se lase a fi recunoscut.

Se întâlni în București cu doi camarazi de școală, și aceștia nu'l cunoscuseră. Atunci se hotărî să treacă drept francez. Limba o vorbea ca și pe a lui și exteriorul și'l facea cine-va cum vroește.

Veni cu recomandatie din Franța către ministrul agriculturii. Acesta îl primi foarte bine și îi și oferî un loc în administrația domeniilor. El refuza, mulțumind ministrului de buna-voința cu care 'l primi, și 'l ruga sa 'l recomande vre-unui mare proprietar, cum erau d-nii X, Y și Z între cari virî și pe Luchianu.

Dupa două luni de înțelegere și de cercetare, ministru îi spusese ca în fine a convenit el însuși e'un mare proprietar, care are și paduri pe moșiile sale, sa'î încredințeze direcția afacerilor, și că acest proprietar se numea d-nu Luchianu.—Faptul e, ca dacă vechiul protector al lui Constantin se hotărî sa ia un ajutor pentru exploatarea moșiilor sale, nu o făcea tocmai de trebuința, ci mai mult de fanforonada de-a putea zice la fiește-ce momente: „intendentul meu, directorul meu de exploatare, francezu de la moșie, etc.“ cât și pentru a intra în gustul ministrului, care susținea pe Constantin Leon. Cu toate astea, cu tot spusul ministrului, nu se știe dacă d-nu Luchianu ar fi primit pe Constantin, când ar fi fost convins ca e român.

În adevăr, după câte-va zile, vechiul soldat francez fu prezentat rudei sale, sub simplul nume de Leon, și convențiunea între ei se făcu foarte repede. După trei zile plecarea împreună la Viforeni, moșia din Ilfov, unde d-nu Luchianu își avea familia.

II.

Constantin revăzu locurile copilăriei sale, sub cea mai penibilă impresiune. Ici un crang, colo o movila pe care se odihni adesea, dincolo satul ce se întindea pe o coastă a Argeşului, în zare turnul bisericii care fusese zidită de familia Opreşenilor de peste Olt,—toate, atâtea dulci şi scumpe amintiri, pe cari trebuia sa le înabuşe, sa le ascunda în cele mai departate colţuri ale memoriei sale.

Când ajunse la Viforenii, d-na Luchianu şi Jeana se aflau pe teresa despre apus, aşteptând trasura, pe care o vëzuseră de departe. Constantin ruga pe d-nu Luchianu sa ceara ertare d-omnelor ca nu poate veni, atât fiind-că era ostenit cât şi pentru că îmbracamintea sa nu era destul de cuviincioasa pentru o prima înfaţişare. — La masă fu silit sa se coboare. — Prezentarea se facu cam ceremonioasa, din cauza d-lui Luchianu care aducea pe Constantin ca pe un trofeu. — Fu primit cu bunătate atât de d-na Luchianu cât şi de Jeana. El vorbi puţin. Jeana şi mai puţin.—Ea, când 'l vëzu întâi, facu o mişcare atât de expresiva, în cât Constantin se temu ca l'a recunoscut. Curând însa se convinse ca ea a avut numai o amintire trecătoare, care a perit ca urma unei stele de pe cer.

În câte-va zile toata lumea 'l cunoştea sub numele de Conrad Leon.

Constantin se apucă de lucru cu o adevărată pasiune. În lungile sale excursiuni ce le făcea ziua pe la diferitele puncte unde avea treaba, cerceta cu cea mai mare dragoste de trecutul lui, care se ascundea în toate lucrurile, pe toate văile moşiei. Când se întorcea seara a

casa, prin prejurul lacului, vedea mai în tot-d'a-una pe Jeana, într'o luntre alba și îngusta, strecurându-se pe sub umbra salciilor, până în punctul unde apele se revărsau din nou în Argeș, de unde și venia, formând o cascada mica și fara mult sgomot, care însă avea o deosebita atracțiune, prin mica roata de moara pe care o învârtca vecinic.—De la moara, Jeana se întorcea înapoi în amurgul serii, și adese-ori se oprea în mijlocul lacului, lasând vîslele să atârne în nemîșcare, iar ea, rezemata pe o margine a luntrei, își scaldamîna în apa caldă și limpede, făcînd să dispara icoana credincioasă ce și-o vedea pe luciul lacului.

Intr'o seara, pe cînd mai se întunecase, Constantin trecînd, ca de obicei, prin preajma salciilor, auzi lopețile lovind cu putere apa, ca și cum cel ce le mișca ar fi fost grabit să ar fi avut teama de ceva. De-odata luntrea se opri, și o voce dulce dar puternică întrebă:— Cine e acolo ?

Constantin tacu. Vocea care întrebuse, ca și cum n'ar fi vrut să scie de teama, începu a cînta o dulce melodie, ale carei note, purtate de ecoul lacului, se pierdeau în taina nopții, pîna dincolo de marginile auzului.

Poți tu acum oare să'i spui,
O dulce trandafir uitat,
C'atunci numai te-am sarutat
Cînd am aflat că ești a lui?...
Și poți să'i spui cît timp am plîns...
De cîte ori la sin te-am strîns...
Și cum privindu-te uscat
Am plîns din nou și-am ertat ?..

O timp, tu care porți în tine
Atîta tristețea adîncime
De suferința și de dor,
Da'mi pace, lasă-mă să mor.

Căci dacă 'n lumo vestejește
 Tot ce-ı iubit, tot ce iubește,
 De ce sa'ncerci a mai trai,
 Când mintea doliul isi poarta
 Și inima îți este moarta,
 Cu mult 'nainto de-a muri?..

Leon rămase uimit. Acest cântec nu'l auzise de ani întregi. El îl știa ca și dânsa, și stapânit de farmecul glasului și de frumusețea cântecului, uită or ce prudentă și repeta strofa din urma, pasionat ca un nebun.

Dupa ce tacu el, tacu totul. Constantin aștepta câte-va minute zadarnic. Dupa aceea 'și incalca din nou calul și pleca.

A doua zi la masa Jeana nu veni. A treia zi asemeni. In fine dupa trei zile se coborî.

Tocmai atunci un nou pretendent se ivise pe orizont, și d-nu Luchianu staruia cu or ce preț să fie primit de Jeana, căci era băiat bun și cu avere.—Constantin surprinse câte-va aluziuni ale proprietarului la trecut.

— De, fata mea, ce-o să'ți fac? Eü l'am trimis să se duca în oastea franțuzească?... S'a dus, s'a dus. Morții cu morți, viii cu viii.

Constantin înțelese că era vorba de dânsu. Jeana 'l iubea atât de mult, în cât nu mai voise sa se mărite, după ce'l crezuse mort! — Se sculă de la masă foarte tulburat, și mai înainte de timp, pretextând o mare durere de cap. Voi să se culce. Nu putu. Se puse să citească.—Dupa vre-o două ore intră o servitoare și'i lasă pe masă o scrisoare. El o luă.

Era în trei pagini cea mai caldă și mai poetică rugă-minte a unei femei către un bărbat, să renunțe la a se mai ascunde sub un alt nume și o altă figură, căci ea

Jeana, 'l recunoscuse. Ii spunea cât l'a așteptat, cât a plâns când la crezut mort, cât 'și simțea viața de goala în urma lui,—și-i amintea că era o vreme când în jocurile lor 'și făgăduiau să trăească nedespărțiți. Apoi 'l ruga s'o scape de persecuțiunile atâtor oameni cari voiau s'o ia de nevastă, și pe cari nu'l iubea. Ii repeta că inima ei n'o înșeală; era el, el, Constantin Leon.

Fără îndoială că era el, dar acum, cât suferea!...

Constantin se scula drept în sus, și, cu o mișcare gravă, luă condeiul.—El știa că ar fi fost taxat de cel mai laș om dacă s'ar fi descoperit parinților ei. Toți ar fi zis ca a venit cu scopul acesta într'adins. Și el, chiar când iubea, căci o iubea, nu înțelegea ast-fel recunoșcința. Atunci scrisse în franțuzește: „Mă ertăți, dar eu nu înțeleg nimic“. și iscali. Acciași femeie luă răspunsul.

A doua zi de dimineață, era mare serbatoare la Viforenii: Jeana Luchianu se marita.

La dejun, mai mulți straini dedeau un aer solemn circumstanței, care era în adevăr de mare importanța în localitate.—Jeana se cobori și ea. Figura 'i era ostentivă de nedormire; se vedea bine că plânsese.

Leon vădend'o, se deșteptă într'insul de-odată atâta mila și atâta iubire. În cât, neputându-se stăpini, eși afara și ceru numai de cât calu, sperând ca în aerul câmpului va putea scăpa de greutatea care'i apasa pieptu. — Se înșela.

Intors seara acasă,—scrisse și el câte-va pagini în românește, prin care ruga pe Jeana sa'l ierte, 'i spunea ca în adevăr e el, și ca o iubește.

A doua-zi primi tot în franțuzește, acest răspuns: „Eu înțeleg, dar e prea târziu“.

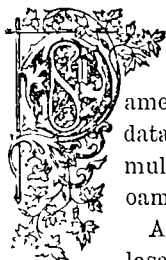

PENTRU TOT-D'A-UNA

(În amintirea prietenului meu Petre O' Economu).

I.

amenii și lucrurile merg de mână. Cate o data oamenii fac lucrurile; de cele mai multe ori lucrurile și întâmplările fac pe oameni.

Așa era cu Filip Chrisoverghi. Firea îl lasase un mare suflet; întâmplările îl facu-

sera un mare ștregar.

Nu pot spune dacă era vre-o legatura între dânsul și familia cu același nume, veche și cunoscuta în țară. Tot ce pot ști cu temei, este ca, Chrisoverghi avusese o avere însemnata, pe care o mâncase în toate chipurile, aruncând pe uși și pe ferestre, daruind în dreapta și în stânga, strângend la masa sa toți nebunii din lume, — toate acestea, zicea el, numai spre a aplica principiul economico-social: punerea în circulație a capitalurilor.

— Bine, ce vinovat sunt eu, repeta adesea, dacă tata a avut grije sa'mi lase 12 mii de galbeni venit pe an?... Le manânc și eu cum pot. -- Numai îmi pare rău câte odata ca le manânc cu niște desmațați ca voi, și ca nu

mă gândesc la bieții bașți saraci, cari vin ca și mine la 'nvețatura și carora le-ajunge 200 lei pe luna, spre a învăța de șapte ori mai mult de cât învățați voi toți, bărbați și femei!

Aceste cuvinte haiticul le primea mai în tot-d'a-una cu chiote și țipete, în care numele lui Chrisoverghi era glorificat ca numele lui Vișniu sau a lui Osiris. Femeile în sarea de gât, veneau cu liste de loterii, îi cereau ajutor pentru saraci din foburgul lor; barbații, cu nasurile roșii de vin, îi vorbeau de societăți de exploatare, de fabrice, de dividende,—numai spre a-i lua câte o sută două de franci pentru *formarea statutelor*, cari nu se formau în vecia veacurilor.

Filip îi asculta, pe toți și pe toate cu rabdarea unui adevărat filosof, și mai la toți le da, curios să vada până unde merge bestia omenească cu minciunile și înșelatoria. — Iar în mai toate aceste orgii, iarna, el se așeza în fața sobei și asculta povestile ce pare a le spune or care lemn care arde, sau admira purpura aprinsa ce învalue unui carboni gata a se stinge,—lasându-și prietenii să urle și să spargă la sticle; — vara, pleca adesea, în mijlocul chefului, și ratacea prin boschete său pe marginea lacului, când erau la *bois de Boulogne*. — În viața acestui muritor, cel mai blasat din câți îi avea Parisul, exista un colț de lume ascunsă, în care se adaposteau câte-va sermane suveniru, peste cari timpul, or cât trecuse, nu putuse să le șteargă și nici să le slabească puterea. Și când el fugea câte odată de tagma prietenilor, fugea spre a bate încetișor la poarta acestei lumi, în care el, Filip Chrisoverghi, se regasea copil, mergând de mâna mamei sale printr'un parc imens, până în marginea unui lac, tot atât de frumos ca cel

din *bois*. Și-apoi barca, caii, grădinarul care îi facuse tot-d'a-una arcurile cele mai tari în coarda. cainii tatalui său de vânătoare, și o mulțime de alte reminiscesc, cari toate îi pricinueau cea mai neșarmurita placere din câte un om ca dânsul mai putea încerca.

Timpul îi luase mai întâiu pe mumă-sa, — luase apoi pe gradinar; arcul se uscaser; — dintre cai mai traiau numai unii, orbi și suri de betranțe; — prin parc, iarba crescuse pâna și pe pietrișul cararilor, — iar mai la urma murise și tatal seu. Iata colțul de lume pe care 'l cauta adesea Filip.

Cu o viață ca cea care o ducea el, ruina veni în cați-va ani. Vându pe rând două moșii ce avea peste Olt, și era gata să vândă pe cea de a treia, ultima rămăsa din zestrea mamei sale, când o simpla întâmplare 'i schimbă tot planul său mai bine toată nebunia vieții.

Vroia să plece din Paris, într'o lungă călătorie prin lumea nouă. Incepu să facă un fel de catagrafie a lucrurilor ce trebuia să lase la Paris și a celor ce trebuiau luate. — Prin gemantane găsi fel de fel de harti uitate, și într'un vraf de scrisori, ce zaceau profuite în fundul unui cufer, recunoscu scrisoarea fină și cam tremurătoare a mamei sale. De și toată această corespondență o avea strânsă și legată cu cea mai sfântă grijă, și închipui că s'a putut să treacă o scrisoare neobservată, și o ridică din mulțimea celor-l-alte plicuri zadarnice, spre a o pune la locul ei. — Curiositatea îl făcu s'o citească. Scrisoarea era din 67; slovele abia se mai cunoșceau. Ea începea astfel:

„Copilul meu, astăzi viu de la Mihăileni, unde am fost
 „să îngrijesc de zidirea fântanei ce am hotărît, împre-
 „ună cu tatal tău, să înălțam în locul unde era să te
 „îneci în marginea lacului. Zidim pentru satul întreg a-
 „

„cest isvor, care singur are apa nesălcie, ca satul întreg
 „sa se roage pentru sanatatea și viața ta. — Când te vei
 „face barbat, și te vor aduce vre-o dată nevoile sa'ți în-
 „streinezî averea ce ți-o strânge tatal teu, sa'ți aduci a-
 „minte, Filip, ca moșia aceasta este a mea, parinteasca,
 „că într'ênsa m'am nascut și cu și tu, și că mama ta
 „ar dori sa n'o vinzi nici o dată și tot așa să rogi și tu
 „pe copiii tēi sa faca...”

Apoi urmau o mulțime de alte povește și îngrijiri, pe
 cari numai dragostea unei mame le știe gasi în isvorul
 nesecatei sale bunătăți.

Filip rămase câte-va minute ameuțit. Ce dorise mama sa
 și ce făcea el! Nu mai departe de cât în săptămēna a-
 cea 'și ipotecase, în al doilea rang, pentru 1500 de gal-
 beni, moșia pe care cu nici un chip nu trebuia s'o înstrei-
 neze. — Desgustat de el și de Paris, 'și strînse toate lu-
 crurile ce le putea lua cu sine și a doua zi de dimineață
 pleca, dar nu în America, ci în România.

II.

Când ajunse la moșie se 'nsera.

Trecu pe lângă o curte în adevăr boereasca, în care
 bogăția strălucea pâna și pe foile pomilor, cari pareau
 mai grase și mai pline de cât la alți arbori. Case mari,
 hambare, dependințe, leși sistematice, mașine și o mul-
 țime de lucruri trebuincioase agriculturēi, — spuneau ca
 acolo s'a așezat avuția ca la dēnsa acasă. — I se explica
 ca moșia era a unui vechiu proprietar, d-nu Maracineanu,
 de acaru nume Filip își aduse aminte. Incântat de ve-
 cinatate, merse înainte.

Trecu prin satul său. fara să fie băgat în seamă de

nimeni. Sateniî însa pareau a trai într'o bogăție oarecare. Lucrul acesta 'l imbucură. — Ajunse la poarta caselor boejești, și trebui sa se dea el singur jos din trasură spre a cheina pe cine-va dinnauntru. Eși un portar, pe care nu 'l cunoșcea. Acesta rămase încremenit când auzi ca Filip e proprietarul moșiei. Sari numai de cât șiși chema nevasta și copiii, cari 'i sărutară mâinile, il scuturară de praf, îi luară lucrurile din trasura, pe când portarul deschidea ușele caselor.

Filip privea cu o bucurie tristă toate aceste lucruri parasite, cari fie-care îi pastra câte un suvenir din copilărie. Erau toate aceleași, dar mai batrane cu 15 ani.

Intra în casa. S'aștepta să gonească lilieci și guzganii de prin odăile cele închise de atâta timp, dar nu goni nimic, caci nu întalni nimic, — numai un aer greu de sulfina îi reaminti ca acele case nu văzusera pe stapênul lor de multa vreme. — Alt-fel totul era la loc, maturat, îngrijit ca și cum ar fi fost lasat numai de o săptămâna de stapâni.

— Se vede ca dumneata ești o femeie harnică, zise Filip îngrijitoareî. Am sa'ti fiu de mult ajutor. Vrei sa ramîi la mine ca sa m'ajuți sa dau de urma tutulor lucrurile cari sunt aici?

— Noi, cucoane, suntem ai casei. Nu ne ducem de cât daca ne'i goni. Mă rog însa pentru lucrurile din casa sa mă duc sa chem pe cuconița noastră.

— Care cucouița? Mai e cine-va proprietar cu mine pe casele părintești? întreba Filip cu oare care asprime.

— Ba nu..., dar... dacă nu'mi poruncești, nu mă duc.

Filip își luă de seamă, și'ncepu sa discoase pe portarea despre cucóna care îi știea atât de bino lucrurile din casa. Femeea spuse că era fata boerului de alaturi,

care și ea fusese prin țări străine și era întoarsa de vre-o cinci ani în țara.

Edmea venise întâiu de curiozitate să vada ce e în aceasta casa care sta de atâta timp închisa; dupa aceea venea de placere sa arate îngrijitoarei cum să ție curate lucrurile,—și'n cele din urma avea o adeverata dragoste pentru aceste mobile elegante dar parasite.

Filip ruga pe îngrijitoare sa se duca sa'și cheme sta-pâna, cum o numea ea, fara însa sa'i spue ca a venit cine-va. Femeea pleca.

El remase și începu a trece prin odaï, cu pieptul plin de cele mai ciudate simțiminte: durere pentru trecut, bucurie pentru prezent, speranța pentru viitor, cari toate se confundau într'o singura vorbă, mare și datatoare de viața: *revederea*. Când ajunse în odaia sa, se văzu tot, într'o oglinda mare, care'l înfațișa așa cum era: nalt, cu barba lunga și îngrijita, cam ostenit de drum, cam betrân, cu o raza de regret în ochiul seu albastru, care parca ca se duce spre trecut sa'ntrebe zilele scurse, unde e tinerețea, unde e fericirea, unde e adeverata viața?... Și alaturi de oglinda, ca un răspuns mut, un portret a lui, de pe vremea când plecase la Paris, pareea a'i arata că viața a fost între acele patru ziduri parintești, de care el sta atârnat de 15 ani. — Filip trecu în camera de alaturi.

Aici remase un moment în prag. Era odaiea singurei femei pe care o iubise. Intr'insa totul era îmbracat în negru. Filip se apropia de pat, unde 'și închipuia că va gasi portretele familiei, și'n adevër, sub un voal negru, recunoscua pe masa.

Atunci, aceasta vlastare stricată a Parisului, se plecă încet spre cadrul cel vechi, și, cu ochii plini de lacrimi,

săruta sticla după care se odihnea de vreme lungă imaginea mamei sale.

Tocmai atunci ușa se deschise și intra o femeie tânără, îmbracată într-o rochie lungă de matase și ținând în mână o carte. Ea intra cântând, fără a vedea pe Filip, care era pe jumătate ascuns de perdelele patului. Când acesta se întoarse, Edmea, speriată, voi să fugă.

Filip o rechemă încet :

— Doamna, cu toată rușinea ce încerc de a vă spune lucrul acesta, vedeți că plâng. — și un om care plânge nu poate fi un facător de rele.

Ea necunoscându-l, se uita la el cu asprime.

— Nu pot, domnule, atunci, să-mi explic cum vă găsiți aici. . .

— Poate că eu aș avea mai mult drept să vă 'ntreb lucrul acestă, dar fiind-ca știu cum ve găsiți aici, nu 'ntreb nimic, ci numai me mulțumesc a vă spune ca or unde vă vor aduce întâmplările vieții, să vă aduceți aminte ca aveți în Filip Chrisoverghi un prieten care va fi gata or când să vă dovedească recunoștința sa. . .

— D-nu Filip! stăpânul moșiei! zise ea... Iată pentru prima-ora un strain întrebând pe un proprietar de ce vine la el acasă. În adevăr, trebuie să vi se pară foarte ciudat lucrul acesta, — dar, vedeți, eu înși facusem un obicei de-a veni mai în toate săptămânile câte odată și a îngriji de aceste lucruri, pe care nimeni nu le mai îngrijește de vre-o 15 ani... Vă mărturisesc că am făcut rău, dar nu știam dacă stăpânul lor le va mai vedea. și am făcut și mai rău că am îndrăznit să deschid acest piano și să supăr liniștea adâncă a portretelor la care priveați adineaora cu atâta... atât de impresionat.

— Nu, n'atți făcut rău de loc. Eu, dacă priveam cu prea

mult interes, priveam pe o ființă care nu are astăzi glas să vă mulțumească, dar care vă înțelege și vă iubește.—O!... dacă omul ar pricepe mai de cu timpuriu ce e viața, ar ști unde să se ascundă ca să trăiască, — dar n'o înțelege de cât prea târziu...

— Se vorbește de d-voastră foarte mult rău în casa noastră, d-le Filip. De ce nu vă 'ndreptați?... întreba Edmea cu oare-care naivitate.

— Reu? și de ce?

— Se zice că ați cheltuit o avere însemnată; că n'a-veți nici o legătură cu pământul în care ați născut și crescut; că.. nu țineți la nimic în lume. De sigur tatal meu se înșeală când vă judecă ast-fel.

— Filip mișcă trist din cap.

— Din nenorocire tatal d-voastră nu se 'nșeală. Am îmbatrănit fără să fac nimic... afara de datorii. — Și se lasă pe un scaun coprins de o dăznădujduire sfașietoare.

Edmea se așeza și ea pe un alt scaun, și câte-va momente trecura, fără ca să se audă cel mai mic zgomot. În cele din urmă Filip se scula cu o hotărîre barbațască în privire.

— În fine, trebuie să fac ceva!... Ascultă-mă doamnă: abia te cunosc, și simt că ți sunt dator multe lucruri. Voi să încep. Ce pot să fac pentru dumneata?

— Pentru mine nimic. Pentru dumneata poți să faci multe... începînd prin a rămănea în țară. Edmea, cea de care rideai pe când încă erai Român, îți repeta astăzi că nicaieri omul nu găsește pace sufletului său de cât acolo unde 'și are toate suvenirile.

— Edmea?... de care râdeam eu?... Iarta-mă, dar nu-mi măi aduc aminte.

Ea plecă ochii în jos. După aceea 'i ridică, umezi de

o lacrămă care nu îndrasnea să iasă din închisoarea genelor.

— E cu atât mai bine, domnule, pentru ușurarea spiritului dumitale de prea multe sarcini. — Voi să plece. Filip o apuca de mână și o sili să ramâie.

— Doamna! Edmea!... rămân aici pentru tot-d'a-una.

— Pentru tot-d'a-una?... zise ea dând din cap și uitându-se la el cu una din acele priviri ce numai ochii care iubesc știu să aibă;—pentru tot-d'a-una?.

— Pentru tot-d'a-una!

Atunci ea duse mâna, ce o ținea într'ale sale, la gura, cu o repeziciune extra-ordinară, și, după ce o sarută de câte-va ori, eși ca un fulger.

Filip remase încremenit. În mintea sa i se grămădeau o mulțime de amintiri din copilărie și parca începea să vada o fetița șubredă și sălbatică printre nenumeratele sale vedenii încântătoare,—care acum era maritata și fericita.

Eși în balcon și se puse să privească spre partea caselor vecine, fluierând încet o arie din sudul Franței, a carei monotonie convenia minunat de bine tristeței sufletului său. După aceea se coborî în parc și apuca spre lacul ce se infunda în pădure. El, mergând, băga de seama câte-va stoluri de rațe sălbatică, cari sbureau speriate pe deasupra capului său, dar nu-și dete socoteală de nimic.

Când ajunse în coasta despre apus a lacului, se opri în margine să priviască pitorescul ce i se desfasura înainte.—Uitându-se pe lac, veđu o formă omenească plutind la suprafața apei, cu mâinele strânse la piept și într'o complectă nemisurare. Curios, se sui într'o luntre veche ce sta la mal, ca un paznic al trestielor, și ajunse corpul.

Era Edmea. Se încase.

Sunt în inimele oamenilor momente de asemenea des-nadaajduire, și atunci, dacă elementul morții este prea mult aproape..... adio !

Filip, aproape nebun, o ridică cu multă greutate în barca și o duse la mal. Acolo, o dete singur jos din luntre; o așeza pe un așternut de iarba, și, dupa ce îi șterse fruntea de apa, îi lua capul pe brațele sale și se uita lung, lung la dânsa, ca la o fericire care-ți zboară. Obrazul parea a fi înca viū, cam palid, cam lungit de suferințele morții, dar tot frumos și tot poetic. Gura sta întredeschisa, parând gata a rosti acel *tot-d'a-una* pe care 'l zisese cu atâta foc și atata încredere. Umerii erau albi. Buclele de păr desfacute și negre pareau a face doliul figurei pe care o încadrau.—Era frumoasa chiar moarta.

Chrisoverghi, fara sa știe ce face, se pleca spre ea și 'l lua capul în brațe.

Apoi o săruta cu un fel de tainică înțelegere repetând încet:

Tot-d'a-una !.. pentru tot-d'a-una ! pentru tot-d'a-una !

Și pentru tot-d'a-una rămase la Mihaileni. cacă peste câte-va săptămâni muri și el.

Ast-fel se sfârșește.

M A R I A

---

ra născută într'o dimineață de vara, pe câmp, la umbra grâului. Muma ei era de la oraș. Tatal ei de la munte. Se numea Maria.

De la muma ei moștenise o mare tragere de inimă către lux și viața zgomotoasă ; de la tatal ei, sănătatea ; de la dimineața care o văzuse născându-se, veselia ; de la umbra grâului, un fel de melancolie grava, o odihnă în cugetare, care îi era tot atât de trebuincioasă, în viața pe care o avusese mai pe urma, cât e de trebuincioasă apa nufarului, cât sunt de trebuincioase sălciile unor morminte fara cruci, spre a arata ca acolo doarme o ființa.

Ea zicea adesea ca trupul ei este un mormânt, în care doarme un poet.

Pe când era de 4 ani, tatal său murise, și fusese silită de întâmplare să parăsésca Ardealul, unde era născută. Veni cu mama sa la București, după ce vânduseră tot ce aveau acasă. Fu pusă într'un pension cu tendințe religioase, în condițiunile copiilor săraci, căci era săracă, cu toate că vânduse tot ce avea.

Mumă-sa se apucase să deschidă un fel de cafenea-birt, unde studenții săraci, chelnerii, birjarii, veneau să mănânce sau să petreacă, după pungă.

Ea scăpa din când în când de la școală și venea, pe când avea deja 10 ani, sa se așeze la contuarul pravăliei, care s'ar fi putut numi, mult mai corect, o tejghea de cât un contuar. Incepea sa faca cunoscința cu *mas-tica*, *pelinul*, *drojdia*, *țuca*, printre cari se ascundea câte o sticla de *bitter* sau de *aniset*, cumparate de la desfaceri,—și, cu toate ca înveța bine, scârba ei pentru școala și pentru viața copilareasca ce i se impunea, devenia din ce în ce mai mare. Muma ei vedea toate aceste lucruri, dar fiind-ca era o ființa care mai presus de toate punea specula și câștigul, o incuragia la ast-fel de lucruri, indemnând'o Dumineca sa stea la contuar și sa învețe a recomanda marfa băuturii.

Fata era foarte primă-varatică. Ea pricepea cu prisosința tot ce se cuvine sa faca o buna stapâna de cafe-nea spre a-și atrage mușteriii. Se vede in-sa ca nici ea nici masa n'avea noroc. Treburile mergeau reu. Creditorii se înmulțeau. Datornicii nu vreau, sau, spre a nu-i înegri în fața posterității, nu puteau sa plateasca, — și ast-fel, din reu în mai reu, birtul mergea spre închidere.

Intr'o buna dimineața, fata se pomeni ca o ia de la pension și că o duce de-a dreptu la gara.—Ea se bucura groaznic, caci nu putea sa suferă orașul acesta, în care libertatea ei fusese închisa între zidurile unui pension catolic, și în care treburile birtășești ale mamei sale mergeau atât de reu.

Unde p'ecau?

Muma spuse fetei ca se duc la Turnu-Magurele sau Alexandria, unde le va trimete prefectul județului Teleorman, care era un vechiu cunoscut al ei. Șezura în Turnu vre-o doi ani,—la Alexandria alți vre-o doi.

În timpul acesta Maria creștea, ca o trestie nalta și

elegantă, parcă ar fi protestat, cu distincțiunea persoanei sale, contra traiului ordinar pe care-l ducea. — Incepuse sa fie luată în bagare de seama de mai toți tinerii din localitate. În Turnu, copiștii, scriitorii de la prefectură, câte odata chiar și d-nu supleant al Tribunalului, veniau sa bea câte un pahar de *vutcă naționalu* la birtu cu fata frumoasa.

În Alexandria, începuse să devie celebră. Nu era arendaș, pomojnic, sub-prefect, călător mai spalat, care să nu traga la *hanul ștejarului*. Ei toți închideau ochii la socoteala sau la curățenia serviciului, când Maria voia să le vorbească sau să stea la masa cu dênșii.

Era ciudat dezgustul ce aceasta creatura avea contra or cărei brutalități. Când și-ar fi permis cine-va s'o atinga numai, se uita la dânsu cu un fel de despreț atât de vorbitor și cu o cautatură atât de selbatică, în cât or cât ar fi fost de îndrasneț, își perdea cumpatu și bolborosea câte-va cuvinte de iertare, pe care rar o capata.

Gurile rele vorbeau, ca salbaticimea acestei fete era numai prefacuta, spre a prinde și mai bine în plasele frumuseței salo pe prefect, care foarte des inspecta Alexandria, de când *hanul ștejarului* se mutase din Turnu. Era în această observațiune oare care adover. Maria era mult mai îngaduitoare, în aparanta, cu acest muritor, de cât cu restul omenirei. Ea, în fond, îl găsea tot atât de ordinar ca pe toți bipezii căți îi faceau curte, dar muma-sa 'izisesesă se poarte bine cu prefectul, și ea asculta pe mama-sa.

În cele din urma plecă și din Alexandria și se duse la Rușciuc. De la Rușciuc trecu la Varna, de la Varna la Odessa, ast-fel ca, în vr'o trei ani, colinda mai toate porturile Dunarei și vre-o-câte va din ale marii, pâna se așeza în Galați.

În Galați existența acestei creaturi devine în adevăr de mult interes.

Era cam de vr'o opt-spre-zece ani când se așeza la contuarul birtului și al cafenelei, ce deschisese în tovărășie cu muma-sa.

Sunt unele figurî pe cari ți-e cu neputința să le descrii, după cum îți e cu neputința sa le uiți când le-ai văzut odata.

Vara, după câte o furtună, iese soarele câte odată și sufla un praf de viața, pe iarba câmpului sau pe frunzele pomilor muiate de caldură, care pare a reîntineri pământul cu zecimi de ani. Impresia care ți-o produce această priveliște, este mai mica de cât impresia ce ți-o lasa vederea Mariei, când prin norul de fum, îi zareaî obrazul tînăr și nevinovat rezemat cu liniște pe o mână albă și cam lungă, curată mâna de model.

Fruntea pareă facută numai spre a servi drept îngrădire unor cugete, cari nu trebueău spuse nici odata lunei, cu care ea se întâlnea în toate zilele. — Ochiu îi avea negri, frumoși, plini de o privire care nu se putea tâlmaci de cât acelor ce aveău semânța geniului în propria lor privire, spre a o înțelege. — Obrajii semenaî, pentru cei ce au umblat mult prin paduri, cu acele răsuri de Maiu, cari au în frunzele lor un amestec de coloare, luat, parte de la crin, parte de la roză, spre a nu mai semana cu nimic pe lume de cât cu obrajii Mariei. — Gura avea o expresie de blândete ne mai pomenita. Ovalul întreg al figurei semăna cu al unei madone de Correggio.

Și când vedeai această ideală faptură, coborându-se de la contuarul său, și venind la masa unui grec murdar, spre a ciocni cu densusul un pahar de bere sau de

liqueur; când o regăsea seara, în mijlocul a trei-zeci de baeti, jucând billard cu cel mai tare dinte dônşii, şi făcând la serii de câte trei-zeci; dacă o priveai, cu ȱigara 'n gura, ascultând prostiile şi nimicurile tagmei care o înconjura în toate seriile; când, mai cu seama, începea să povesteasca scene din viaţa ei, sau 'şi spunea amintirile copilăriei din Ardeal, cu un fel de tremurare în voce, care 'i da pe faţa emoȱiunile sufletului,—rămăneau încremenit în faţa acestei enigme omenoşti, şi nu ştiau dacă într'ensă este personificat geniul cel bun, sau geniul cel rău, or dacă ea era menită sa fie un resumat al acestei ciudate probleme care sn numeşte *viaţa omului*.

Dupa ce bea câte 40 de beri, începea a lua peste picior pe vre-unul din numărul adoratorilor, sau, dacă simȱia că printre dônşii se gaseşte un om superior, 'i placea adesea sa pue acéstă întrebare :

— Cine poate sa'mi spue cum am să sfârşesc eu?.,

Corul curtezanilor întona îndată un imn, în care ea era cântată, ispravind, ca sfânta Cecilia, într'un cor de ângeri, — sau i se prevestea că are să moară în adenci bătrâneţe, pe sofale de matase,—or-că are sa se 'nvenineze ca Cleopatra,—sau ca are sa'şi dea ultima suflare în ştreang, de oare ce avea oare cari înclinări către socialism.—Ea ridea de toȱi, şi'i punea la sfârşit să platească sume enorme pentru tot ce béuseră.

Intru aceasta, urma poruncile mamei sale.

Intr'o seară, veni din Bucuresci un tônăr, adus de ceil-alȱi obicnuiȱi ai cafenelii, care mergea la Galaȱi în scop de a reinvia spiritul de înfrăȱire şi buna înȱelegere dintre comitetele românilor din ţară şi a celor de peste munȱi.

El se întâmplase să fie Ardelean.—La masa, discuȱia se începu, şi, aprinşi puȱin de focul vinului, diapasonul

se ridică până la nota discursurilor patriotice. — Mateiu Aldea, ast-fel se numia ténăru, vorbea cu înlesnire, și puterea cuvântării sale, atinse atât de adânc pe Maria, în cât, aceasta, în avântul unui patriotism exagerat, văzu pe condicele contuarului câte-va picături de lacrami, cari, fără știrea ei, veniseră să mărturiseasca caldura unui sentiment, care nu se șterge nici odată din sufletul omului: sentimentul iubirei de țară.

Atunci se scula de pe scaunul ei și veni la masa lor. Glumele și cheful începură din nou. Ea vrea s'asculte. Aldea nu mai vorbea; suparată, se puse sa ție frunte conmesenilor.

Pe la sfârșit, întrebarea ei obicinuită veni din nou :

— Cine pôte sa'mi spue cum am sa mor ?

— In spital, ofticoasa, — răspunse o voce.

— Cine a răspuns astfel întreba ea aprinsa de mânie.

— Eu, zise Aldea.

Atunci, un pahar zbura pe de-asupra capetelor și'l lovi drept în frunte, cu atâta putere, în cât sângele apăru îndata. Toți voira sa se repeada catre Maria, care aruncase, — iar Aldea, oprindu-i cu o mișcare, muia batista într'un pahar cu apa, își acoperi rana cu dânsa, și voi să faca un pas catre Maria. Când se scula, ameți de durere și cazu pe un scaun. — Ea, la vederea sânge-lui, care curgea șiroae pe obrazul ranitului, leșina.

Situația devenea grea. — Câți-va dintre prietenii lui Aldea, îl puseră într'o trăsură și 'l dusera la otel. Cei-l-alți, împreună cu mama ei, remasera lângă Maria, — care, o jumătate de ceas, statu ca moarta.

Dupa ce 'și veni în simțire, cea de 'ntâiu vorba pe care o rosti, fu ca sa întrebe de dânsul.

— Unde e bolnavu, zise, sculandu-se pe cotul drept.

— S'a dus acasă.

— Dați'mi un pahar cu apă și să mergem și noi.

— Unde să mergem? De-abia poți să vorbești, și vrei să te duci?

Ea, ca și cum ar fi vrut să arate că e de sanatoasă, se sculă drept în picioare și se îndrepta spre ușe.

— Cine vrea să vie cu mine, să vie

Și fără a mai aștepta pe nimeni, se aruncă într'o trăsură și se duse la otelul lui Aldea

Acesta se liniștise puțin și dormea. Ea nu voi să asculte de nimeni și intra la dansu. Bolnavu se odihnea cu o mână la cap, care trebuia să'i pricinuiască dureri mari, iar cu cea-l-alta atarnând în marginea patului. — Aldea era frumos. Rănit și palid, prin sângele care l' perduse, semana cu Crist coborît după cruce. — Ea înge-nuchia înaintea patului, și, ca o Magdalina vinovată, își lipi buzele de mâna lui și stete în aceasta umila prosternare, până ce bolnavul se deștepta. — Când o văzu lângă dânsu, o întreba cu vocea slabă și cu un zâmbet care arăta că iartă tot :

— Pentru ce ai venit să mă vezi, dacă vrei să mă onori?

Ea începu a plânge și a'i acoperi mâna de sărutări. Apoi 'i zise încet :

— Iarta-mă și nu vorbi.

Două zile nu se mișca de la capul lui, și, a treia zi, când Aldea era mai bine, ea începu a'i spune viața ei. mizeriile câte le îndurase, golul ce'l simțea în suflet pen-tru ca nu iubise pe nimeni, disperarea ce o apuca une ori, dorul de a muri ce'l avea mai înainte de a'l fi văzut, și mulțumirea ca l'a putut întâlni spre a nu se duce din lume fără să fi iubit.

— Crede-mă, eî zicea adesea, nu sunt atât de rea pe cât am aerul. Am urât pēna acum pe bărbați, pentru ca nici unu n'a știut sa mă facă a'i iubi. Dacă te-ași fi 'ntalnit mai de mult, ași fi fost cu mult mai buna. Putea-vei tu sa crezi vre-o data și sa înțelegi cât de mult te iubesc?. Ia-mă cu tine, du-me într'un fund de codru, fa-mă sclava ta, omoara-me dacă vrei,—și voiu fi fericita, te voiu bine-cuventa. — Suntem amendoi din aceeași țara., da, dacă te-ași fi omorît ași fi murit lângă tine. Mateiu, ia-me, du-mă...

Și începea din nou sa'i sărute mâinele, ca o sclava.

Această viață ținu vre-o zece zile până ce Aldea se restabili de tot.—Treburile sale îl chemau la București. El făgaduî Mariei că se va întoarce s'o ia cu dēnsu. — Ea înțelese și dadu trist din cap.

— Veî veni, saū nu veî veni, eu îți sunt datoare toată fericirea mea. Sa știî că pe cât voiu avea o scāntee de viața în mine, voiū trăi ca să mă gândesc că te-am iubit. Adio.

Și ast-fel se despărțira.—Ea îi scrise vre-o doi ani de-a rindu, spunēndu-i tot același frumoase lucruri. Dupa doi ani nu mai auzi nimic de dēnsa.

De la această întimplare trecuseră vre-o cincî ani. Aldea se afla o dată în Galați, dus după interesele sale, când se 'ntâlni cu un vechiu camarad de școală, pe care nu'l vėzuse tocmai de cincî ani. Dupa ce vorbiră despre multe alte lucruri, Aldea își aduse aminte de Maria.

— Ții mult s'o vezi? îl întrebă prietenul sēu.

— Foarte mult.

— Haidem atunci la ea

Trăsura se opri în marginea orașului.

Aldea întârziă un moment în poarta cimitirului.

— Cum, a murit?

— Acum doi ani, — de oftică. Hai s'o vedem.

În fundul cimitirului era un mormânt, cu câte-va flori, de-asupra caruia se întorcea o salcie tînă și verde. Prietenu lui Aldea se plecă spre dînsu și 'i șopti încet:

— Îi placea mult umbra... și a zis murind ca avea dreptate...

SINGURATATEA

D-luă Ioan Mincu

calhlaul, mareșul munte, își isprăveșce înalțarea sa către cer, printr'un pisc împrejurul caruia nici un vlastar, nici o buruiană, nu îndrasneșce sa creasca. Pe cremenea de care vânturile cerului se lovesc cu turbare, sta lipit mușchiul subțiratic ; el inveleșce ici și colo goliciumea salbatica a pietrii, parënd ca vrea sa arate înalțimilor aeriane, cum viața se ridica mai sus de cât chiar pamëntul.

La mijlocul seu, muntele se rupe într'o crapatura adanca, care, spre rasarit se deschide, iar spre apus se stränge, formând o peștera surdă în pântecele pământului. Pe pereții prapastiei cresc pomi uscațivi, radacini de mure salbatica, câte o scorbura de copac, înlauntrul careia zapezi din alte veacuri stau ascunse. Pe aceste vârfuri, în aceste crăpaturi, nici urșii munților, nici paserile codrilor, nici brazii, nici caprioarele, nici vânturile pământului nu ajung. Când și când, câte o margine de stânca se repede, cașënd, în adâncimele ce se deschid sub dënca, cu un zgomot salbatic, asurđitor. In fundul vaii, albia pe care se scurge un mic lac din peșteră,

schimbă tabloul cel trist. Ghețurile și zăpezile dispar. Frigul se pierde. Tacerea cea vecnică e întreruptă de șoapta murmurătoare ce o face apa spalând pietrișul din vale.

Inauntru peșterii locuiește zâna piscului : *Doamna Singuratatea*

Ea e o femeie tână, oacheșă, cu părul lasat tot-d'una pe spate și purtând d'asupra lui câte-va crengi de mure înflorite.

Prin crapaturile peșterii, soarele strabate câte odata spre a lumina fața lacului, al carui fund e așternut de un nisip colorat în mii de fețe. Razele cari cad pe stratele de zapada sunt reflectate alb, și, în apa, ele trag dungă de lumină descompusa, la cari stapina locului se uita cu mirare.

Ea nu ese din peșteră de cât foarte rar. Când norii cari înconșura Ceahlau se infunda în vailo ripoase, sau se lipesc de cele-l-alte vârșuri, ca niște caere, Singuratatea trage din lacul peșterii sale câte o tulpină de copac, care îi slujește de luntre, și cu dânsa își da drumu pe pâriul ce curge din peșteră. Unda o duce lin, printre mălurile înalte ale râpei, pâna o scoate într'un mic șes, format de o stâncă cu mușchiu, unde Singuratatea se oprește, lasând scorbura de copac sa se ducă. Acolo se așaza pe mușchiul moale, și, tăcuta, privește înainte.

Sus se desfașura bolta senina a cerului, cu imensitatea sa impunătoare ; jos se mișca mase negre sau alburii de nori, pe cari soarele îi tivește cu panglici de purpura. Mai sus de cât dânsii în vezdulu nețermuit, câte o pata pribeagă fugă, rostogoliu-se ca un bulgare de zăpada pe fundul albastru al cerului.

Singuratatea privește totul cu indiferință. Din când în când notează ceva într'o carte vechă ce o ține pe brațe.

Ea scrie *istoria Vremii*. Ici și colo o pagină, păstrată oamenilor, vorbește de Christos, de Zimermann, de Lamartine, de Yung. de Beethoven. O fila e consacrată întreaga numelui lui Musset, cu aceste câte-va cuvinte: *Ami, je suis la Solitude*.—Cum au ajuns toate acestea pâna la dânsa, nimeni nu poate ști. Se banuește ca Singuratatea traeste peste tot, și ca chiar în cele mai zgomotoase locuri sunt colțuri oprite de dânsa. Când nu mai are nici un unghiu unde sa se ascunda, Singuratatea gasește tot d'auna un suflet în care să se adapostească. Sufletele acestea sunt și ele unghiuri, numai, sunt unghiuri ascuțite.

Singuratatea mai ese din peștera sa în lunele de vară. Prin Iulie, când serile calde ale munților cobor liniștea cerurilor pe pământ, apare zîna virfului spre vale, și, printre stâncile ripoase, adesca se coboara până la cașeriele Ceahlăului. În apropierea lor se oprește.

Neaptea aprinde pe cer dumnezeieștile felinare magice care licăresc fixe sau dispar în haosul posomorit al boltei tarielor, descriind un arc de foc spaimântator, care deșteapta în sufletul Singuratații suspinul regretului. — Pe la stâne, glasul cavalului chiamă la somn. Notele lui lungi și adormitoare resună în tacerea nopții ca o profeție din alta lume, și firea întreagă se pregătește la odihna. Cu încetul nu se mai aude nimic, nu mai mișca nici o frunză, nu se mai vede nici o umbră. Numai la rari intervale câte un chiot lung mai întrerupe pacea pământului. Sunt ciobanii de la stâne, cari par a face streajea munților. Puțin, și, și aceștia sunt coprinși de vrajea somnului. — Atunci Singuratatea, rămasa în picioare pe marginea unei stânci, pare mai înaltă de cât este. Împărăția sa e întreaga, desavârșita. Ea își pune

mâna ca aperiatoare în dreptul frunții, pârând că vrea sa nu zarească nimic din luminele cerului.

— Singura! pronunța încet, sunt singură. . . . în tot d'auna singura!

Iar din valea Dunării departata, un disc de foc uriaș sa înalța pe pânză neagra a cerului, pârând ca vrea sa suprinda emisferul nostru în taina în care'l cufunda noaptea. Luna, curioasă, se ridică peste văi și peste vârful ca un glob aprins, respândind în jurul său raze galbene. Ea seamănă cu o făclie a carei singura lumina nu poate goni tot întunericul unui monument. Lumea e monument profan; luna faclie scârbă.

Singuratatea, îndată ce vede discul de foc suind valea cerului, fuge.

Când ajunge acasă, prin unghiurile peșterii răscolește condicele archivelor sale, și, printre ele, găsește un mic volum pe care 'l citește adesea, care'i place, dar pe care mai nici odata nu'l înțelege. E o carte venita de la oameni. E Raphael

Ea găsește într'ênsa descrieri de vieată munteană, tablouri frumoase, filosofie, tristețe... — și le înțelege pe toate. Dar mai găsește o curiositate: la fie-care pagina, același nume de femeie vine sa încununeze tabloul sau să îndulceasca filosofia, or să stinga tristețea. Găsește cuvântul *amor*; vedé că el exprimă un sentiment; adesea strînge cartea pe genuchi și se gândește.... dar nu înțelege.

Atunci, cuprinsa de urât, scrie, cascând, pe cea din urmă pagina :

Ami, je suis la Solitude.

PATRIE ȘI POESIE

Impul poesiei a sburat cum sboară un vultur îmbatrânit după vârfurile stâncilor sale, și merge sa moara într'o vale adâncă și singuratică. Ne-am facut toți oameni, ne-am facut adica un fel de cocostârci, cari umbălăm cu pași îngrijiți pe marginea lacurilor, spre a ne căuta broaștele și gușterii cu cari sa ne umplem gușile. Nu mai vrem sa șcim nici de liniștea apei, nici de farmecul valului, nici de vântul ce leagană vârfurile mătașose ale trestielor, — nimic. — Pe umerile noastre, îmbetrănite de nevoi, purtam, ca dromaderii Asiei, povara ce ne-o arunca mizeria, și oftând sau adesea riđend, ajungem la capatul drumului, sfaramați, satui, desgustați și ne depunem povara pe gramada de pamânt ce e scoasa dintr'o groapa umeda, în care vom intra ca sa dam pamântului aceea ce i-am luat : pamântul. Și, lucru curios, și atunci înca, mulți dintre noi murim cu regret. — Lașitate ! Ingustime de suflete !

Priviți-ve în urma. Fie-care aveți un tată, o mumă, o soră, un prieten, un vecin, care s'a interesat de d-voastra mai mult sau mai puțin. Dacă a fost tatal sau mama

cei cu cari ați crescut, acești oameni, prin excelență oameni, i-ați văzut luptând cu mizeriile vieții: unii saraci, alții bolnavi, alții stăpâniți de setea de a parveni, alții parveniți și cautând să răstoarne pe protivnicii lor, toți în sfârșit având o traistă de zdrențe și de petice cu cari 'și cosa zilnic haina vieții. Negreșit ca, fiind încă copii, ați avut ocazie sa citiți, în fața lor, vre-un abecedar sau vre-o carte de povești, în care sa întâlniți vorba *poezie* sau vorba *zina* sau aceea de *țara* și sa'i întrebați :

— Tata, ce însemneaza asta : *poezie* ?

Și el să vă răspunda :

— Poezie însemnează, dragu tatei, o scriere, cum e de pilda povestea din abecedarul tău, în care un om învățat și cu dar de la Dumnezeu, spune calor-l-alți oameni chinurile sufletului său, sau bucuria, sau intristarea sa, — or cânta verdeața codrului, sau vitejia soldatului, sau dorul de țara, în sfârșit toate lucrurile frumoase pe cari puternicul Dumnezeu le-a dat oamenilor și pământului. Iata ce însemneaza poezie.

— Frumos tata.

— Vrei tu sa te faci poet ? — Copilul, care sunteți d-voastra, ridând pe jumătate și dând din cap zice : — Vreau.

Dupa ce mai trece puțin ați întrebat poate din nou :

— Dar *patrie* ce însemneaza, tata ?

— Patrie însemneaza. copilul meu, bucata de pământ pe care trăesc toți cei de-un neam cu tine; țara în care te-ai născut și crescut; locul unde se vorbește limba ta; orașul în care șezi; pământul pe care umbli; iarba pe care o calci în picioare; biserica în care te închini; mormântul unde e îngropat bunică-tău, bunica-ta, frate-tău, mătușe-ta și toți din neamnul nostru. E lucru sfânt

patria, dragul meu. Învață-te să te închini la numele ei, ca la numele celui mai mare bine. Dumnezeu, patria și cinstea stramoșească, iată cele trei lucruri de cari trebuie să nu te despărtești până la moartea ta. Adesea poeziile cei mari sunt și mari patrioți. Ast-fel 'aă fost la noi Bolintineanu, Cost. Negruzzi, Alxandri și alții.

Copilul, cu inima plină de acel ceva, încă necunoscut bine, care se chiamă patrie și poezie, sau numai patrie, or numai poezie, se duce și se culca, — adica vă duceți și vă culcați.

A doua zi, întorsii de le școală, luați cartea și o deschideți din întâmplare la fila pe care stau tipărite versurile-acestea :

Măine va veni strainul
 Sa te prade țara mea,
 Măine îți vor zmulge sânul,
 Măine te-or ingenuchea.

Cum se poate, vă ziceți. Măine să vie streinul să prade bucata de pământ, pe care trăesc toți cei de-un neam cu mine? Măine se va da orgiilor venetice locul unde se vorbește limba mea; biserica în care mă închin eu; mormintele în cari odihnesc oasele strămoșilor mei? ... — Tata a zis că fie-care om e dator sa-și apere țara cu brațele și pieptul său.

Și cu sufletul plin de indignare vă duceți la tata sa întrebați ce'nsemnează aceast'a.

Tata, dacă e arendaș sau proprietar, se'ntâmplă să ție cam acest discurs vatafului său :

- Dute în piața și ea o suta de capăține de varza ca să le punem la murat. După aceea...
- N'ajung boerule o sută de căpățini.
- Cum n'ajung? Vrei, se vede, sa'ți ții și casa ta din

varza mea.— După aceea sa dai locurile de pe baltă la oameni. Sa opresci grindu pentru noi. Ia zece vedre de spirt și le amestecă cu douzeci de vedre de apa— două vedre de apa la vadra de spirt, bagă de seama— spre a face rachiul pentru oameni. Du calul cel pintenog...

Tocmai atunci intrați d-voastră în cancelaria tatălui repetând plini de indignare :

Măine va veni străinul
 Sa te prade țara mea,
 Măine îți vor smulge sinul,
 Măine te-or ingenuchea.

— Ce 'nsemneaza asta tată ? D-ta mi-ai spus ca e lucru sfânt țara în care se nasce cine-va. Pentru ce să nu mergem sa ne-o aparam cu brațele noastre ?

Tatal, suparat ca l'ați intrerupt de la treaba, — numește aceasta *treaba*, — vé ia frumușel de mână și, zvârlindu-vé în odaia cea-l-alta :

— Diavele, zice, vii să mă întrebi despre țara și despre fleacurile tale poetice, tocmai când sunt cu omu în treaba ! Marși dincolo !

Și cam minunați de aceasta repede schimbare a autorului zilelor d-voastră, treceți, jumătate po sus, jumătate pe jos, în odaia de-alaturi. Aici încep reflecțiunile : se vede ca țara și poesia nu' tocmai lucru mare, de vreme ce tata (or-ce tata pentru un copil este emblema perfecției omenești) de vreme ce tata spune că' fleac. Patrie și poesie !... fleacuri.

Și ast-fel, cu patrie și poesie vi se amesteca în cap cele din urma cuvinte ale tatalui cu vatafu : „zece vedre... varză... patrie... pintenog... rachiul... poezie...” Și a dormiți cu o trista sarcină în suflet care vé face să începeți a ofta de la vârsta de opt ani.

Dacă din nenorocire unii dintre d-voastră sunt, ierta-

ți'mî expresia, destul de nebunî ca să-și păstreze iluziile despre țară și poezie până mai tarziu, — și dacă au început a lucra ceva, a scrie, a se devota unei idei sau unei cause mari, — părinții, și cu ei toată lumea ce-al-altă, sunt acolo ce să zică : „frumos, dar n'aduce parale.“ — Când vre unul dintre d-voastra, indignat de mărșeviele vre unuî guvern, sau atins în demnitatea sa de om, nu se sfiește să zică : destul, ajunge, jos cu ingenucherile țării, înapoi cu neposismul și ocrotirea oamenilor de nimic, — vine îndata tatal cu droaia de prietenî și cunoscuți, cari vè cantă sa încetați cu aceste lucruri, caci aveți nevoie de sprijinul guvernului ; să cautați a linge astazi manile pe cari le ați scuiat ieri ; să vè vindeți pana ca să mâncați pâine ; să vè scoateți palaria până la pământ înaintea cutarui sau cutarui domn, dacă vreți sa aveți palarie, și altele și altele. Ast-fel ca, dupa câțiva ani de o ast-fel de viață, te simți aproape convins că așa trebuie sa mearga întreaga viața omencască.

Iata-te dar om, adică : iata-te profesor, iata-te gazetar, iata-te magistrat, iata-te arendaș, iata-te ori-ce, cu condiție numai să nu mai zici patrie și încă mai puțin poezie.

Și în adevèr, orî uiți amèndouè aceste cuvinte și ajungi ori-ce, or le repeți numai spre a înșela și asurzi lumea, și iar ajunge ori-ce ; sau le repeți din convingere și numai pentru că nu poți sa faci alt-fel, și atunai mori în spital.

Oameni nemulțumitî, de timpurile lor, se cred veniți prea curènd, într'o lume prea mica ; sunt inșa și alții cari se cred veniți prea târziu și se simt ȳrea micî pentru aceastr lume prea mare...

O..., fericite republice ale evului-mediu ! Timpurile și oamenii voștrii sunt astazi... *rari nantes in gurgite vasto.*

ORFANELE

(FRAGMENT)

unt patru : Cea mai mare pare a personifica *durerea* care simte dar tace ; cea de-a doua scamana cu *durerea* care simte și plânge ; cea de a treia plânge fara să simța și, cel de-al patrulea, un baiat, doarme.

Cea d'întăiu privește drept înainte. E cu neputința sa nu cređi în suflet, uitându-te în ochi ei. Sub gene lungi se ascunde o privirea sfoasa, rugătoare și atât de curata, în cât, prin transparența luminei, ți se pare că ai putea citi întreaga gama a gândirei. Privirea ei e o armonie. — A plâns. Lacrama care se zărește atârând de geană, e cel mai sfânt margaritar, crescut pe deșertul unei inimii în care durerea a lasat un adevărat pustiū. O rază de lumină venind din sus, zugrăvește o linie alba pe profilul nasului, care, fin și puțin înclinat spre gura, da figurii o stranie înfațișare de geniū femeesc, de martir. — Gura e desinata numai din linii drepte. Buzele sunt subțiri. Acea gura, în alte timpuri și'n alte situațiuni, ar ști sa găsească accentele celor mai sublime

stanțe ale lui David ; ar improvisa ca Corina ; ar săruta un sfânt cu pasiunea Mariei fecioarei, și, cu deosebire, ar ști să șoptească cel mai dulce cântec de adormire unui inger copil. De acea ursita ia și scris în cartea vieții că 'și va petrece o parte din tinerețe legănând un copil — pe fratele ei. — Fruntea, acea oglinda a cugetarii, este înalta și neteda. Abia dacă se formează deasupra sprincenelor o mică adâncitura umbrita, semn al adâncimei ideelor, și la cele două extremități, lângă păr, două puncte luminate, semn al nobleții lor. — Părul incadrează figura cu bogăție, dar e strâns modest împrejura capului și acoperit, până la jumătate, de un crep negru.

Eata portretu celei de'ntâiu. Trecând pe lângă dânsa e cu neputința sa nu te simți atras de acea privire, uitată în timp, înecată în durere în fața ei cele mai deosebite sentimente : ura, durere, veselie, indiferență chiar, se prefac într'o curioasă senzațiune, care pornește din inima, și, în ochi, se traduce prin lacrimi. Plângi înaintea ei, te simți mai bun, fiind-ca ea însăși este portretul bunătații care însă nu plânge ca sa ne întristeze pe cei-alții.

Cea de-a doua este geniul tinereții batând la ușa tra-iului. Intra pe aceasta poarta înbracată în doliu.

Nu știu de ce am gasit tot-d'aunu o poezie trista, adânc tipărita pe unele figuri femeesti, care m'a facut sa cred că durerea la 'nceput a trebuit sa se nasca femeie.

Aceasta figura, văduta în profil, este cea mai ome-nească expresie a suferinții. Trasurile cam neregulate sunt unite cu o maestrie de penel care te face sa cugeti la figurile lui Michel Angelo, la acele fericite ființe gasite în lumea pe care și-o creeaza fic-care geniu, și cari rămân eternele expresiuni ale simțimentelor. Dacă florentinul

ar fi facut vre-odată portretul Victoriei Collona, sunt sigur că el ar fi semanat cu această silhuetă, — dacă Perault ar fi zugrăvit-o ca pe o femeie mai în vârstă.

Este atâta expresiune de durere, atâta osteneala de a suferi și de a plânge în aceasta faptura, în cât ți se pare că la cea mai mica mișcare ce o va face, corpul se va anihila, se va stinge ca o gândire, sau, dacă va trăi, va fi cel mai sfânt vas care va coprinde cea mai divină scântee de suflet :

Tu fais l'homme, o Douleur ! oui, l'homme tout entier,
Comme le creuset l'or, et la flamme l'acier,
Comme le grès noirci des débris qu'il enlève,
En déchirant le fer, fait un tranchant au glaive ;
Qui ne t'a pas connu, ne sait rien d'ici-bas,
Il foule mollement le terre, il n'y vit pas !)

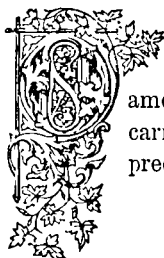

---

¹⁾ Lamartine: *Hymne à la douleur*.

UNDE DE VARA

---

amenii onorabili dar săraci sunt ca pomi
cari înfloresc fără să lege. De aceea pentru
preocupă ei n'au nici o valoare.

* * *

Sufletul este aripa omului. Tocmai de aceea sunt mulți
cari zboară pe jos.

* * *

Conștiința secolului nostru a ajuns o simpla chestiune
de instalare: fie-care cautând sa se așeze mai comod, se
întâmplă că tot bogații o au mai încăpătoare.

* * *

Pentru cea mai caldă și mai bine făcută rază se vor
gasi oameni cari să umble cu umbrele.

* * *

Moartea unui scriitor toarnă în călimara criticilor și a biografilor săi cerneala adevărului.

* * *

Sunt mai puțini oameni pe lume cari nu știu să vorbească de cât de cei cari vorbesc ceea ce nu știu.

* * *

Literatura este testamentul unui popor.

* * *

Opiniunea publică e o plantă care se învîrtește după voința oamenilor superiori, cum se învîrtește floarea soarelui după astra zilei.

* * *

Ț Cei cari mor pentru țara lor, mor ca să nu moară nici odată.

* * *

Cunosc o țară în Europa, în care, a deveni cine-va ministru, însemnează a'și ridica averea la patrat și 'n acela'și timp a'și extrage rădacina cubică a considerațiunei de care se bucură.

* * *

Amorul este o trestie de zahăr din care gusta mai mult ipopotamiî.

* * *

Poeții sunt un fel de cocoare pribege, al caror glas, când ne vine din înalțimile cerului prin care zboara, este fermecător și dulce, — când însă ne vine din apropierea curților, în care traesc multe cocoare, e strident.

* * *

Omenirea s'ar putea asemana cu pasarea japoneza Cormoranul, care nu prinde pește pentru stăpânul său de cât din momentul ce nu'l mai mai poate înghiți pentru sine.

* * *

Cei ce visează prea mult și au sufletul plin de prea multe speranțe, să bage de seama un lucru: umbrele, care se aseamănă foarte mult cu visele și cu speranțele, atunci sunt mai mari când soarele e mai spre apus.

* * *

Nimic nu'ți dă o mai exactă idee de ceca ce a ajuns a fi omul în secolul al IX, de cât balonul: nu știe unde merge, dar zboară.

* * *

Unii scriitori se aseamănă cu curcanii: când le vorbești binișor și'i lauzi se umflă'n pene; când însă le flueri, îți răspund bolborosind. De aceea, în interesul armoniei universale, e bine sa nu superi pe scriitori.

* * *

Modestia este pentru mulți oameni ceea ce sunt goșile de matase pentru gândaci : sub modestie și sub mătase se ascund multe diformități.

* * *

A cauta cine-va să-și scuze toate actele ce le sevârșește, prin numele pe care-l poarta, este a se feri de arșița soarelui punându-se la umbra unui magar.

* * *

Iată un ciudat lucru : printre florile de gradina și de seră sunt foarte puține cari să nu moară toamna ; printre florile de câmp sunt unele cari nu mor nici odată.

TABLA DE MATERIE

POEME

	<u>Pag.</u>
· Lavante și Calavryta	10
Harpista	14
Desgust	19
Juan	21
Djali	28
· Câinele Nizamului	30
Alina-Linda	33
La bal mascat	42
Nebuna din Herești	45
Opt rânduri	48
Dorința	49
Nella	50
Un trandafir	51
Rozele de iarnă	52
Luna lui Maiu	53
Dedicație	54
Pe o pagina de muzica	55
Te-am întrebat	57
Salbele	58
Intr'un album	59
Ghică!	60

NUVELE

	<u>Pag.</u>
Pe Argeşiu	63
Baba-oarba	71
Manăstirea Dealului	77
Amintiri din vremuri	80
Din Dobrogea	127
Zadarnic	137
Blaue Donau	144
Arhivarul (portret.)	157
Jeana	161
Pentru tot-d'a-una.	169
Maria	179
Singuratatea.	188
Patrie și poezie.	192
Orfanelele (fragment)	197
Unde de vară	200

